STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 05971

DI FROYEN

M. Artsybashev

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

מ. אַרציבּאַשעוו

די פּרויען

אויסגעקליבענע
נאָוועלען

—

אַרויסגעגעבען פון
MAX JANKOWITZ
179 East Broadway New York City, N. Y.

מיין ווייב

מיין ווייב איז געווען א הויכע, א שעהנע און א שלאנקע פרוי. ביז דער חתונה האט זי שטענדיג געטראגען מאלאראסישע קליידער, האט געוואהנט אויף א זומער פלאץ, אין א הילצערנער הויז, וואס איז געווען ארומגערינגעלט מיט א ווינשעל גארטען. זי פלעגט זעהר שעהן זינגען די פראסטע און אומעדיגע, פויערשע לידלאך, און אין איהרע שווארצע האר האט זי ליעב געהאט אריינצופלעכטען גאנץ פראסטע, איינפאכע, רויטע און געלע קוויטען.

אונטער'ן גארטען פון'ם זומער־פלאץ, וואו זי מיט איהר ברודער און זיין פאמיליע האבען געוואהנט, האט זיך געצויגען אן אייזענבאהן־וועג, מיט א וואונדער־גלייכען וואל, וועלכער איז פון אונטער געווען בעוואקסען מיטווילדע גראזען און אויבען איז ער אין גאנצען געווען באשאטען מיט א זאמד, וואס ביים שיין פון דער לבנה האט עס זיך אויסגעוויזען ווי א ווייסעקרייד.

איהר ברודער, א געזונטער מיט א פליכעוואטען קאפ און א גרויסען, אראבגעלאזענעם בויך, אנגעטאן אין א געלען, לייווענטענעם רעקעל, מיט פליאמעס פון שוויים אונטער די פאכוועס, איז שטענדיג ארומגעגאנגען א בייזער און האט מיך זעהר ניט ליעב געהאט. אויף זייער זומער־פלאץ פלעג איך ניט קומען. זי פלעגט שטענדיג ארויסקומען צו מיר דורכ'ן גארטען, איבער'ן אייזענבאהן־וועג אין א קליינינקען וועלדעל פון ווייסע בערזעווע בוימעלאך.

נאך פון דערווייטענס האט זיך שוין דורכגעזעהן איהר שלאנקע, הויכע פיגור און מיט א דינעם שאטען זיך אבגעשפיגעלט אין דעם אונענדליך־ברייטען און טיעפען הימעל, וועלכער איז אין גאנצען געווען פערזעהט מיט געלע, רויטע שטערענדלאך און באלויכטען מיט א גלייכער און קאלטער לבנה־שיין.

אונטער'ן וואלד איז געווען א געדיכטער, שווארצער שא־טען, אין וועלכען עס זיינען געשטאנען אונבעוועגליכע, פיהלענדע, בוימעלאך און פון דער ערד האבען זיך געצויגען הויכע, פייכטע גראזען.

אין דעם דאזיגען וועלדעל האב איך אויף איהר געווארט און מיר איז געווען אי אומעדיג, אי פרעהליך אין דעם דאזיגען דורכזיכטיגען, געלען שאטען.

ווען אויפ'ן הימעל, הויך איבער מיר האט זיך באוויזען דער בעקאנטער געשטאלט, בין איך איבער דער פייכטער גראז צו איהר צוגעקראכען, דערלאנגט איהר די האנד, אוןביידע געשווינד ארונ־טערגעלאפען אראב, צוטרייבענדיג מיט קראפט די געדיכטע לופט, וועלכע האט צושויבערט די האר און געגרילצט אין די אויערן; מיר זיינען אריינגעפלויגען אין פינסטערן און שטילען וואלד און אזוי ווי אבגעשטארבען האבען זיך אונזערע קערפערס צוגעדריקט איינע צו די אנדערע

מיר האבען כמעט ווי ניט גערעדט און אונז האט זיך אויך ניט געוואלט ריידען. ס'איז געווען שטיל און די לופט האט גע־שמעקט מיט א מאדנעם געהיימניספולען רויך, פון וועלכען דער קאפ האט זיך געדרעהט און א חוץ דער אומרוהיגער און ברענענדער ליידענשאפט איז פון די אויגען און בעוואוסטזיין אלעם פער־שוואונדען.

דורך דער דורכזיכטיגער און טרוקענער קלייד האב איך געפיהלט ווי דאס יונגע, געזונטע, שטייפע און צארטע לייב האט קוים געציטערט און ווי איהרע קיילעכדיגע און ווייכע בריסט האט זיך אי איבערגעגעבען, אי ארויסגעגליטשט פון מיינע פייכ־טע פינגער.

נאהענט — נאהענט פון מיין געזיכט האב איך דורך דער פינסטערניש געזעהן איהרע האלב־צוגעמאכטע, כמעט שווייגענדי־גע און פון אונטער די וויהעס בלישטשענדע אויגען. דאס גראז איז געווען נאס און האט מיט א קאלטען איינגענעמענעם טהוי גע־

אטעמט אויפ'ן נאקעטען קערפער, וואס האט זיך מאדנע דערוואר־
דעמט אין דער קאלטער און פייכטער לופט.

ס'האט זיך געדוכט, אז דאס קלאפען פון אונזערע צופרידע־
נע הערצער פיהלט אן דעם וואלד און אז אין דער גאנצער אונ־
פערשטענדליך גרויסער וועלט איז קיינער א חוץ אונז ניטא. און
אז צווישען די צוזאמענגעבויגענע בוימלאך, נאכט־שאטענס, פייכ־
טע גראז, נאסער לופט און טיעפען וואלקען וועט אונז קיינער ניט
שטערען. די צייט איז געגאנגען אויסער אונזער ווילען און אלעס
איז געווען אנגעפילט מיט איין שטארקער ברענענדער, אונפער־
שטענדליך־שעהנער און דרייסטער צופרידענהייט פון לעבען.

נאכהער, ווען דער הימעל האט אנגעהויבען ווערען ליכטיג און
די פינסטערניש צווישען די בוימער איז געווארען שוואכער און
דורכזיכטיגער, האט זיך די לבנה שווייגענדיג און שטילערהייד
ארויסגערוקט אויפ'ן וואלד און איהר בלאסע געהיימניספולע ליכט
האט ערגעץ וואו צושטערט די פינסטערניש, געווארפען ווייסען
אבשיין אויף די דינע בעראזעווע בוימלאך און צושפרייט זייערע
צוזאמענגעפלאכטענע שאטענס איבער דער נאסער גראז.

אויפ'ן וואלד איז פאר א קורצער ווײלע דורכגעלאפען דער
אייזענבאהן און האט מיט זיין רויך, שווארץ ווי קויל, פארשטעלט
די לבנה, דעם וואלד און די שטערן. די ערד האט געציטערט און
געקרעכצט. און אונטען אינ'ם שטילען וועלדעל האבען זיך פון שרעק
די דינע צווייגלאך פון די בעראזעס געשאקעלט.

ווען דער אייזענבאהן איז אוועק ווייט ווייט און דער רויך איז
צרונען געווארען אין דער מארגענדיגער פינסטערניש, האב איך
איהר געהאלפען ארויפדראפען זיך אויפ'ן וואל, אליין קוים זיך
האלטענדיג אויף די פיס. גאר אויבען איז זי שוין אליין ארויפגע־
קראכען און איך מיט א טראט נידעריגער בין געשטאנען און גע־
קוקט פון אונטען ארויף, הערענדיג ניט ווייט פון מיין געזיכט
דאס ציטערען פון איהרע צוקנייטשטע קליידער. זי האט שעמעוו־
דיג און צופרידען א שמייכעל געטהאן, מיר האבען שטילערהייד

וועגען עפּעס זיך דורכגערעדט און נאָכהער איז זי אוועקגעגאַנגען איבער'ן וואַל, אויף וועלכען די פּאַרוואַלקענדע לבנה האָט געוואָרפען איהר בלאַסען שיין: מיר האָט זיך נאָך לאַנג געדוכט אַז אַלעס אַרום רעדט מיט איהר קול און שמעקט מיט איהר ציטערנדער און שאַרפער זים־ליידענשאַפטליכער דופט.

איך האָב לאַנג איהר נאָכגעקוקט, נאָכהער זיך אומגעקעהרט און בין אומגעגאַנגען איבער'ן וואַל, טיעף און גרינג אָטעמענדיג און האָב געשמייכעלט צו'ם מאָרגען אויפגאַנג.

אין מיר האָט אַלעס געזונגען און מיט אַן אונבעזיגטער און לעבעדיגער קראַפט ערגעץ וואו געצויגען.

מיר האָט זיך געוואָלט אַ מאָל טהאָן מיט די הענד, אַ געשריי טהאָן, אַ וואַרף טאָן זיך צו דער ערד און ס'האָט זיך מיר אויסגעוויזען מאָדנע אָבטרעטען דעם וועג די אייזענבאַהנען מיט זייערע פייעריג־טויטע אויגען, און מיט זייערע קלאַפּערייען און פייפערייען.

דער פאַרטאָג האָט זיך מיט פרעהליכע וועלען איבער'ן הימעל צוגאָסען, און אין מיר האָט געלעבט אַ שטאַרקער געפיהל און איך בין אַלעמען געווען דאַנקבאַר.

2.

איך האָב דאָן געאַרבייט אויף אַ גרויסער בילד, און איך האָב זי שטאַרק ליעב געהאַט. נור מיט מיין ווייב האָב איך קיינמאָל וועגען איהר ניט גערעדט, ווי איך האָב אין אַלגעמיין מיט איהר וועגען מיין פּערזענליכען לעבען ניט גערעדט.

אין מיין לעבען איז געווען אַ סך פרעהליכעס, אומעטיגעס, שווערעס און צופרידענעס, נאָר מעהר פון אַלעס — פיעלע קליינינקייטען, געוויינליך ניט קיין אינטערעסאַנטע: — איך האָב געגעסען, געטרונקען, געשלאָפען, זיך פערנומען מיט קליידער — און געאַרבייט.

צווישען מיינע פריינדע האב איך זיך געהאלטען פריי. איינ־פאך און פערשטענדליך. מיין פרוי אויסזעהענדיג זעהר שעהן, מיט אן אומרוהיגען געהיימניספולען כאראקטער, האט מיך דעריבער זעהר אינטערעסירט; זי האט מיר געדארפט געבען דאס וואס איך האב אין מיין לעבען אנדערשוואו ניט געקענט געפינען. אין מיין לעבען זיינען אויפגעשטאנען צוויי וועלטען, פארשיעדענע, ווי די נאכט און דער טאג. זיי האבען מיר געגעבען א פולען, א גאנצען לעבען. נאר צווישען זיך האבען זיי זיך, די צוויי וועלטען, קיין מאל ניט צונויפגענאסען.

3.

אונזער חתונה איז געווען אין א קליינינקען פינסטערען קלויסטער. דערביי זיינען אנוועזענד געווען בלויז די נויטיגסטע עדות. וועגען אן אפיציעלער היירואטה האב איך ניט געטראכט און אויך מיין ווייב האט איבער דעם מיט מיר זיך ניט געשפארט. נאר פרעמדע מענשען האבען זיך וועגען דעם געזארגט און מיר זיינען ניט געווען דאגעגען. מיר האבעןביידע געדיינקט, אז אזוי דארף זיין און מיר האבען זיי געפאלגט. איך האב זיך בלויז אזוי ווי פאר עפעס געשראקען און אויף'ן הארצען איז גע־ווען אומעדיג. אין קלויסטער איז געווען פינסטער. דער גלח און דער דיאקאן האבען געזונגען עפעס אזוינס וואס איך האב ניט פער־שטאנען און וואס ס'איז מיר ניט געווען קלאר. איך האב זיך גע־פיהלט נייגעריג און שעמעוודיג — עס איז געווען מאדנע און ניט בעקוועם צו אנערקענען, אז דאס אלעס וואס קומט יעצט פאר איז גאנץ ערענסט און אז מיין ארט לעבען ווערט יעצט אויף אייביג אנדערש ווי געווען.

ווען איך האב זיך אין דעם אלעמען אריינגעטראכט האב איך ניט ווילענדיג א שמייכעל געטהאן און האב געציטערט איך זאל זיי מיט מיין שמייכעל ניט בעליידיגען.

מיין ווייב, ווי שטענדיג, שעהן, שלאנק און צארט, איז גע־שטאנען נאהענט לעבען מיר. אנשטאט איהר געוויינליכען איינ־

פאכען אנצוג איז זי געווען אנגעטהאן אין א לאנגער און גרויע קלייד, וועלכע האט זי געמאכט וואונדערליך שעהן אייגנענעהם און נאהענט. און דאך האב איך טיעף אין מיין נשמה געפיהלט עפעס א מאדנע פיינדליכע שטימונג. ווען מיר האבען זיך פאר אלעמען אין די אויגען צוקושט איז מיר געווארען אונאנגענעהם און מיט א קאלטער בייגעריגקייט האב איך געפיהלט איהרע הייסע און ווייכע ליפען.

נאכהער זיינען מיר אלע צוזאמען געגאנגען צו פוס איבער א קרומער און רוישיגער גאס. איהר ברודער, וואס זיין צוקושען זיך מיט מיר, ביים אבגעבען אונז מזל טוב, איז מיר געווען זעהר ניט אנגענעהם, האט אונז איינגעלאדען אין א רעסטאראן טרינקען טהעע. אלע האבען אויף דעם מסכים געווען, אזוי ווי דאס בלויז וואלט יעצט געפעהלט. איך מיט מיין ווייב זיינען געגאנגען אונטער די הענד און שעמעוודיג און אנגענעהם זיך צוגעדריקט איינס צום צווייטען פאר אלעמענס אויגען. געהענדיג האב איך מיט מיין עלענבויגען דערפיהלט פון אונטער'ן הארטען גרויען קלייד דאס בעקאנטע ליידענשאפטליך ווייכען און ווארימען קערפער, וועלכער האט זיך געווארימט אונטער'ן הארטען שטאף, און האב אלץ איי־בערגע'חזר'ט, אומזיסט פרובירענדיג זיך אנשטריינגען, „און ס'איז דאך יעצט אזוי און ניט אנדערש; זי איז מיין ווייב... ווייב... ווייב...“ איך האב אלץ פרובירט ארויסרעדען דאס דאזיגע ווארט אויף אלע אופנים, זוכענדיג יענעם טאן, אין וועלכען עס זאל אבי־קלינגען ווי א גרויסער געהיימניספולער סימבאל, אבער אומזיסט... דאס דאזיגע ווארט האט געקלונגען ווי אלע אנדערע ווערטער פוסט און גרינג. אין רעסטאוראן האבען מיר גענומען א בעזונדער צי־מער, געטרונקען טהעע און געגעסען זיסע זאכען. רעדען איז ניט געווען פון וואס, און דאס וואס אין דער גאנצער ארומיגער סביבה קומט קיין בעזאנדערס ניט פאר, אין דער צייט וואס ביי אונז האט געשעהן דאס וואס ס'איז קיינמאל צווישען אונז ניט געווען האט אויסגעזעהן זעהר מאדנע.

נאכהער זיינען מיר אלע אהיים געפאהרען מיט'ן אייזענבאן. אין וואגאן, וואו מיר זיינען געזעסען איז א חוץ אונז און אונזערע אייגענע כמעט קיינער ניט געווען. מיר האבען אלע גערעדט עפּעס פון א גלייך ווערטעל, וואס איך האב גערעכענט פאר זעהר נאריש. נאר מיין ווייב'ס ברודער מיט'ן סטודענט, וועלכער איז געווען אונזער אונטערפיהרער האבען עס געהאלטען פאר זעהר קלוג און וויציג.

מיין ווייב האט געהערט און געשוויגען, און די אויגען איהרע האבען אין דער טונקעל געבלישטשעט. מיר האט זיך געדוכט, אז איך מיט'ן סטודענט דעבאטירען ניט וועגען וואס עס אינטערעסירט אונז, נאר מיר ווילען איבערשטייגען איינער דעם צווייטען אין חכמה צוליעב איהר, און איך האב בעמערקט אז זי טראכט דאס זעלבע און אז עס איז איהר פון דעם אנגענעהם. איך האב זיך געפיהלט מאדנע בעליידיגט, וואס זי בעציהט זיך צו מיר גלייכגילטיג.

נאכהער איז זי אויפגעשטאנען און ארויסגעגאנגען פון וואגאן. מיר האט זיך געוואלט נאכגעהן נאך איהר, איך האב אבער עס ניט געטהאן, ווייל מיר האט זיך געדוכט אז אלע האבען פון מיר ערווארטעט אז איך זאל אזוי טהאן. ווען מיר זיינען געקומען צוריק אויפ'ן זומער־פלאץ האט מען ווידער גענומען טראכטען וועגען טרינקען טהעע, אבער דער צווייטער סטודענט, וועלכער איז אויך מיט אונז מיטגעפאהרען, א גאנץ לעבעדיגער און איינפאכער יונגערמאן, האט ערגעץ געקראגען אביסעל בראנפען און האט עס דערלאנגט צום טיש.

בראנפען האב איך געוויינליך געטרונקען ניט פיעל און האב עס אויך ניט ליעב געהאט, נאר דאן האב איך דערזעהענדיג דאס ביסעל משקה זיך זעהר דערפרעהט. איך האב געטרונקען און פארביסען מיט ניט קיין געשמאקען הערינג. מיט מיין ווייב איז מיר געווען אונאנגענעהם צו רעדען און זי האט זיך געזעצט פון דערווייטענס.

איך האב פון צייט צו צייט ניט באמערקטערהייד אויף איהר א קוק געטהאן און מיר האט זיך אויסגעוויזען זעהר מאדנע, וואס זי קען זיך רוהיג זיצען און אין מיין אנוועזענהייט מיט זיכערע און קאלטבלוטיגע בליקען קוקען אויף אלעמען און זיך ניט שעהמען מיט דעם וואס ס'איז פארגעקומען צווישען אונז אין וואלד.

און נאך וואס מיר האט זיך אויסגעוויזען: אז דער סטודענט האט מיך צוליעב איהר פיינט און איך האב זיך געפיהלט אונרוהיג ווי איך וואלט זיך געפונען צווישען שונאים, וועמען מען קען ניט אנקוקען און פאר וועמען מען דארף מורא האבען. ווען דער סטודענט האט עפעס צופעליג א רעד געטהאן וועגען שלאגען זיך מיט די קולאקעס האב איך געזאגט, אז איך שלאג זיך ניט שלעכט.

דער צווייטער סטודענט האט א שמייכעל געטהאן און באלד אונז צוגעטראגען צוויי קינדירשע שטאלענע שווערדלאך און האט אונז ביידע פארגעשלאגען וויזען ווער פון אונז קען בעסער. „א, נו... כאפט זיך נאר פאר די געווער!".

מיר האבען זיך אוועקגעשטעלט צווישען טיש און דיוואן אין זעהר א שמאלען און ניט בעקוועמען פלאץ. די שווערדלאך האבען, קלאפענדיג זיך איינער אין דער צווייטער, געקלונגען שוואך און ציטערענדיג.

מיין ווייב איז אויפגעשטאנען און געלאזט איהר פלאץ פריי פאר אונז און אין איהרע אויגען האט זיך געמערקט א ליידענשאפטליכע נייגעריגקייט.

מיט אמאל האב איך דערפיהלט אן אונבעגרייפליכע שנאה און פערדרוס צום סטודענט און אן זיין בלאס געווארענעם געזיכט האב איך פערשטאנען אז ער פיהלט דאס זעלבע צו מיר און אז ער האט פאר מיר שרעקליך מורא.

ווי עס וויזט אוים האבען אלע אזוי פערשטאנען, ווייל איהר ברודערס ווייב איז צו אונז צוגעגאנגען און האט צוגענומען די שווערדלאך.

„צו אלדע שווארצע יאהר" האט זי געזאגט „איהר'ט זיך נאך

איינער דעם צווייטען די אויגען ארויסנעהמען" און האָט די שווערד־לאַך ארויפגעוואָרפען אויף דער שאפע. דער ברודער האָט מאָדנע געלאַכט, דער סטודענט האָט געשוויגען און מיין ווייב האָט בע־קומען א צופרידענעם און פאַלשען אויסזעהן. שלאָפען איז מיין ווייב אוועק אין איהר צימער און איך מיט ביידע סטודענטען האָ־בען זיך געלעגט אויף דער פאָדלאָגע.

אין דער פינסטערניש איז מיר ווידער געקומען אויפ'ן זינען: ווי קומט עס וואָס מיין ווייב שעהמט זיך ניט מיט דעם וואָס צווי־שען אונז איז פאָרגעקומען אין וואַלד? פאַר וואָס זשע איז דאָס געוועזן בעהאַלטענערהייד? אדער עס איז אין אַלגעמיין ניט קיין שאַנדע און ס'איז גוט און שעהן אזוי? אָדער — אפשר איז זי גאָר א פערדאָרבענע און אן אויסגעלאַסענע פרוי? אויב דאָס וואָס עס איז פאָרגעקומען צווישען אונז אין וועלדעל איז גוט און שעהן, טאָ פאַר וואָס זשע בעהאַלט מען זיך מיט דעם, און צו וואָס האָבען מיר געהייראַטה; און אויב עס איז שלעכט, מיאוס, הייסט עס, אז זי איז אן אויסגעלאַסענע, נידעריגע, און צו וואָס האָב איך פאַר איהר דאָן חתונה געהאַט. פון וואַנען וויים איך אז זי וועט יעצט זיך ניט אבגעבען צו אנדערע אויסבעהאַלטענדיג זיך פון מיר אקו־ראַט ווי זי האָט זיך מיר אבגעגעבען בעהאַלטענדיג זיך פון אנדערע.

ווען זי איז נאָך ניט געוועזן מיין ווייב, און מיר ביידע זיינען געוועזן פרייע מענשען, איז מיר געווען געפעהלען איהר ענטשלאָ־סענהייט און פרייהייט מיט וועלכער זי האָט זיך מיר איבערגעגע־בען אום נאָר לעבען און ליעבען. דאָן האָב איך גאָר ניט א טראַכט געטהאָן אז איהר וועט אויך זיין אנגענעהם, שרעקליך, און אינטע־רעסאַנט צו פאַרברייינגען מיט אירגענד וועלכען מאַן, ווער עס וועט נאָר קענען פאַרנעהמען מיין פּלאַץ. עס האָט מיך אויך ניט געקי־מערט, ווי עס קימערט מיך ניט דאָס פרייע פליהען פון א פויגעל. פון וואָס איך האָב הנאה. אבער יעצט ווען זי איז געוואָרען מיין ווייב און איך האָב איהר אבגעגעבען מיין גאַנצען לעבען, האָט מיך דער דאָזיגער געדאַנק געשווידערט, ווייל דאָס וואָלט צושטערט אין

גאנצען. דעם זין פון אלעס וואס צווישען אונז איז פארגעקומען און וואס מיר האבען גערעכענט פאר אונגעהויער וויכטיג.

איך האב די גאנצע נאכט זיך אנגעשטריינגט ניט צו שלאפען. מיר איז געווען הייס און שווער פון דעם דאזיגען שרעקליכען און שווערען געפיהל און עס האט זיך מיר אלץ געדוכט אז זאל איך נאר איינשלאפען ווערען, וועט דער סטודענט זיך ארויס'גנב'ענען און וועט אוועקגעהן צו „מיין ווייב“.

אין הארצען און אין קאפ האט געברענט א העלעש פייער; מיר האט זיך אויסגעוויזען אז מיין ווייב שלאפט ניט און אז זי ווארט אויס אין דער שטיל אויף עטוואס...

איך האב געפיהלט, אז איך ווער ארייגעפיהרט עפעס אין א מין בלאטע, אין א פוסטקייט און האב אויך אנערקענט, אז דער דאזיגער מיאוסער געפיהל קער גאר ניט צו מיין נאטור און אז דאס אלעס איז נאר אויסער מיר, און עס וועתגט, שטיקט און צושטערט מיך. איך האב אלץ געפרובט זיך איבער־צייגען „דאס קען ניט זיין... עס איז דאך ניט אזוי!“ נאר עס האט ניט געהאלפען, איך האב ניט געוואוסט פאר וואס.

4.

מיר איז געווארען מאדנע און שווער צו אנערקענען אז איך בין שוין ניט מעהר פאר זיך אליין און אז יעדער ווארט און טהאט רופט זיך אב אויפ'ן צווייטען פערזאן, וועלכער זעהט ניט, פיהלט ניט און טראכט ניט ווי איך.

און פון'ם ערשטען טאג איז אלעס שעהנעס, שטארקעס און געהיימניספולעס, וואס די נאכט־ליידענשאפטען האבען אונז גע־געבען, אין גאנצען פערשוואונדען. טויזענדע אונוויכטיגע קליינינ־קייטען האבען זיך צוזאמענגענומען אין א גרויסער מאס און האבען אלעס פארמיאוסט און געמאכט צו גאר נישט.

דאס ערשטע מאל אין מיין לעבען האב איך זיך פארשעהמט

מיט מיין „איך". איך האָב זיך געשעהמט מיט מיין אָרימקייט, איך האָב זיך געשעהמט פאַר די קליינינקייטען און די געמיינהייטען פון לעבען, זיך אַנטהאָן און אויסטהאָן אין דער ווייבס אנוועזענהייט. די ניט קיין ריינע וועש, דער פערשמאָלצעוועטער ראָק, און מיין גישטיגע לאַגע, וואָס איך האָב פערנומען אין דער געזעלשאַפט — דאָס אַלעס האָט צושטערט אָהן א זכר יענעם זין און ווערטה, וואָס האָבען בעשאַפען די נאַכט, דער וואַלד, די שיין פון לבנה, מיין קראַפט און די ליידענשאַפט. מיין ווייב איז מיט אַמאָל געוואָרען נאַכלעסיג שווער און היימיש. אין א דריי טאָג אַרום איז זי שוין פאַר מיר געווען אַזוי פאַרשטענדליך און געוועהנליך ווי אַלע אַנדערע, פרעמדע פרויען און אפשר נאָך מעהר.

אין דער פריה, ווען זי איז נאָך ניט געוואַשען און ניט פאַרקאַמט האָט זי אויסגעזעהן זעהר מיאוס. זי האָט געטראָגען א ציטצען קאַפּטעל, וועלכע איז פון שוויים געווען אונטער די פאַכוועס נאַס ווי איהר ברודערס רעקעל. זי האָט פיעל געגעסען, האָט דערביי געמאַכט ניט קיין שעהנע באַוועגונגען, איז געווען שטאַרק פאַרזיכטיג, האָט זיך אַביסעל אויפגערעגט און האָט זיך געלאַנגווייליגט.

מיר איז אויסגעקומען צו טהאָן אַזעלכעס, וואָס איך בין ניט געווען געוואוינט: איך האָב געטהאָן פיעלע אונוויכטיגע אויך ערענסטע זאַכען, ניט ווי איך האָב ליעב געהאַט, נאָר ווי עס האָט זיך געפאָדערט פאַר אונז ביידע — פאַר צוויי גאַנץ פערשיעדענע מענשען.

איינגעאָרדענט האָבען מיר זיך אין שטאָדט אין א קליינעם מעבלירטען צימער, וועלכער איז געווען ציכטיג און ריין, דערפאַר אָבער האָבען די ביינקלאָך, דער לאָמפּ, די בעט גערעדט איינפאַך און אומעטיג וועגען א לאַנגען מאָנאָטאָנעם לעבען.

מיין ווייב האָט פאַרשווינגערט.

ווען זי האָט דאָס פאַר מיר אויסגערעדט, האָט מיך מעהר פון אַלץ אויפגערעגט דאָס וואָרט אַליין, אַזוי וואולגאַר, שווער, אומעטיג

און פארענדיגט איז דאָס געווען. אויפ'ן לעבענס־דעק האָבען זיך יעצט ארויסגערוקט נאָך מעהר קליינינקייטען, וועלכע זיינען שוין געווען ניט מעהר קיין קליינינקייטען, שווער ווי א געזעץ; זיי זיינען אין די אויגען געקראָכען און האָבען אויף יעדען טריט און שריט געפאָדערט די אויפמערקזאמקייט.

ווען איך בין געווען אליין האָב איך פאַר זיך ניט מורא גע־האט, אז עס האָט מיר עפּעס געפעהלט, — א קלייד, עסען אָדער א צימער, האָב איך געקענט איבערנעכטיגען אפילו אין א חורבה, די שווערע ליידען האָב איך געקענט באקעמפּפען מיט א וויץ און זאָרגלאָזיגקייט, און איך האָב זיך אימער געפיהלט פריי און גרינג. יעצט ווען מיר זיינען שוין אין צווייען, איז ניטאָ קיין מעגליכקייט אוועקצוגעהן און פארגעסען אין אלעם. נאָר וואָס עס זאָל זיך שוין ניט טרעפען, דארף מען זאָרגען אז אלעס זאָל זיין ווי עס בעדארף, און אפילו א ריהר טהאָן זיך איז ניט ערלויבט, אזוי ווי דער קערפּער וואָלט זיך ארייגגערוקט אין א שווערער מאסע ערד. עס איז געווען פרעהליך צו ליידען זייענדיג אליין, אבער מען קען ניט זיין רוהיג ווען מיט דיר ליידעט א צווייטער מענש, וועלכער איז דיר טהייער און איז מיט דיר פארבונדען אויפ'ן גאנצען לע־בען. ווען עס זאָל אפילו זיך איינגעבען פארגעסען, אנטלויפען, וואָלט עס שויז ניט געווען אזוי גרינג. און וואו איך זאָל ניט זיין, וואָס איך זאָל ניט טהאָן, אלץ זיינען מיר די קלייניגקייטען נאָכגעגאנגען, האָבען מיר יעדער מינוט דערמאנט, אונאויפהערליך אין די אויערען געשריגען, און מיין נשמה אָנגעפילט מיט שרעק און אומעט.

טעג זיינען געגאנגען. איך האָב ליעב געהאט מיין ווייב, און די ווייב מיך, נאָר שוין מיט אן אנדער רוהיגער, ניט אינטערע־סאנטער ליעבע פון אן אייגענטהימער, אין וועלכער עס איז געווען מעהר פעראנטווארטליכקייט, פליכטען איידער קראפט און ליידענ־שאפטען.

און. צייטענווייז איז אפילו געווען צום בעוואונדערען, אז

„דאָס אַלעס“ איז געשעהן צוליעב, און דוקא נאָר צוליעב ליידענשאַפטען. און אין דער צייט וואָס מיר האָבען געטראַכט, געפיהלט, געטהאָן אַלעס נויטיגעס פאַר אונז, אין דער צייט, ווען אַט אַ די אַלע קליינינקייטען האָבען געשאַפען אונזער לעבען, האָבען בעאונרוהיגט, געפרעהט און געמאַטערט אונז, איז שוין דערוויילע מיין ווייב געוועזן אין די העכערע מאָנאַטען. און די אונאבהענגיגע פון אונז אייזערנע געזעצען האָבען פערנומען אַלץ מעהר פּלאַץ אין אונזער לעבען, ארויסשטויסענדיג מיט זיך אַלע אַנדערע אינטערעסען און פערלאַנגען.

מאָדנע זיינען געוועזן מיין ווייבס בעציהונגען צו איהרע אומשטענדען. זיי זיינען פאַר איהר געוועזן אונגעהייער וויכטיג און היילינ. זי האָט אויף איין מינוט עס ניט פערגעסען. זי האָט געהיט דאָס צוקונפטיגע קינד און האָט קיינמאָל זיך ניט אַ פרעג געטהאָן ווער וועט עס זיין, צו וואָס דאַרף מען עס און צו וועט עס מיט זיך ברייגגען צרות אָדער פריידען.

דער געבורט פון קינד האָט זיך איהר פאָרגעשטעלט ווי אַ זינען־אויפגאַנג וועלכער וועט בעשיינען איהר און מיין לעבען גאָר פון אַן אַנדער זייט מיט אַן אמת'ן זין אין לעבען. אין דער זעלבער צייט האָב איך קלאָר פערשטאַנען אַז דאָס קינד קומט צו מיר אונאבהענגיג פון מיין פערלאַנג, אַז איך מעג יא וועלען און ניט וועלען, דאָס קינד וועט דאָך קומען, אַז איך האָב עס קיינמאָל ניט געדאַרפט און דאַרף עס יעצט אויך ניט, אַז איך האָב קיין געמיינשאַפטליכעס מיט'ן צוקונפטיגען מענשען, אַז זיין לעבען קען גאָר זיין ניט אַזאַ וועלכע אינטערעסירט מיך און איז גוט פאַר מיר און אַז איך האָב מיין אייגענעם לעבען אַ ברייטען, אַ פרייען, וועלכער האָט זיך נאָך ביי מיר ניט אויסגעשעפּט און קיינער האָט קיין רעכט צו פאָדערן עס פון מיר. וואָס מעהר איך האָב זיך אריינגעטראַכט אין דער צוקונפט, אַלץ מעהר איז פאַר מיר געוועזן איבעריג און אונערטרעגליך דאָס געבורט פון קינד עס האָט צוזאַמענגעפּלאָנטערט אַלע מיינע פּלענער אין לעבען און

אם ענדע האט דער דאזיגער פיהלענדער יאך אויפגעוועקט אין מיר א בייזען געפיהל ווי עס וואלט ביי מיר געטראפען דער ערגסטער אומגליק אין לעבען.

איין מאל האט מיין ווייב מיר געזאגט:

פאטער און מוטער זיינען קנעכט צו זייער קינד! און האט דער־ביי א שמייכעל געטהאן.

איך האב זיך פערוואונדערט און געשוויגען. ביז יעצט האב איך געדענקט, אז איך בין צו קיינעם ניט פערפפליכטעט און האב גערעכענט אז אזוי דארף זיין. יעצט האב איך דערפיהלט אז עס קען שוין אנדערש ניט זיין און כאטש איך קען ניט זיין קיין קנעכט דאך וועל איך עס מוזען ווערען, ווייל איך בין ניט קיין שלעכטער מענש און אז דער אינסטינקט איז שטארקער פון מיר און וועט מיך צווינגען זיך איבערגעבען דער טעמפער, געדאנקלאזער חיי'שער ליעבע צו מיין צוקונפטיגען קינד. און אין יענער מינוט האב איך דערפיהלט מיין מאכטלאזיגקייט און א בייזע און א שלעכטע שטי־מונג האט מיך בעהערשט. איך האב דערזעהן אז דאס איז שטאר־קער פון מיר און האב פיינט געקראגען דאס צוקונפטיגע קינד, מיט יענער אונ'רחמנות'דיגער און האפנונגסלאזער פיינדשאפט, וועל־בער א צופעליגער קנעכט פיהלט צו זיין בעל־הבית. מיין ווייב אבער האט אין דער קנעכטשאפט געזעהן פאר זיך א אמת גליק אזוי ווי א געבארענער שקלאף, וועלכער פערשטעהט ניט וואס הייסט פריי־הייט. ווי אזוי ערקלערט מען דאס — האב איך א טראכט גע־טהאן — די ביבעל אפילו זאגט, אז מוטערליכקייט האט גאט גע־געבען, אלס א שטראף, און מענשען האבען עס פאררעכענט אלס א גליק.

5.

איך האב געהאט צוויי פריינד,ביידע מאלערס, ווי איך אזוי זיינען זיי אויך געווען פשוטע, פרעהליכע, לעבעדיגע מענשען. איך

האָב זיי זעהר ליעב געהאַט.

פריהער האָבען מיר איין דרייען געוואַנדערט פון איין געגענד אין אַ צווייטען, דאָ, דאָרט, און דער פערשיעדענאַרטיגער גלאַנץ איין לעבען איז געווען פריי פון גרענעצען. און מיט קיין זאַך ניט צוגעבונדען. יעצט איז מיר ניט געווען בעקוועם צו פיהרען אַזאַ אַרט לעבען, אַפילו אַוועקגעהן אויף אַ לענגערע צייט פון הויז: איך וואָלט דערמיט פערשאַפט מיין ווייב שמערצען און איך האָב עס ניט געוואָלט, ווייל איך האָב זי ליעב געהאַט.

אמת, זי האָט מיך גערען געלאָזט געהען אויף לאַנדשאַפטען. זי פלעגט אַפילו אַליין מיך שיקען,, נאָר זי פלעגט זיך קרימען און בענקען, ווען איך פלעג געהן אויף אַ הוליאַנקע אָדער וואו פרויען זיינען געווען.

זי האָט צו מיר קיינמאָל וועגען דעם ניט גערעדט, נאָר שטילערהייד מיך באַשולדיגט פאַר מיין הוליען און ניט איינגעהאַלטענהייט. ערגער פון אַלעם איז פאַר מיר געווען דאָס, וואָס זי איז געווען גערעכט, איך בין טאַקע בעגאַנגען פעהלערען, אָבער עס איז פאַר מיר געווען מאָדנע און איך האָב זיך געפיהלט בעליידיגט, וואָס ניט „איך" בעשטים צו איבערבייטען מיין אַרט לעבען נאָר אַן אַנדער מענש צווינג מיך דאָס צו טהאָן. אויף די לאַנדשאַפטען איז פערשוואונדען געוואָרען דאָס וואָס האָט צוזאַמענגעשטעלט דעם גאַנצען גלאַנץ. פריהער ווען איך פלעג אַרויסגעהן פון שטאָדט האָב איך געפיהלט נאָר איינס — אַז מיר איז גוט אין די אונענדליכע ברייטע פעלדער און כ'האָב נאָר געוואונשען איינס — אַוועקגעהן וואָס ווייטער. ווען איך האָב זיך פון וועג אָבגעשלאָגען, האָב איך אין פעלד גענעכטיגט — עס איז געווען נאָך בעסער, ברייטער פרייער. יעצט אָבער האָב איך געטראַכט אַז פון מיין זייט וועט ניט זיין אַזוי גוט איבערצולאָזען די ווייב אַליין אַ גאַנצען טאָג.

— ווען וועסטו קומען עסען ? — פלעגט מיין ווייב מיך פרעגען. און די גאַנצע צייט האָב איך נאָר געטראַכט פון דעם, אַז איך

זאָל צו ווייט ניט אוועקגעהן. איך האָב אויפמערקזאם געקוקט אויהין דער וועג געהט, צוריקוועגס זיך געאיילט און אמת געליטען ווען מיינע פריינד האָבען זיך ערגעץ וואו אבגעשטעלט בעוואונ־דערן פערשיעדענע לאַנדשאַפטען.

— פאר וואָס מאָלסטו ניט ? — האָבען זיי מיך געפרעגט, אנ־ווארפענדיג מיט פרייד, לעבעדיגע פארבען.

— אזוי זיך... כ'בין פויל... און שמייכלענדיג בעהאַלטענער־הייד, בין איך אויפגעשטאַנען און זיך ווידער געלעגט, בין אוועק־געגאנגען פון זיי אַלעמען און בין ווידער צוגעקומען, און האָב זיך אַלץ געשראָקען, זיי זאָלען זיך נאָר ניט אָנשטויסען פאר וואָס איך בין אזא. און איינמאָל האָט זיך שוין מיר געדוכט, אז זיי פארשטעהן טאקי, און מיר איז פאר עפּעס געווען שטארק מיאוס. איך האָב זעהר פיעל געליטען ווי עס ליידעט א געזונטע, לעבע־דיגע חיה ווען מען לאָזט זי אפּ אין פעלד א געפּענטעטע.

די חברים האָבען עס ניט געקענט פארשטעהן און ווען זיי האָבען דאָס בעגריפען האָבען זיי פּרובירט מיך ניט צוריקהאַלטען. עס איז זיי געווען אומעטיג און ניט אנגענעהם און דערפאר האָ־בען זיי גיך, נאָך גיכער ווי מען האָט געקענט ערווארטען פיינד געקראָגען מיין ווייב. ווי עפּעס אן אנשיקעניש, וואָס גאָט אַליין ווייסט פון וואנען און פאר וואָס דאָס איז אויף מיר אָנגעקומען. זיי האָבען אָנגעפאנגען צו געהן אַהן מיר און אום זיי זאָלען מיך מיט דעם ניט בעליידיגען, פלעגען זיי זיך פון מיר אויסבעהאַלטען און דאָס האָט מיך פערדראָסען און בעליידיגט. אין מיין הויז האָבען זיי זיך געפיהלט ניט בעקוועם; זיי האָבען בלויז פערשטאַנען די קונסט פון מאלען און בלויז וועגען דעם גערעדט, מיין ווייב אָבער איז געווען פיעל מעהר ענטוויקעלטער און מעהר אנגע־לעזען פון זיי און זי האָט געוואָלט רעדען פון דעם וואָס זיי אינטע־רעסירט גאָר ניט. איך האָב זיי געליעבט און דערפאר האָב איך מיט פרייד זיך אבגערופען אויף יעדער געדאנק וועלכען זי פלעגט ארויסזאָגען, חאָטש אין דער זעלבער צייט האָט עס מיך ניט איינ־

טערעסירט. מיינע חברים אבער האבען גאר ניט געוואלט זיין אונ־טערטעניג א מענשען, וועלכער איז זיי געווען פרעמד און ניט פערשטענדליך. ווען ניט איך וואלטען זיי איינפאך געווען גלייכ־גילטיג איינע צו די אנדערע, נאר איך האב זיי מיט געוואלד צו־זאמענגעבראכט. זיי האבען איהר דערעסען און זי האט זיי דער־עסען, און מיר איז צו דער זעלבער צייט געווען שווער און ענג אין דער דאזיגער שווערער, אנגעצויגענער אטמאספערע. פון ליעבע צו מיין ווייב האב איך אנגעפאנגען צו ערגערן זיי. מיר האט זיך גע־דוכט, אז זיי דארפען צוליעב עדעלקייט ניט זיין אזוינע ווי זיי זיינען, נאר ווי עס געפעלט מיין ווייב. ביסלאך צו ביסלאך האבען זיי צו מיר אויפגעהערט אריינצוקומען, און פון דאן איז אין אונזער פריינדשאפט פארגעקומען א צושפאלטונג. דאס איז פאר מיר גע־ווען שווער אן און פאר זיך, און דאס וואס עס איז פארגעקומען גע־גען מיין ווילען און וואונש האט מיך געקריינקט, ערנידעריגט, ווי מען וואלט פון מיר געמאכט א געלעכטער. מיר האט זיך אויסגע־וויזען אז איך האב געבראכט א גרויסען אפפער צוליעב מיין ווייב און זי האט געטראכט אז זי האט מיר געטהאן א טובה מיט דעם וואס זי האט מיך איבערצייגט, אז מיינע פריינד זיינען פוסטע פאסניקעס און אונוויכטיגע מענשען אזוי ווי איך וואלט עס אליין ניט געוואוסט.

מיר האבען זיך ניט פערשטאנען. זי האט געזוכט אין מענשען איינס און איך עטוואס אנדערש און מיך האט אנגעהויבען צו פער־דריסען אויף איהר, האטש זי איז ניט געווען שולדיג אין דעם וואס איך שטים ניט מיט איהרע געדאנקען.

6.

איין מאל אבענד צייט, בין איך און מיין ווייב צוגעפאהרען אין א זומער פלאץ. מיר זיינען ארונטערגעקראכען אויף א קליינער סטאנציע. פויערים זיינען דארטען קאמפאניעסווייז געשלאפען און

די אייזענבאהן־אויפזעהער זיינען ווי פערשלאפענע פליגען ארומ־געגאנגען שטיל, געארעמט, זיינען מיך איבער דעם וואל א האלבען וויארסט איבערגעגאנגען ביז מיך זיינען מיט שווערינקייטען איבער דעם גליטשיגען גראז צום וואלד צוגעקראכען. אין וואלד זיינען מיר אריינגעגאנגען מיט א מאדנע געפיהל פון ביינקשאפט און אונפערשטענדליכער ערוואַרטונג.

דאס גראז איז שוין געווען פארוועלגט, א גרויסע הורבע אראבגעפאלענע בלעטער האט בעדעקט די ערד. די בעראזעס זיינען געשטאנען האלב נאקעטע און דער וואלד האט אויסגעזעהן שיטערער, ווי די בוימער וואלטען זיך צורוקט און דער פוסטער, קאלטער הימעל האט זיך דורכגעזעהן. מיר האבען זיך אנידערגעזעצט אויפ׳ן וואל און האבען אין דער שטיל געקוקט אויף די אראבגעפאלענע בלעטער וואס זיינען ארומגעפלויגען אין ד׳ער לופטען. מיר זיינען אזוי געזעסען א היבשע צייט און ניט ארויסרעדענדיג קיין ווארט זיך צוקושט.

עס האט געשמעקט מיט פערפוילטע בלעטער. ערגעץ וואו האבען די טרוקענע צווייגלעך געבראכען און ווייט ווייט האט זיך געהערט אן אומעטיגער און דויערענדער געשריי פון אן אייזענבאהן. מיר האבען זיך צוקושט און ווידער שטיל געזעסען. געשמייכעלט איינער צום צווייטען און נאך אמאל זיך צוקושט. אלץ שטילער און שטילער איז ארום אונז געווארען. די אראבגעפאלענע בלעטער האבען שטילערהייד זיך געדרעהט אין דער לופטען און אהן רעש זיך צושפרייט איבער דער ערד. זיך און ניט - באמערקטערהייט האט זיך אנגערוקט דער אוונד. עס האט אנגעהויבען צו ווערען קאלט און ניט בעקוועם. א דריבנער רעגען האט אנגעהויבען צו קאפען.

— מיר וועלען בעסער פאהרען א היים — האט געזאגט מיין ווייב. אין געסט איז גוט, אין דער היים איז נאך בעסער. מיר האבען זיך אפילו ניט ארומגעקוקט און גלייך געגאנגען צוריק. עס האט זיך אונז נאר אזוי ווי געוואלט אויסווייבען אויף דעם וואס איז

שוין פאר אונז אויף אייביג פארלארען. אין הויז האט געברענט דער לאמפ און דער סאמאוואר איז שוין געווען גרייט.

דארטען לעבען סאמאוואר האב איך פלוצלינג, עפעס גאר אונערווארטעט אנגעפאנגען וועגען עפעס צו רעדען מיט אזא כעס, צוטשעפענדיג זיך צו אווארט, וועלכעס איך האב נאכהער אין מיטען פון מיין געשפרעך אליין ניט געדענקט. — ...עס קען ניט זיין אז צוויי מענשען זאלען זיין ווי איינס. דאס קען ניט זיין...

ליעבע קומט און געהט אוועק ווי אלעס אין דער וועלט און דער ווילען צו לעבען האט קיין גרעניץ ניט. און דאס וואס מען האט צוזאמען קינדער, דאס האט קיין בעדייטונג ניט...

— וואס מיינסטו קיין בעדייטונג? — האט מיין ווייב בייז א געשריי געטהאן.

— אזוי!... זיי געבוירען דאך ניט צוזאמען, זיי פערפלאנצען נאר און דאס איז גאר ניט.

— די פרוי געבוירט, האדעוועט און ערציהט! מענער קענען אפילו ניט ערציהען, די מענשהייט איז פארגרעבט געווארען, ווילד דערפאר וואס מיט יאהרהונדערטע צוריק האבען מענער זיך אונ־טערנומען צו ערציהען קינדער.

מיין ווייב האט געקוקט אויף מיר מיט צושראקענע אויגען, אזוי ווי איך וואלט ארויסגעזאגט עטוואס אזוינס מיט וואס מען דארף זיך שעהמען און דער פאר וואס איך האב אליין ניט געוואוסט צו איך רעד גוט אדער שלעכט, האט עס נאך מעהר אויפגעוועקט אין מיר א געפיהל פון ווילדען פראטעסט.

— מאן און פרוי באגעגענען זיך צוליעב פערגעניגען, און ניט אום צו ברייגנען קינדער אויף דער וועלט! — האב איך בייז געשריגען און מיר האט זיך דערביי געוואלט מיט עפעס א קלאפ טהאן אין פאדלאגע און פון דעם דאזיגען פערלאנג האב איך נאך מעהר גע־לימען; דו און אלע ווייסען דאס.

קיינער וועט ניט וואגען צו אפלייקענען אז ווען א מאן קומט זיך צוזאמען מיט א פרוי, טראכט ער נאר פון איהר און מעהר

גארגישט... דאס איז אמת. און דער מאן איז ניט שולדיג וואס די נאטור האט געבוים די פרוי אזוי און ניט אנדערש.

— טא דארף מען צו דער פרוי גאר ניט צוקומען!

— און דו נעהם און שטוים איהם אב! — האב איך שטיל און פרעהענדיג זיך געענטפערט.

מיין ווייב איז בלאס געווארען און ארונטערגעלאזען דעם קאפ.

— ביי דער פרוי איז שטארקער פון אלעם דער מוטערליכער געפיהל און...

— און דער פאטערליכער געפיהל?! — האט מיין ווייב גע־פרעגט.

— וועלכער געפיהל?! — האב איך געפרעגט. — אזא גע־פיהל איז ניטא...

— דו האסט ניט!

— קיינער ניט... קיינער בעזיצט איהם אין אזא גרויסער מאס און בעשטימטער פארמע ווי א פרוי. קיינער ניט און איך אויך ניט... — עס איז ניט ריכטיג דו ביזט עס נאר אזוי — האט שטיל און מיט כעס געזאגט מיין ווייב.

— נו זאל זיין אזוי... ווער קען עס איבערצייגען?

— אפילו ביי חיות — האט מיין ווייב מיט שרעק ארויסגע־רעדט און מיט די הענד געמאכט אזא בעוועגונג אזוי ווי זי וואלט זיך אנגעכאפט פאר עטוואס א הארטע און גליטשיגע זאך.

— נארישקייטען! — האב איך א געשריי געטהאן. — איך קאן דאס ניט פערליידען... פויגעלאך, טייבעלאך, א וואלפיכע מיט איהרע קינדערלאך!.. וואונדער...

אבער וואס איז אונזער דאגה צו אט דער פאסקודסטווע? ווען א מענש וועט טהאן עטוואס וואס עס קען שוין ערגער ניט זיין, וועט מען איהם אויסווארפען — „חיה“ — און ווען מען דארף זיך בעקלאגען ברייננגט מען באלד א ביישפיעל "חיות" הא־חא!

— נישקשה, איהר וועט מיך ניט אבנארען! — האב איך

מיט א בייזער פרייד ארויסגערעדט.

— פאר וועמעס זינד וועל איך זיך ארומשלעפען מיט פער־שיעדענע פאסקודסטוועס ווי פייגעלאך, טייבעלאך און אזוי ווייטער. יא דער זעלבער שוואלב, זיין זאך איז נאר האדעווען די ווייב אבער זעץ איהם אויף די אייעלאך, אזוי אויף דער אמת'ן, פאר קיין זאך אין דער וועלט וועט ער דאס ניט טהאן.

— נו האדעוועט ער כאטש זיין ווייב... — האט זי מיט א מאדנעם און טרויעריגען קול אויסגעשריען.

— עס ניט דאס מיין איך! — האב איך מיט פערדרוס איהר געענטפערט... איך וועל אויך האדעווען און וועל גאר פון דעם ניט רעדען. דאס איז צו גערעכט, איינפאך און גוט און דער רחמנות אליין וואס איז ווערט... נאר דעם גאנצען לעבען בריינגען פאר א קרבן, איבערטראגען דעם גאנצען „איך“ אין אן אנדער מענשען אין א פרוי, אדער א קינד...

— מיט וואס'אר רעכט? פאר וואס? אויב דו ביזט א קנעכט צו דער נאטור איז געווים ערגער פאר דיר... אבער איך וויל עס ניט!

— וואס ווילסטו מיט דעם זאגען? — האט פלוצלונג מיין ווייב א פרעג געטהאן און האט זיך צוואויינט.

איך בין באלד אנטשוויגען געווארען. איך האב דערפיהלט צו איהר א מיטלייד און האב זיך פארשעהמט מיט דעם וואס איך האב נאר וואס געזאגט. נאר ווען איך האב אנגעפאנגען זי צו בערוהיגען און זי האט אלץ געוויינט און מיך אוועקגעשטופט, האט עס מיך זעהר בעליידיגט און פערדראסען.

— איך האב דאך ניט געזאגט אז איך ליעב זי ניט און וואס ארט עס איהר וואס איך פיהל צום קינד, וואס נאך וויל זי פון מיר? דאס וואס איך בין ניט קיין צוויי פנים'דיגער? איך קען דאך ניט אנטטערדריקען מיינע געדאנקען צוליעב איהר?

און דא איז מיר מיט אמאל אריינגעקומען א געדאנק, אז אלע מענשען ניט נאר מיין ווייב ווילען מיט עפעס א רעכט אונטער־

דריקען מיינע געדאנקען און מיך צווינגען גלויבען און טראכטען ווי זיי.

דא האט מיך אזא צארן בעהערשט, אז מיר האט זיך געוואלט א געשריי טהאן און מיט עפעס א שווערע זאך א קלאפ טהאן מיין ווייב און אנטלויפען אין עק וועלט פון אלע מענשען און פון אלעס וואס מענשען האבען אויסגעטראכט און באשטימט פאר גוט און שלעכט און איך מוז עס אנערקענען.

בייגאכט האב איך זיך דערשראקען פאר עטוואס זעהר גרויזאמעס, שרעקליכעס, וועלכעס איז געווען פיעל שטארקער פאר מיר און קוקענדיג מיט אפענע אויגען אין דער פינסטערניש האב איך זיך פאר מיר אליין פערשעהמט. מיר האט זיך אויסגעוויזען אז איך בין נאך קיין מאל ניט געווען אזוי גרויזאם ווי יעצט, אז דאס בין איך געווארען א דאנק דער דאזיגער אונזיניגער שווערער קייט, וועלכע איז ארויפגעצויגען געווארען אויף מיין גאנצען לעבען און פאלגליך בין איך ניט שולדיג אין מיין גרויזאמקייט, נאר שולדיג איז דאס וואס האט ארויסגערופען.

7.

אין א מאנאט ארום איז מיר אויסגעקומען אבפאהרען אויף א לייגגערע צייט אין אן אנדער שטאדט און מיין ווייב האט זיך אבגעשטעלט אין דער היים. ווען איך בין פון הויז ארויסגעגאנגען האב איך זיך מיט גרויסע און ביטערע טרערען צושוויינט. דער געדאנק, אז איך וועל זיך לאנג ניט זעהן מיט מיין ווייב איז געווען פאר מיר שווער און טרויעריג.

איך האב זיך שוין מעהר צו איהר ניט אומגעקעהרט.

ווען איך בין אנגעקומען אין דער אנדערער שטאדט האב איך זיך בעזעצט אין א גרויסער רעש׳יגער אכסאניע, בין אוועקגעגאנגען אין טהעאטער, געווען ביי אייניגע בעקאנטע און ביי איינעם פון זיי האב איך א גאנצע נאכט גע׳שכור׳ט.

איך האב נאך געביינקט נאך דער ווייב, נאר פונדעסטוועגען איז דאס אנגענעהמסטע וואס איך האב געהערט אין דער אפערא,

דאס בעסטע וואס איך האב געזעהן אין מענשען, אין ליעדער, אין ווין אויף דער רייזע אין אייזענבאהן איז געווען דאס, וואס איך בין געווען אליין, וואס די פיעסע האב איך געקענט יא הערען און ניט הערען נאך מיין אייגענעם פערלאנג, וואס מענשען האב איך געקענט זוכען, וועלכע געפעהלען מיר, טרינקען וויין, וועלכער ווילט זיך מיר, ניט א טראכט טהוענדיג, ווי קוקט אויף דעם א צווייטער מענש.

אומעטום, אין טהעאטער, אין גאס, צווישען געסט האב איך בריימ מיט אפענע אויגען געקוקט אויף אלע פרויען און מיר האט זיך אויסגעוויזען אז איך קוק אויף זיי דאס ערשטע מאל, פאר מיר האט זיך פון דאס ניי אויפגעעפענט די ניט אבגעמאס־טענע אינטערעסאנטע וועלט, וועלכע מיין ווייב האט מיט איהר אנוועזענהייט פארשטעלט פון מיר א לאנגע צייט.

דאס הוליען ביי מיין בעקאנטען איז געווען א רעשיגער און פון דער ברייטער האנד. דאס האבען געהוליעט געזונטע לעבע־דיגע און פרייע מענשען. עס איז געווען אזוי פיעל פרייהייט, לע־בעדיגקייט, ברייטקייט און הילכיגען געזאנג אז עס איז געווא־רען שטיקענד און ענג ניט נאר אין דעם אנגערויכערטען צימער, אין וועלכען עס איז שוין ניט קיין ביסעל לופט נאר אין דער גאנצער וועלט.

איינער פון די געסט האט מיט א הילכיגער און שעהנער שטימע געזונגען א ליעד. דער בעל הבית, אביסעל שוין אונטער־שאקלענדיג זיך, איז צו מיר צוגעגאנגען און גאנץ נאהענט צובוי־גענדיג צו מיר זיין אויפגעדארטען לעבעדיגען פנים, האט מיט א שכר'ער און אומעטיגער שטימע געזאגט:

— דו ווייסט, מיר דיינקען אלץ, אז גוט איז — קריסטענ־טום, קולטור, ערעלקייט און נאך עהנליכעס... אבער דאס איז דאך — טויט! אט גראדע דאן איז געווען לעבען, ווען דער מענש האט ארומגעוואנדערט אין וואלד, אין פעלד, איבער די קניע אין גראז, האט געצ׳שערט, געקעמפפט, געגומען, אליין דער׳הרג׳עט

געווארען... עס איז געווען בעוועגונג, קראפט, לעבען און יעצט... אומעטיג ברידער, פויל... דער טויט קומט. האט א מאך געטהאן מיט דער האנד און מיט א שמייכעל צוגעלעגט:

—אה, נאך אלעמען בין איך דאך שכור... א ניכטערער וואלט נאך נאכגעדענקט איידער ער וואלט דאס געזאגט. מאכסט זיך נאריש!... פייגלינגע זיינען מיר אלע, ברודערעל, אט וואס!... יא!

עס איז געווען ווינטער, א ווייסער ווייכער שנעע, דער פראסט האט אונטער די פיס געסקריפעט, און דער הימעל, ווי אימער, אין א ווינטערדיגען פראסטענדיגען טאג איז געווען מעהרסטענטיילס אונענדליך ריין, בלוי און אויסגעשטערענד. איך האב געקוקט אויף דעם ווייטען בלאסען קרייז פון דער לבנה, איבער וועלכער עס זיינען געשווינד פארבייגעלאפען וואלקענס און מיר האט זיך געוואלט שטארקעס, גאנצעס און לעבעדיגעס. ניט ווייט איז פאר־בייגעגאנגען א פרוי, איילענדיג זיך מיט קורצע טריט, האב איך קוים געקענט זעהן דעם דינעם שאטען פון איהר ווייכער קיילעכ־דיגער פיגור, איהרע פלייצעס און די גרויסע שווארצע הוט אויף איהר ווייסען האלז. איך בין נאך איהר נאכגעגאנגען א לאנגע צייט און האב אלץ נאכגעקוקט נאך איהר בעוועגליכער פיגור און אין דער פינסטער שיינענדען ווייסען האלז און עס איז געווען אנגענעהם און מאדנע. איך האב קלאר געפיהלט אז נאר אין דעם גוטיגען זיך אלע און איך האב ניט געהאט קיינע געדאנקען נאר איין זיסען אונרוהיגען מידען וואונש צו לעבען.

די פרוי איז גיך ערגעץ אונטער א טויער פון א גרויסער שווארצער הויז פארשוואונדען און איך בין אוועק אהיים בעקוקענדיג די אונענדליכע ברייטקייט, וואו עס האט געשיינט די שטילע, בלאסע לבנה.

זי איז געשטאנען אין דער הויך גלייך איבער מיר און איהר שיין האט איינגאנצען מיך אנגעפיהלט. עס האט זיך מיר גע־דוכט אז אין מיין נשמה איז ליכטיג אזוי ווי עס איז ליכטיג

אומעטום איבער דער גאנצער וועלט. ווען איך בין א היים געקו־מען, האב איך זיך אויסגעצויגען איבער'ן בעט אזוי, אז זי האט אזש א קרעכץ געטהאן און איך האב קלאר און בעוואוסטזיניג דערזעהן אז איך האב ניט צוליעב וואס זיך אומקעהרען צו מיין ווייב, עפעס דאס וואס זי פיהלט, אז מען „מוז" זי בעדויערען און ליעב האבען, אז מען מוז זארגען פאר'ן צוקונפטיגען קינד און נאר דערפאר וואס מען מוז — האט גאר ניט מיט מיר צו טהאן, האט קיין שייכות ניט מיט דעם שטארקען וואונש צו לעבען, וועלכער איז אזוי שעהן, שטארקער פון מיר, מיין אייגענען איך.

און וויפיעל איך האב, זייענדיג א פייגלינג, ניט פרובירט זיך פארשטעלען מיין ווייב אלס א שעהנע טייערע, ווי פיעל איך האב ניט פרובירט זיך אליין איבעררערען, אלץ אומעטיג און קליינ־ליך האט זי זיך מיר פארגעשטעלט און נאך אזא ווי זי איז שוין געווען מיין ווייב, און מיר איז געווען זעהר אנגענעהם ווען איך האב זיך דערמאנט אז אונזערע באגעגענישען, ווען צווישען אונז איז א חוץ ליידענשאפטען צופעליגער און פרייער גאר ניט געווען.

אין דער דאזיגער נאכט און נאכהער האט זיך מיר ניט איין מאל גע'חלומ'ט, אז איך ליג מיט איהר אין דעם נאס־ווארימלי־כען גראז, נעהם ארום איהר ווייכען קערפער, קוק אויף די מאדנע בלישטשענדע אויגען און די ברייטע פולע און קייל־עכדיגע לבנה וואלט ווי גאר נאהענט צוגעגאנגען און צווישען די דינינקע שוואר־צע צווייגעלאך קוקט אויף אונז ווי אויף צולהכעיס מיט א גע־היימניספולען בליק. זי קוקט, שווייגט און שווייגט, און דעם אלע־מען איז געווען א שארפע און רוהיגע צופריעדענהייט און עס האט זיך געדוכט אז קיין צייט עקזיסטירט מעהר ניט.

נאכהער איז אלעס פערלארען געגאנגען, עס זיינען עפעס גע־קומען מענשען, עס איז געווארען שטיקענדיג, און עס איז נאר איבערגעבליבען א מאדנער פארדרוס.

8.

נאך דעם האב איך מיין ווייב געזעהן בלויז צוויי מאל.

ווען זי איז דאס ערשטע מאל נאך מיר געקומען, האט זי זיך אבגעשטעלט ביי בעקאנטע און איז געקומען צו מיר, זי האט ערשט ניט לאנג צוריק געבוירען דאס קינד און זי האט נאך אויס־געזעהן בלאס און דאר. איהרע שווארצע גרויסע אויגען האבען גע־קוקט אונפערשטענדליך און צושראקען.

איך האב געהאט מיט איהר מיטלייד און עס האט זיך מיר געגלוסט ארומנעהמען זי און גלעטען, איך האב צו איהר געפיהלט ליידענשאפט און צארטקייט.

מיר זיינען געשטאנען אין א פינסטערען ארייננאנג און איך וויים ניט וואס איך האב צו איהר גערעדט. עפעס אונדייטליכעס און אזוינס, וואס האט ניט אויסגעדריקט דאס וואס איך האב געוואלט און געפיהלט.

צום סוף האט זי מיך מיט א מאדנער אבגעריסענער שטימע געפרעגט:

הייסט עס, ס'איז געענדיגט?

איך האב געשוויגען און זי האט זיך אבגעקעהרט אן א זייט, געפאלען אויף די קניע לעבען א פעסעל און מיט איהר גאנצער קראפט מיך א בים געטהאן אין האנד.

מיין הארץ איז מיר שיעור ניט צוריסען געווארען פון ליעבע און מיטלייד צו איהר. איך האב געוואוסט, אז איך לייד ניט וויל זי פערלירט איהר מאן און איך האב אויך געוואוסט אז ווען איך זאל זי ארומנעהמען און איהר זאגען א פאר טרייסט־ווערטער וועט עס גאר ניט פערריכטען און עס וועט צו גאר ניט פיהרען, נאר עס וועט בלייבען ווי פריהער אומעטיג שווער און שטיקענד.

נאך דעם האב איך זי ניט געזעהן גאנצע דריי יאהר. איך פלעג נאר צו איהר שיקען געלד, אבער אהן בריעף. איך האב דאס געטהאן ניט פאר רחמנות און נים דערפאר וואס מען בע־

דארפט אזוי טהאָן, נאָר ווייל מיר האָט זיך אויסגעוויזען, אז עס איז ניט מעהר ווי רעכט אזוי און איך האָב זיך געפיהלט דורך דעם גאנץ רוהיג.

מיר איז אויסגעקומען צו זיין אין יענער שטאָדט, וואו זי האָט ווינטער געוואוינט. ווען דער אייזענבאהן איז צו דער סטאנציע צוגעגאנגען, האָב איך מיין שטערן צוגעדריקט צום קאלטען פענסטער און ארונטערגעקוקט אונטער דעם וואל. איך האָב דערזעהן דאָס ברייטע פעלד באדעקט מיט ווייסען, גלייכען און טרויעריגען שנעע און דאָס בעקאַנטע וועלדעל, וועלכער האָט זיך געשאָקעלט אין'ם ווייסען שאטען פון'ם וואל.

עס האָט זיך מיר אזוי פערוואלט זעהן מיין ווייב, אז איך בין גלייך פון סטאַנציע אוועק צו איהר. מיין ווייב האָב איך אין הויז ניט געטראָפען און מיר איז אויסגעקומען צו ווארטען לאנג אין דעם פוסטען קלייניגקען צימער מיט א שמאלער אייזערנער בעטעל. אויפ'ן טיש איז געשטאַנען א בילד פון אן אונבעקאנטען סטודענט מיט א שעהנעם און א איבערטריבען־דרייסטען, אבער ניט אָריגינילען פּנים און אונטער דעם בילד האָב איך געפונען אן אלבום פון ליעדער מיט אן אונטערשריפט, וועלכער האָט גאָר ניט געזאָגט.

איך האָב בעמערקט אין זיך א פרעהליכע, עטוואס ציטערענדע ערוואַרטונג און א לעבעדיגען אינטערעס צו דעם, וואָס דארף און וועט פּאַרקומען.

זי איז געקומען אליין אַנגעטהאָן אין א פוטער און היטעל און איז גלייך צו מיר צוגעגאנגען.

איהר פּנים איז פון פראָסט געווען שעהן און פריש. עס האָט געשמעקט פון איהר מיט פרישקייט, קעלט און שוואכען פּארפיום. מען האָט באלד געקענט באמערקען, אז זי האָט ווי איך ניט געוואוסט וואָס צו טהאָן און אזוי ווי מורא געהאָט פאר מיר.

— וואָס מאכט איהר? — האָב איך מיט אן איינגעהאלטע־

נער איינפאכער שטימע געזאגט און האב איהר דערלאנגט די האנד.

זי האט זיך אויף א ווײלע פערטראכט, נאר פונדעסטוועגען דערלאנגט מיר איהר ווייכע, בעקאנטע האנד מיט די לאנגע דינינקע פינגער.

— וואס פערלאנגט איהר? — האט זי געפרעגט און איהרע ליפען האבען דערביי א ציטער געטהאן און זיך אראבגעלאזט.

— גאר ניט — האב איך געענטפערט און האב באלד דער־פיהלט אז דא איז ניט פאראן קיין טראגעדיע, אז דאס איז גאנץ איינפאך, אינטערעסאנט און עס פערשטעהט זיך אויך גוט, חאטש עס דוכט, ס'איז שווער און ניט אנגענעהם.

זי האט ווידער א טראכט געטהאן און איהרע דונקעלע אוי־גען האט מען בעמערקט אן אויסגעמישטען געדאנק. נאכהער האט זי א שאקעל געטהאן מיט'ן קאפ, פון זיך אראבגענומען די היטעל, דעם פוטער, א ווארף געטהאן אויפ'ן בעט און האט זיך שטאלץ אוועקגעשטעלט לעבען מיר.

— נו, ווי לעבט זיך אייך? — האב איך א שמייכעל גע־טהאן.

— גוט! — האט זי קורץ געענטפערט.

איך האב געשוויגען און געשמייכעלט. איך בין געווען צו־פרידען זי זעהן, הערען איהר אמאליגע מילדע שטימע און עס האט מיך פערדראסען און בעליידיגט וואס זי פערשטעהט ניט דאס וואס איך און ווערט ניט איינפאך און רוהיג.

— ווער איז דאס? — האב איך געפרעגט, אראבנעהמענדיג פון טיש די בילד.

זי האט געשוויגען.

— מיין געליעבטער! — האט זי בייז און גיפטיג אין א ווײ־לע ארום געענטפערט און נאך איהרע ברענענדע און טרוקענע אויגען האב איך באמערקט אז גראדע פון דער מינוט אן האט זי מיך פערהאסט און געצאהלט ווי מיר קומט.

— טאקע אזוי?

— יא, — האט זי בייז נאך אמאל איבערגע'חזר'ט, זיך ניט ריהרענדיג פון ארט און ניט בייטענדיג איהר פאזע.

— נו, און איהר פיהלט זיך גליקליך?

— יא, זעהר גליקליך — האט זי צווישען די ציין ארויסגע־רעדט.

— נו, דאנקען גאט.

איך האב זיך באמת געפרעהט און האב איהר א חוץ גליק גאר ניט געוואונשען. נאר מיט אמאל איז זי אין כעס געווארען און האט צוזאמענגעדריקט איהרע ציין. איהר האט וועה געטהאן און בעליידיגט וואס איך בין רוהיג.

— איהר זעהט — האב איך געזאגט — ווען מיר זאלען זיך געווען צושיידען דאן, פריהער... נאכ'ן וואלד וואלטען מיר זיך יעצט באגעגענט ווי אלטע פריינד, ווייל צוליעב וואס וואלטען מיר געהאסט איינע די אנדערע? פאר די פערגעניגען, וועלכע איינער פערשאפט דעם צווייטען? און יעצט קענט איהר מיך ניט אנקו־קען און האסט מיך נאר דערפאר וואס מיר זיינען געווען מאן און ווייב, איז דאס ניט נאריש און פערדראסיג?

— איהר דענקט אזוי? — האט זי מיט א בייזע איראניע געפרעגט, שטארק צודריקענדיג די הענד אויף'ן הארצען.

— נאך איך זאל אזוי ניט דענקען!

— און ווי פיעל שלעכטעס און נארישעס געפינט זיך אינ'ם מענשען!... איהר האט דאך מיר יעצט ניט ליעב.

— געוויס.

— פאר וואס זשע האסט איהר מיך נאך?

זי האט זיך דערפיהלט שוואך, האט קוים קוים אראבגעלאזען איהרע הענד און איז אבגעגאנגען פון מיר. נאכהער האט זי זיך געזעצט אויפ'ן בעט און זיך צעוויינט.

אין דער סעקונדע איז זי אין מיינע אויגען געווארען זעהר קליין און א שטארקער רחמנות געפיהל האט מיך בעהערשט.

— איך האב זיך מיט׳ן קאפ אין וואנד געשלאגען... — האט זי חליפענדיג אויסגעשריען.

איך בין אויפגעשטאנען און צו איהר צוגעגאנגען מיט א הייסען בעגעהר זי ארומנעהמען און בערוהיגען.

— און ווען איך וואלט דאן פערבליבען?... נו, וואלט אריבערגעגאנגען א יאהר, צוויי, דריי... צעהן... מיר וואלטען דאך דערעסען איינעם דעם צווייטען... יא, וואלטען מיר זיך ניט דערעסען, וואלטען מיר אבער געווארען אן איינפאכע אומעטיגע פאר און דער גאנצער לעבען וואלט זיך דערמיט געענדיגט.

איך האב צו איהר גערעדט, זי האט געקוקט אויף מיר דורך איהרע צושויבערטע האר און טרערען, וועלכע האבען געראנען איבער די רויטע און אנגעשוואלענע באקען.

—און אט יעצט האט איהר ווידער ליעב בעקומען.... איהר לעבט איבער נאך אמאל דאס וואס מיר האבען אמאל צ ואמען דורכגעלעבט... געדענקט איהר?... און איך אויך. יעצט איז נאך פאר אונז אזוי פיעל לעבען, יוגענד און קראפט. מיר פערלירען און פערקירצערן ניט אונזער לעבען.

און וואלט איך דאן פערבליבען, וואלט זיך אלעס צוגעפי[illegible]ט ביז צום פונקט פון ערציהען דאס קינד און ווארטען אויפ׳ טויט. דער איינענער לעבען וואלט געווען געענדיגט, און א [illegible] קענט זיך ניט פארשטעלען ווי שרעקליך דאס איז. ס׳איז א ט[illegible], ס׳איז פוילען לעבעדיגערהייד!... עס וואלט געווען שרעקליך, אומעטיג און טויט... און ביי אלעם דעם וואלטען מיר פונדעסטוועגן געווען נאך יונג, שטארק, וואלטען נאך געוואלט לעבען, שטארק געוואלט נאך.

מיר ווי אלע מענשען זיינען געבוירען אין פערשיעדענע אומשטענדען, געלעבט פערשיעדען, געווען און זיינען באשעפענישען נאר פארשיעדענע, מיט בעזונדערע נשמות, — און מען קען זיי ניט צוזאמענברייגנען אונטער איין און דעם זעלבען סכום.

און... האט זי אנגעפאנגען און ניט דערענדיגט.

איך האָב געשוויגען און האָב זיך געפיהלט גוט נאָך מיין רעדען צו איהר.

מיין ווייב האָט זיך פערטראַכט, קוקענדיג אין ווינקעל מיט איהרע בלישטשענדע אויגען פון טרעהרען. מעגליך... עס קען זיין אז איהר זיינט גערעכט — האָט זי געזאָגט און האָט שווער אָב־געזיפצט. נאָכהער גאָר אונערוואַרטעט א קוק געטהאָן אויף מיר און מיט א שמייכעל געזאָגט: — עס קען זיין, ס'איז צום בע־סערן... יעצט, און... דאָ האָט זי ווידער ניט פערענדיגט, נאָכהער איז זי אויפגעשטאַנען און האָט לאַנג צוגעקאַמט איהרע האָר.

איך האָב געוואַרט.

— און די קינדער? — האָט זי, ניט אויסקערעווענדיג זיך צו מיר געפרעגט.

— וואָס מיר קינדער... — האָב איך רוהיג און ערענסט גע־ענטפערט — זיי זיינען אימער גליקליכער מיט דער מוטער ווי מיט'ן פאָטער.

— נאָר זיי נויטיגען זיך דאָך אין א פאָטער?

— צו וואָס, — האָב איך זיך ווי פערוואונדערט. — פרעגט דען אמאָל וועגען מיר מיין קינד?

— יעצט, געוויס, ניט... און ער וועט קיינמאָל ניט פרעגען. אויב מען וועט איהם נאָר ניט ארויפברייינגען אויף דעם נארישען און זינלאָזען געדאנק, אז עס איז א בזיון ניט צו האָבען קיין פאָטער.

אויב ער וועט מיך יא אמאָל וועלען זעהן, אזוי זיך פון נייגעריגקייט, איז מיט פערגעניגען... מיר וועלען נאָך מעגליך זיין גוטע פריינד!

— און די מאַטעריעלע בעדינגונגען? — האָט מיין ווייב אין דער שטיל נאָך אמאָל געפרעגט.

— פון דעם איז ניטאָ וואָס צו רעדען, דער פרוי וואָלט דאָך געווען זעהר שווער צו לעבען...

— און ליעבען?...

— פארשטעהסט, אז ליעבע קומט אהן אונזער ווילען, ניט לויט'ן געזעץ... דאס איז א ווייטערער אמת און עס קומט אויס דאס צו דערמאנען יעדע מינוט... מאדנע! איהר ווילט טהעע?— האט זי פלוצלינג אויסקערעווענדיג זיך צו מיר א פרעג געטהאן.

איך האב זיך צולאכט.

— איך וויל.

זי האט זיך אויך צולאכט און איז מיט אמאל געווארען אזוי פריינדליך, איינפאך, פשוט און גוט.

— מיר איז דאך אט דא אין אייער אנוועזענהייט געווען זעהר פרעהליך, — האט זי ארויסגערעדט — און ווירקליך... וואס... אייגענטליך וואס אזוינס האט שלעכטס פאסירט?

— ווי א קראנקהייט, אזוי... עס איז נאך דא בעסערס פון אייך, ס'איז דא! און דאס לעבען איז גוט אין אלגעמיין... נאר אזוי זיך... איך קען ניט גרינג קוקען אויף זאכען ווי איהר!

— א שאד? — האב איך געזאגט.

— יא, א שאד — האט זי מיט'ן קאפ א שאקעל געטהאן און שווער אבגעזיפצט.

אין א צוויי שטונדען ארום, ווען איך בין שוין אוועקגעגאנגען איינפאך און פריינדליך זעגענדיג זיך מיט איהר, האב איך אין טויער בעגעגענט א הויכען, א שעהנעם סטודענט, וועמען איך האב באלד דערקענט.

ער האט זיך אבגעקערעוועט אין א זייט, גלייכגילטיג. א קוק געטהאן אויף מיר און איז זיך אוועקגעגאנגען. און מיר האט זיך אויף איין סעקונדע ערגעץ וואו טיעף אין מיין נשמה ערוועקט א גיפטיגער, פערשימעלטער, געגען מיין אייגענעם געדאנק שלעכטער געפיהל, אבער איז באלד פערשוואונדען.

מיר האט זיך געוואלט איהם א זאג טהאן עפעס א מוטהיג און פרעהליך ווארט, א קלאפ טהאן איהם איבער דער פלייצע און א שמייכעל טהאן. מיר איז געווארען פרעהליך און גרינג.

„אייפערזוכט, זעלבסטווירדע..." — האב איך אוועקגעהענדיג א טראכט געטהאן: אלע לאכען אונז אויס, ווי שווער איז

אבער צו שטעלען זיך העכער פון דעם אלעם... אזוי שווער, אז גלויבענדיג, מיט'ן גאנצען הארצען גלויבענדיג, אז דאס איז א מיאוסער געפיהל, איז דאך שרעקליך צו אנערקענען, אז ס'איז ניטא אזוינס! איך בין נעגאנגען איבער די לאנגע גאסען, וועלכע זיינען געווען בעגאסען מיט'ן זילבערנעם לבנה־שיין און וועלכע די שווארצע שאטענס פון הייזער, טעלעגראפנע סלופעס און בוימער האבען ערטערווייז זיך שארף בעוויזען און האב געפיהלט זיך גרינג און גליקליך אקוראט ווי פון מיר וואלט אראב א שווערע צונעקלעפטע משא. איך האב זיך געפרעהט מיט מיין ווייב מיט מיר מיט יעדען מענשען, ווער עס קען נאר לעבען פריי מוטהיג און גליקליך.

איך האב אויפגעהויבען די אויגען צום הימעל, און פאר מיר האט זיך באוויזען א גרויסע וועלט מיט אן אונגעהויער און אונענדליך ברייט, וועלכע איז פערפלייצט מיט מיליארדען שיינענדע שטערען און מיט א ים פון פרעהליכען און גליקליכען לעבען.

ע נ ד ע.

דעם פּראָפעסאָר׳ס פרוי.

פון הינטער דעם אלטען און צופּאטעלטען שטרויענעם דאך פון שאיער האט זיך די ברייטע און שיינענדע לבנה נאר וואס ארויסגערוקט.

אויפ׳ן הויף איז אלעס מיט אמאל וויים געווארען, און הינטער די פּלויטען און שאיערן האבען זיך שווארצע געהיימניספולע שאטענס צושפּרייט.

ס׳איז געווארען קיהל, גרינג און פּריש.

ענדליך איז אריבער דער הייסער, שטיקענדער און מיעדער טאג, מען האט צום ערשטען מאל מיט א פולער ברוסט אבגעאטהעמט.

אויפ׳ן גארטען, וועלכער לאזט זיך אראב צום טייך, איז יעדער קעפּעל קרויט בעדעקט געווארען מיט א זילבערנעם שיין, און הינטער יעדען קאטשאן האט זיך א קליינער, קיילעכדיגער שאטען בעהאלטען.

אין דעם וואסער הינטער׳ן גארטען האט זיך אבגעשפּיגעלט דער ברייטער זייל לבנה שיין, און די זשאבעס האבען מיט טויזענדע שטימען אנגעהויבען צו קוואקען, אקאראט ווי עס וואלט מיט זיי געטראפען גאט וויים וואס פאר א שמחה.

פון גאס האבען זיך געהערט קלאנגען פון א הארמאניק און מיידעלשע שטימען און געלעכטער.

אויף אונזער טיש, וועלכער איז געשטאנען לעבען דעם גאניק פון הויז האבען די גלעזער מיט געלבליכע פונקען אנגעהויבען צו בליטשטשען און דער סאמאוואר מיט זיין אריינגעבויגענעם זייט האט געוואלט אבשפּיגלען דעם רונדען געזיכט פון דער לבנה. דאס האט זיך איהם אבער ניט איינגעגעבען, אנשטאט א לייכטענ־

דען קיילעכדיגען פּנים איז גאָר אַרויסגעקומען עפּעס עהנליכעס צו אַ לאַנגען געלען לעמאָן.

אויסציהענדיג אונזערע מיעדע פיס פון'ם טאָגיגען בלאָנדזשען איבער די בלאָטעס בין איך, דאָקטאָר זאַיצעוו און דער לעהרער מילין געזעסען ביים טיש און אונזער יעגער אַן אויסגעדאַרטער און אַ הויכער מענש איוואַן פּעראַפּאַנטאָוו, ווי ס'פלעג איהם רופען דער דאָקטאָר אָדער נאָך זיין גאַסען צונעמעניש „דעניאַ“ איז געשטאַנען ביי אַ זייט אין אַ ווינקעל און אין זיינעביידע הענד האָט ער געהאַלטען אַ גלאָז טהעע.

אַלע יעגערשע איינדריקע און עראינערונגען האָבען זיך שוין געהאַט אויסגעשעפּט: וועקגעהן אבער אויפ'ן הער־שאַיער האָט זיך ניט געוואָלט: צו שעהן איז געוועזן די נאַכט און די לבנה האָט צו ריהרענד אַריינגעדרונגען אין אונזער נשמה.

אונזער בעל הבית איז אין דער היים ניט געוועזן — ער איז אויף נאַכט־וואַך אין פעלד אוועקגעפאָהרען, און בעדיענט האָט אונז דערפאַר זיין ווייב, אַ הויכע, דאַרע פרוי מיט שעהנע, שוואַרצע אבער בייזע אויגען און מיט אַ פּערבונדענער באַק.

— וואָס איז, מאַלאַשאַ, די ציינער טהוען וועה? — האָט איהר דער דאָקטאָר ווערענדיג גוטמוטהיג געשטימט אַ פּרעג געטהאָן.

די שעהנע מאַלאַניאַ האָט בייז אַ בליק געטהאָן מיט איהרע שוואַרצע אויגען, מיט אימפּעט אַ כאַפּ געטהאָן דעם סאַמאָוואַר און אוועקגעטראָגען אין פינסטערען פּיהרהויז.

דעניאַ האָט מיט דרך אֶרץ אבער ניט מורא האָבענדיג אַזוי, פאַר זיך, אַ לאַך געטהאָן.

— די ציינער! — האָט ער געהיימניספול אַ בורטשע געטהאָן.

— אַ בייזע פרוי! — האָט דער דאָקטאָר ערקלעהרט, און האָט דערביי אַ פינקעל געטהאָן מיט'ן אויג, אַזוי ווי ער וואָלט דאָ געוואָלט ענטדעקען עטוואָס פּיקאַנטעס.

— און זאָגט מיר, איך בעט אייך, פאַר וואָס איז דאָס, אַז וואָס שעהנער די פרוי איז, אַלץ שלעכטער איז זי. גוטהערציגע

פרויען האָבען געוועהנליך קרומע נעזער, זייערע אָהן געשמאַק, מיאוסע און צוקראַכענע, און אַט אין אַזא מכשפה וועסטו הונדערט רוחות געפינען.

דאָ האָט דער דאָקטאָר האַלב נידערשלאָגען, א שאָקעל געטהאָן מיט׳ן קאָפּ און א זיפץ געטהאָן.

— איך האָב ניט ווילענדיג זיך דערמאָנט אין דעם דאָקטאָר׳ס שעהנע פרוי, איך האָב אָבער געשוויגען.

— ס׳איז אמת, אז אין יעדער פרוי זיצט א דיבוק! — האָט דער לאַנגער „דעניא“ זיך אָנגערופען, איבער׳חזר׳ענדיג דעם דאָקטאָר׳ס ווערטער, נאָר אויף זיין אייגענעם שטייגער.

מאַלאַניא איז אין דער גיך דורכגעלאָפען פאַרביי אונז און איז נעלם געוואָרען הינטער די טויערן.

—דער מאַן האָט זי צופּאַטשט! — האָט דעניא אונערוואַרטעט אַרויסגערעדט און האָט זיך פון פערגניגען צולאַכט.

— וואָס, איהר מאַן שלאָגט זי? — האָט דער שטילער מילין פער׳חדוש׳ט איבערגעפרעגט.

— און פאַר וואָס ניט? — האָט דעניא זיך פערוואונדערט.

— א פרוי, אַז מען זאָל ניט שלאָגען...

ער האָט שעלמיש א פייף געטהאָן און זיך צולאַכט.

— א פרוי דאַרף מען שלאָגען! האָט ער נאָך א ווײַלע שווייגען פעסט און זיכער צוגעגעבען.

— פאַר וואָס־זשע שלאָגט ער זי פאַרט... אַזא שעהנע? האָט מילין שטיל געזאָגט.

— א שעהנע!... — האָט דעניא מיט אַן אָבשיידליכע מינע א זאָג געטהאָן. — אפשר טאַקע דערפאַר, וואָס זי איז שעהן, שלאָגט ער זי!

— יאָ.. איך האָב איינמאָל אין מיין לעבען געשלאָגען א מענשען און דער מענש איז געוועזען א פרוי!

מילין האָט ווי א צומישטער צושפּרייט די הענד, ער האָט עפּעס געוואָלט זאָגען, נאָר ער האָט ניט געקענט. ס׳האָט זיך נאָר

דערהערט א אונבעשטימטער שוואכער קלאנג, אזוי ווי ער וואָלט א קוויטש געטהאָן. ס'איז אלעמען געוואָרען אונהיימליך.

די לבנה האָט זיך אויפגעהויבען העכער. יעצט איז זי געווען א קליינינקע א ווייסע.

אויפ'ן גאס האָבען זיך ווי פריהער געהערט טענער פון א הארמאָניק און פערשידענע שטימען און געלעכטער.

2.

— איהר האָט זיך פון מיינע רייד אזוי ווי פארשעהמט — האָט נאָך אמאָל אָנגעפאנגען דער דאָקטאר — און איך, זעהט איהר, וועל אייך זאָגען דעם אמת, אז דאָס איינציגע וואָס איך לעב איבער, ווען איך דערמאָן זיך אין יענעם פאל, איז א זעהר גרויסע צופרידענהייט! און הויפטזעכליך נאָר דערפאר וואָס ס'איז ניט געווען גלאט אזוי זיך, א סימבאָלישער פאטש, נאָר טאקע א אמת'ער פראסק אין באק, אז זי איז אזש פון די פיס געפאלען!

דעניא האָט זיך צולאכט.

מילין האָט אונפערשטענדליך א קנייטש געטהאָן מיט די פלייצעס.

— איך פערשטעה ניט! — האָט ער מיט פעראכטונג צוצוי־גען דאָס ווארט און האָט אָנגעבויגען דעם קאָפּ צו דער גלאָז טהעע, וואָס איז שוין פון לאנג קאלט געוואָרען.

דער דאָקטאר איז אויף א ווייילע אנשוויגען געוואָרען.

— מיר ווילט זיך פאָרט ניט פארלירען אייער אכטונג צו מיר — האָט דער דאָקטאר האלב ערנענסט, האלב קריינקליך א זאָג געטהאָן, — און דערפאר וועל איך אייך דערצעהלען ווי אזוי עס האָט זיך געטראָפען.

מילין האָט שפאנענד אויף איהם אָנגעפאנגען צו קוקען.

— איך דארף אייך באמערקען, אז דאָס האָט געטראָפען זעהר לאנג צוריק, נאָך אין יענער צייט, ווען איך בין געווען א סטו־

דענט, ווען דאס פארשאלטענע לעבען האט מיך נאך נים אויסגע־לערנט זיך נים צו אויפרעגען פאר אירגענד וועלכער זאך. ס'איז פארשטענדליך אז יעצט קען מיט מיר עהנליכעס מעהר נים טרע־פען. נאר איך דענק, אז פיעל עהרע קומט מיר דערפאר נים!

דער דאקטאר האט א זיפץ געטהאן און האט זיך אויף א ווייל‏ע פארטראכט.

קוקענדיג אויף זיין גראבען און פעטען פנים האב איך אונ־ווילענדיג א טראכט געטהאן:

„יא, יעצט וועט מען דיך שוין געווים מיט גאר נים פארנא־רען!"

— אלזא... דאס איז געווען זומער, איך בין דאן אריבער אינ'ם דריטען יאהר פון אוניווערזיטעט. דורך דער רעקאמענדאציע פון איינער א וואהלטהעטיגער פרוי האט מיך פראפעסאר נ. גע־נומען אלס לעהרער פאר זיין טאכטער.

— נ? — האט מילין אין דער גיך איבערגעפרעגט. — דאס איז דער זעלבער וואס...

— יא, יא... „דער זעלבער, וואס"... האט דער דאקטאר איבערגע'חזר'ט. — אט טאקי דער, יא!

נו, די שטעלע איז אין אלע הינזיכטען געווען א צופרידענ־שטעלענדע: דער געהאלט איז געווען א גוטער און דאס פלאץ, וואו ס'איז געווען דעם פראפעסאר'ס מאיאנטעק איז געווען זעהר א שעהנער און פול מיט ברייטע לאנדשאפטען. א חוץ דעם איז זיין נאמען געווען אן אוטאריטעט נים נאר פאר אונז סטודענטען...

זיין נאמען האט דאן גע'שמ'ט אויך אין אויסלאנד. געקומען אהין בין איך גאנץ שפעט אין אבענד. בעגעגענט האט מיך דער פראפעסאר אליין. ער האט מיך אריינגעפיהרט אין א שעהנעם צימער, וועלכער איז שוין געווען פון פריהערער אנגעגרייט פאר מיר און האט געזעהען אז מען זאל מיר גיבען עסען און טרינקען, האט זיך אביסעל מיט מיר דורכגערעדט וועגען אוניווערזיטעט און אלץ אזוי איינפאך און פריינדליך, אז מיר איז אזש געווארען

אביסעל אונהיימליך: איך האָב געפיהלט, און ווי האָב איך אַנ־דערש געקענט פיהלען, אז אין פערגלייך מיט איהם בין איך א אינגעל, א הינטעל, אבסאָלוט א גארנישט!... איך האָב זיך פאַר־שעהמט, וואָס איך האָב געטרוימט איהם איבערראשען מיט מיינע גלענצענדע מעלות, וועלכע איך האָב ניט פערמאָגט.

יעצט בין איך שוין, פערשטעהט זיך, אביסעל קעלטער געוואָ־רען, פארגרעבט, אבער דאַן האָב איך נאָך געקענט פאַר עפּעס בע־גייסטערט ווערען, נאָך געקענט אבשאצען יענעמס זשעניאליטעט.

מילין האָט מיטפיהלענד און בעדייטענט א שאָקעל געטהאָן מיט'ן קאָפּ.

— נו, מיט איין וואָרט, ווען ער איז אוועקגעגאנגען, און מיר געוואונשען א גוטע נאכט, בין איך געווען פון איהם זעהר געריהרט, בעגייסטערט און אויפגערעגט, און איך האָב נאָר אלץ געטראכט, טאקע, נאָר אזוי דאַרף זיין א אמת'ער גרויסער מענש: איינפאַך, איידעל און גלייך מיט אלעמען, דערפאַר וואָס ער האָט ניט פאַר וועמען צו מורא האָבען און דאַרף קיינעם ניט מקנא זיין.

און אין דער אמת'ן האָט ער מיט זיך מיטגעטראָגען עטוואָס זעהר צויבערענדעס: א הויכער גרייז גרויער מאַן מיט יונגע גלאַנ־ציגע אויגען און אזא גוטמוטהיגען, איראָנישען שמייכעל, אז מען האָט קיינמאָל ניט געקענט פארשטעהן צו ער רעכענט זיך מיט זיין מיטשפּרעכענדען ערענסט, אָדער ער קוקט אויף איהם ווי אויף א קינד... און דאָס האָט ניט בעליידיגט, נאָר אין געגענטהייל גע־ריהרט, ווי עס ריהרט, צום ביישפּיעל, א גרויסער, קרעפטיגער און גוטער הונד, ווי עס טרעפט זיך, מיט זעהר א קלוגער און ערענסטער מאָרדע, לאָזט זיך בייסען פאַר די אויערען פון א וועלכען ס'איז ניט איז קליינעם און לייכטזיניגען הינטעל...

איך מוז אנערקענען, אז דעם פּראָפעסאָרס פרוי, האָב איך געדיינקט, דאַרף זיין א יאָהר פערציג, א גוטמוטהיגע פרויענצימער. איך בין דערפאַר נשתומם געוואָרען ווען איך האָב אויפ'ן גאניק דערזעהן א גאנץ יונגע, שעהנע פרוי מיט זעהר גרויסע פאַרצווינגענע

אויגען אין א לאנגען חאלאט מיט נאקעטע הענד און א גרויסען אויסגעשניטענעם האלז. איך וויל אייך פערזיכערן, אז מיין אכטונג צום פראפעסאר איז געווען אזוי גרויס און ערענסט, אז איך האב ניט געוואגט צו קוקען אויף זיין ווייב ווי אויף א פרוי. איך האב זיך צו איהר גאנץ איינפאך, כמעט מיט עהרפורכט, בעגריסט, ווייל זייענדיג יונג, איינפאך און נאאיוו, האב איך אנדערש ניט פאר־שטאנען, אז א פרוי, וואס קען זיין די ווייב פון אזא ווירדיגען מאן, מוז אליין זיין א אויסערגעוועהנליכע, א שעהנע און אן ער־האבענע! יא, און ווי קען דען אנדערש זיין?! מיט איהר איז דאך געווען נאהענט „ער“, מיט איהר האט ער געטיילט זיינע פריידען און ליידען, דעם גרויסען שם פון זיין וויכטיגען לעבען, וואס איז געשעצט און געאכטעט פון דער גאנצער וועלט. אמת, איך בין אין גאנצען אלט געווען דריי און צוואנציג יאהר און יעדע שעהנע פרוי האט מיך געקענט אויפרייצען און צוציהען, איך געדענק אבער, אז, ווען קוקענדיג אויף איהרע נאקעטע הענד, האב איך דערפיהלט אז אומבעוואוסטזיניג לויפט מיר דורך ווענגען איהר א שלעכטער געדאנק, האב איך זיך פארשעהמט און אוועק אין א זייט, אקוראט ווי איך וואלט זיך געכאפט ביי א פארברעכען.

איך האב נאך ניט געקענט דאס לעבען, מיינע העררען, — האט דער דאקטאר מיט א לייכטען זיפץ צוגעגעבען. — יא, בע־געגענט האט מיך לידיא מיכאלאיוונא פרעהליך און ליעבליך, אקו־ראט ווי מיר וואלטען שוין געווען בעקאנט יאהרען און יאהרען און וואלטען ערשט נעכטען צושיידט זיך. מיין שעהמעוודיגקייט איז גיך פארשוואונדען. זי האט מיך און איהר מיידעלע אנגעטרינקען מיט טהעע. געפלאפעלט מיט מיר וועגען פארשידענע קלייניגקייטען, געפרעגט צי איך נויטיג זיך אין עפעס, צי איך האב ניט קיין כלה, נאכהער האט זי אונז אוועקגעפיהרט אין לעהר־צימער, א שמייכעל געטהאן און איז מיט'ן שירעם אין האנד אוועק אין גאר־טען.

איך מוז זיך אפענהערציג מודה זיין, אז איך האב אונווי־

לענדיג זי בעגלייט מיט מיינע אויגען, און מיר האט זיך אויסגעוויזען, אז די דאזיגע יונגע, שעהנע און לעבעדיגע פרוי אין דעם גרינעם, בליהענדען פריהלינג גארטען — איז דאס שעהנסטע וואס איך האב ווען אין מיין לעבען געזעהן. מיין שטעלע ביים פראפעסאר, איז פארשטעהט זיך, פאר מיר געווארען דאפעלט איינגענעהמענער און נאר דערפאר וואס זיין ווייב איז ניט געווען קיין זעהר גוטמוטהיגע פרוי פון א יאהר פערציג. איבעריגענס האב איך דאן וועגען דעם ניט געטראכט, כ'האב זיך מיט חשק גענומען צו לערנען מיט'ן מיידעלע.

די מיידעלע האט זיך ארויסגעוויזען א פערשטענדליכע, א גוטע און א געהארכזאמע און דערפאר איז לערנען מיט איהר געווען גאנץ לייכט. אין אלגעמיין איז אלץ ארום געווען זעהר גוט און שעהן: די זון האט שטראמענווייז איהר ליכט אין די פענסטער געגאסען, די פויגעלאך האבען געזונגען און פון סאד האבען זיך די גרינע בוימער און דער בלויער הימעל ארויסגעזעהן... מיין צימער איז געווען גאר אן אייגענארטיגער: אן איינפאכער, א בעקוועמער, א ריינער. אלעס איינגעארדענט מיט יענעם אונבעגרייפליכען געשמאק. לויט וועלכען מען האט באלד געקענט דערקענען אז דאס איז געטהאן געווארען פון אמת'ע קלוגע, איינגענעמענע און ליבע מענשען.

מיין שילערין אבער, ניאנטשקא, האט זיך מיר אויסגעוויזען צו ערענסט און שטיל פאר איהרע יאהרען.

אויגען האט זי געהאט גרויסע, ווי ביי איהר מוטער, נאר אביסעל טונקעלערע, דינינקע הענטלאך און הוילע, אביסעל פון זון פארברענטע פיסלאך. חאטש זי איז געווען געראטען אין איהר מוטער, דאך האט זי אין זיך געהאט פיעל עהנליכעס צו איהר פאטער. און איך ווייס ניט פאר וואס, נאר עפעס א צארטען מיטלייד האב איך צו איהר פלוצלינג דערפיהלט. זי האט מיר אויסגעזעהן אזא שוואכינקער און טהייערער חפצ'ל, אז איך האב די גאנצע צייט געציטערט איך זאל איהר מיט עפעס ניט קאליע

מאכען.

אין יענעם פריהמארגען האב איך גאר קיין אויפמערק־זאמקייט ניט געשענקט, נאר שוין נאכהער האב איך באמערקט, אז ווען ניגאטשקא פלעגט דערהערען איהר מוטערס קלינגענדע שטימע, פלעגט זי א ציטער טהאן, ווערען בלאס און אויסציהענ־דיג איהר קעפעלע צום פענסטער, פלעגט זי זיך צוהערען צום קול, ווי עס טהוען דאס קליינינקע פויגעלאך פאר א שטורם. ערשט דאן, ווען זי פלעגט דערהערען לידיא מיכאילאוונא'ס געלעכטער פלעגט זי זיך בערוהיגען און איהרע בלאסע בעקעלאך פלעגען צוריק ווערען ראזעווע. זי איז געווען זעהר א שוואכינקע מיידעלע!... וואו איז זי ערגעץ יעצט?... איז איהר לעבען שוין אויך פארביטערט? גאנץ מעגליך!

3.

— נו, יא — האט אזוי ווי אהן חשק דער דאקטאר נאך אמאל אנגעפאנגען צו דערצעהלען, — עס איז מיר פיעל אויסגעקומען צו ליידען און איבערלעבען פאר דער צייט, וואס איך האב זיך אויפ־געהאלטען ביים פראפעסאר. נאר אין אנפאנג איז אלעס צוגע־גאנגען אויפ'ן פריעדליכען און אייגענעמענעם אופן. איך האב געלערנט מיט ניניטשקען, געפלאפעלט מיט לידיא מיכאילאוונא, פארבראכט, געבאדען זיך, צייטענווייז געשמוסט מיט'ן פראפעסאר וועגען לעבען, וועגען וויסענשאפט, וועגען ליטעראטור, א סך געגע־סען און געשמאק געשלאפען.

צו דער זעלבער צייט האב איך זיך מיט נייגעריגקייט צוגע־קוקט צום לעבען פון די דאזיגע צוויי מענשען. מיר האט זיך גע־דוכט, אז אט טאקע זייער לעבען דארף זיין א שעהנער, א קלוגער, א אמת מענשליכער.

עס האט לאנג ניט גענומען און איך בין אין פראפעסארס הויז געווארען א היימישער מענש. עס זיינען מיר זעהר ניט געפעהלען גע־

וואָרען דעם פּראָפעסאָר'ס בעציהונגען צו זיין ווייב; זי האָט אָפּען געהערשט ניט נאָר אין זיין הויז, נאָר אויך אין זיין אייגענעם לע־בען; מיט אַלעמען פלעגט זי זיך שאַפען און אַלעמען בעפעהלען אַזוי ווי א קליינינקע קייסערינע.

צוליעב איהרען א קאַפּריז האָט זיך געקענט אומבייטען דער גאַנצער אָרט לעבען.

אָפט פלעגט זיך טרעפען אַז זי זאָל איהר מאַן צונעהמען פון זיין אינטערעסאַנסטער און אונגעשטערענגסטער ארבייט אפילו אָהן אַן אויסרייד און איך האָב קיינמאָל אויף זיין געזיכט ניט באַ־מערקט קיין סימן פון אונצופרידענהייט אָדער אונגעדולד. און אויף זיינע פאַרשונגען און רעזולטאַטען האָט דאָך, מוזט איהר וויסען, די גאַנצע וועלט געוואַרט!... עס האָט מיך זעהר גערערגערט וואָס אַזאַ גרויסע קאָפּ דאַרף זיין אונטערטעניג און דאַרף פרייוויליג טראָגען אויף זיך א יאָך פון א קלייניגקער פרויען־הענטעל. איך בין געווען נאָך יונג און האָב אויף פרויען געקוקט ניט אַזוי ווי היינט...

אַלזאָ, די ערשטע טעג אין פּראָפעסאָר'ס הויז האָבען געמאַכט אויף מיר באמת זעהר א גוטען איינדרוק... פריהלינג, דער בליהענדער גאָרטען, דער גרויסער גאַון, דערצו אַזאַ איינפאַכער און ליעבער מענש, די זעהר אַנציהענדע יונגע פרויקע, די שלאַנקע מיידעלע — דאָס אַלעס צוזאַמענגענומען איז געווען אַזוי שעהן, אַז מיר האָט זיך אויסגעוויזען, אַז איך, וואָס קום ארויס פון א פערגרעבטער, אויסגעלאָסענער, קליין שטעדטעל־דיגער געזעלשאַפט, וואו מענשען שילטען, שלאָגען זיך אָהן אַן אויפהער, בין אריינגעפאַלען אין אַן אויסערגעוויינליכער וועלט פול מיט שיינענדען גליק. אָט ווי עס דאַרפען מענשען לעבען! האָב איך מיט בעגייסטערונג געטראַכט, ווען איך בין אַליין פאַרבלי־בען אין מיין צימער און האָב זיך צוגעהערט צום געזאַנג פון די פויגעלאָך אין'ם בעלויכטענדען גאָרטען פון דער לבנה שיין. די נאַכט מיט איהרע פויגעלאָך, די לבנה, די שטערען, דער בלויער הימעל

האט מיך באהערשט אין אלע הינזיכטען. און די גאנצע שעהנ־קייט פון דער נאכט האט עפּעס ווי אונבעוואוסטזיניג אין מיר זיך צוזאמענגעגאסען מיט'ן בילד פון דער יונגער שעהנער פרוי, וואס האט נאר וואס דורך די דונקעלע שאטענס פון גארטען צו מיר מיט א געלעכטער א געשריי געטהאן: גוטע נאכט! איך ווידערהאל איך נאך אמאל, קיין שום זינדיגע, אזוי צו זאגען, געדאנקען ניט געהאט אין זינען... ווי קומט עס דאן צו מיר! איך האב אויפ־כטיג געגלויבט, אז א פרוי, וואס האט דאס גליק צו זיין גע־ליעבט פון אזא אויסערגעוועהנליכען מענשען וועט אפילו ניט בע־מערקען אזא ווי איך — עפּעס א סטודענטעל, וועלכער צייכענט ך מיט גאר ניט אויס, בלויז ווען איך פלעג איינשלאפען פלעג איך זיך פארשטעלען דעם גליק צו האבען ווען עס איז אזא פרוי ווי זי איז. איך בין דאן געווען יונג און אזא מעגליכקייט האט זיך מיר געדוכט קען זיך זיכער טרעפען.

4.

זינט איך האב זיך באזעצט ביים פּראפעסאר זיינען אדו־בער צוויי וואכען.

איינמאל קומענדיג פון שפּאציער עסען ווארעמס, האב איך באמערקט א מאדנע שטימונג הערשען ביים טיש: דער פּראפעסאר האט אויסגעוויזען צו זיין צוטראגען, נינאטשקא א צושראקענע האט כמעט איהרע אויגלאך פון טעלער ניט אויפגעהויבען, בלויז זעל־טען ווען ציטערענדיג און בעטענדיג געכאפּט א קוק אויף איהר מוטער...

לידיא מיכאילאוונאס געזיכט, וועלכעס איך בין אימער גע־וואוינט געווען צו זעהען פרעכטיג און פרעהליך, האט מיך דער־שראקען: אויף איהרע באקען זיינען געווען רויטע פלעקען, די האר צוזאווארפען, און איהר בליק א בייזער, א טרוקענער ווי ביי א טכויר. דער פּראפעסאר האט איילענדיג זיך גענומען מיט מיר

שמועסען וועגען קאוטסקים בראשורע, וואָס ער האָט מיר נעבּ־טען געגעבען. מען האָט אבער גלייך געקענט באמערקען אז איהם געהט גאָר ניט איין דער געשפּרעך מיט מיר און אז מיין אנוועזענהייט קרענקט איהם זעהר פיעל. דער עסען איז אריבער אין זעהר א אומעטיגער און געדריטקער שטימונג.

לידיא מיכאילאָוונא האָט די גאנצע צייט געשוויגען, זי האָט נערוועז געשארט די טעלער און מיט אבגעהאקטע ווערטער זיך געווענדעט צו דער דיענסט. זופּ פלעגט זי געוועהנליך אליין אויס־טיילען און די ערשטע לעפעל פלעגט זי דערלאנגען דעם פּראָפע־סאָר. איצט האָב איך באמערקט ווי דער פּראָפעסאָר האָט אויף איהר א קוק געטהאָן מיט אזא מינע אזוי ווי ער וואָלט מורא גע־האָט טאָמער וועט זי דאָס מאָל ניט טהאָן אזוי ווי מען איז גע־וואוינט געוואָרען אין מיין איינוועזענהייט. דער דאָזיגער שרעק איז געווען זעהר האראקטעריסטיש און דאָס האָט מיר זעהר פיעל ענטדעקט פון זייערע ווירקליכע בעציהונגען.

איך האָב זיך פארשעהמט און מיר האָט דאָס הארץ אָנגעפּאנ־גען פאר זיי ווערה טהאָן.

עס איז געווען קלאָר, אז זיי האָבען זיך צוקריעגט, און צו־קריעגט האָבען זיי זיך, ווי געוועהנליכע, נידעריגע מאן און ווייב. דאָס איז פאר מיר געווען אזוי אונערוואַרטעט, אז עס איז מיר געוואָרען טרויעריג, אקוראט ווי איך וואָלט פערלאָרען א זעהר טהייערע און שעצענדע זאך.

עטליכע מאָל האָט דער פּראָפעסאָר פּרובירט פארפיהרען א געשפּרעך מיט זיין ווייב, נאָר זי האָט אלץ געשוויגען און געמאכט דעם אנשטעל אז זי באמערקט ניט זיינע פערזוכען.

ער האָט זיך מיט אלע כוחות אָנגעשטריינגט צו שפּאסען מיט אונז כדי איך זאָל ניט באמערקען וואָס דאָ האָט פּאסירט. איך האָב דאָס אלעס געזעהן און געהאט מיטלייד מיט איהם, מיט איהר מיט דער אָרימער נינאטשקאָ, און מיט מיר אליין. איך האָב זיך דערפיהלט ווי איך וואָלט אראָבגעפאלען פון א הויכען גייסטיגען

טורעם אין א נידעריגען זומפ.

דער פראפעסאר האט אלץ געשפאסט און געשפאסט ביז ליי־דיא מיכאילאוונא האט ענדליך ניט געקענט מעהר אויסהאלטען און איז אוועק פון טיש. איך האב זיך געסטארעט ניט צו באמערקען עס, און האב קיין אויג ניט אויפגעהויבען.

דער פראפעסאר איז צוטומעלט געווארען, נאר איז באלד גע־קומען צו זיך און גלייך געזאגט: לידא איז עפעס ניט געזונד, ביי איהר זיינען די נערווען צורודערט... דערביי איז זיין פנים געווא־רען רויט און זיינע אויגען האבען אויסגעזעהן ווי בעטענדיג ביי מיר איך זאל איהם אלעס גלויבען.

איך בין אוועק אין מיין צימער שטארק ערשטוינט. א לאנגע צייט האב איך זיך געוואלגערט אין בעט, געגרוּיבערט און געטראכט ביי זיך, אז לידיא מיכאילאוונא האט פון דעסטוועגען בעדארפט וויסען אז איך בין א זייטיגער מענש און עס פאסט ניט איך זאל צוקוקען זייער פאמיליען רייסערייען.

כאטש איך האב ניט געוואוסט די אורזאכע פון זייער קריעגען זיך, דאך האב איך אינסטינקטיוו דערפיהלט, אז די שולדיגע איז זי און עראינערענדיג זיך דעם לעצטען בליק פון פראפעסאר האב איך צו זיך אליין מיט א פערדרוס געזאגט: ס'ארא איידעלער, ווייבער מענש! ס'ארא גרויסע נשמה!...

איבעריגענס האט זיך מיר אויסגעוויזען, אז די דאזיגע סצע־נע איז געווען צופעליג. אין אבענד איז לידיא מיכאילאוונא געווען לעבעדיג און פרעהלאך ווי אלע מאל און דער פראפעסאר איז ווי געוויינליך געווען צו איהר צארט און אויפמערקזאם. זי האט געדרעבענט אז דאס וואס ער ענטשולדיגט זיך שטענדיג פאר איהר איז א דאנק זיין שוואכקייט אדער ווייל זי איז גערעכט.

זי איז דערגאנגען אזוי ווייט, אז אין מיין אנוועזענהייט האט זי איהם נאר געדופען אידיאט און טיפש, ווען איך האב דאס דעם ערשטען מאל דערהערט, האב איך קוים מיינע אויערען גע־גלויבט און ווען איך בין אוועקגעגאנגען האב איך געהערט ווי זי

האָט מיט א פאַרענדערטער, פרעכער און בייזער שטימע, אין וועל־כער עס איז ניט געווען קיין עהנליכעס צו א יונגער ליעבענדער פרוי:

— נו, זאָל ער געהן צום טייוועל! איך שפּיי אויף איהם! איך דאַרף איהם נויטיג!...

זי האָט געהאַט זעהר א שלעכטען כאַראַקטער, איז געווען א שרעקליכער עקשן, ווי עס קען נאָר זיין א פרוי, און אויף איהר האָט קיין זאַך אין דער וועלט א חוץ מורא ניט געקענט ווירקען. זי האָט געדענקט אז בעסערס, שעהנערס, קלוגערס פון איהר איז ניטאָ, און דערפאַר האָט זי מיט אן אונבעגרייפליכער, אונפאַרשעהמט־קייט פאַרגעסען אַלע פריהערדיגע שטיק און קיין בעזונדער וויכ־טיגקייט ניט צוגעגעבען צו דעם, וואָס זי בעליידיגט און ערנידעריגט א מענשען, וואָס שטעהט מיליאָנען מאָל העכער פון איהר.

די ערשטע צייט איז ביי מיר אין קאָפּ געוואָרען עפּעס א מיש־מאַש. איך האָב אין אָנפאַנג בשום אופן ניט געקענט פערשטעהן ווי אזוי קען אזא גרויסער געלעהרטער, קלוגער און שטאַרקער מאַן גיבען די ערלויבניש אזא נאַרישער פרוי איהם צו ערנידעריגען, זאָל זיין אז זי איז שעהנער אפילו פון א מלאך אין הימעל!.. ערשט שפּעטער האָב איך פאַרשטאַנען, אז אזוי מוז שוין שטענדיג זיין, אז די זעלבסטפערטרויליכע, נאַרישע און חוצפה'דיגע בריאה וועט שטענדיג האָבען די אויבערהאַנד און וועט געוועלטיגען אי־בער אן איידעלער וויכער נשמה, ווארום געגען גראָבקייט קען מען נאָר קעמפּפען מיט גראָבקייט, און דערצו מוז מען זיין פּונקט אזא אונפערשעהמטע חיה.

נאָכדעם האָב איך זיך דערוואוסט אז דער פּראָפעסאָר האָט זעהר געליטען און וואָלט מיט צופרידענהייט פון דער פרוי אוועק־געגאַנגען, ווען איהם וואָלט ניט אבגעהאַלטען דער רחמנות געפיהל, דער געדאַנק אז לידיא מיכאַילאָווגא וועט אָהן איהם צום גרונד געהן. און ער ליעבט זי! א שרעקליכע זאַך — איז די ליעבע! א שטאַרקען געפיהל — איז שווער צורייסען און דאָס וואַקסט אויס

אונבעמערקטערהייד. איהר האט קיין זאך ניט געארט! שיידען זיך האט זי קיינמאל ניט געשראקען, ווייל זי איז געווען זיכער אין איהרע אויסערגעוועהנליכע פרויען־אייגענשאפטען און וואלט אויף א הארעלע ניט א שווידער געטהאן ווען עס זאל איהר אויסקומען זיך בענוצען מיט זיי.

וואס א טאג ווייטער האט זיך פאר מיינע אויגען וואס מעהר ענטפלעקט זייער העסליכער ארט לעבען. איך האב אויך אנגע־פאנגען צו באמערקען אז מיין פריהערדיגע אכטונג צום פראפעסאר פארשווינדט און עס בלייבט פון איהר קיין זכר: פארקעהרט, איך פאנג נאך אן איהם צו פיינד האבען און דאס האט געווירקט אויף מיר אט די פרוי.

אין דער זעלבער צייט איז שוין פערשוואונדען געווארען יענע עהרפורכט, וואס איך האב געפיהלט צו לידיא מיכאילאוונא'ן אליין אלס די פרוי פון'ם גרויסען מאן; אמת, זי איז מיר ווייניגער געווען געפעהלען, איך האב זי אפילו פעראכטעט; דערפאר אבער האב איך געפיהלט אז דאס איז א פרוי, אויף וועלכער אפילו איך ווער איך זאל ניט זיין, קען קוקען אפען, אפילו מיט די ערגסטע, שמוציגסטע געדאנקען. איך האב זיך גענומען צו איהר בעציהען מיט א לייכטען צוויי דייטיגען זין און אין דעם פראפעסאר'ס אבוועזענהייט בין איך צו איהר געווארען אפילו פרעך.

אה, איך האב זיך גיך איבערצייגט, אז דאס איז איהר געפעהלען געווארען.

צו אלע איהרע אייגענשאפטען איז זי נאך געווען אויך אויס־געלאסען, מיט יענער קאלטער אויסגעלאסענער נייגעריגקייט, ווי עס זיינען עס נארישע, לייכטזיניגע, הארט־הערציגע פרויען; וואס שרעקען זיך קיין מאל פאר גאר ניט און האבען צו קיין זאך קיין אכטונג.

זי איז געווען זעהר שטאלץ מיט איהר שעהנקייט, שלאנקייט, איהרע ־פיס און ארמס, איהר קלארע הויט; און דעריבער פלעגט זי טראגען זעהר דורכזיכטיגע קליידער, און אפט פלעגט זי זיך אנ־

טהאָן אויף אַ זעהר ריזיקאַלישען אופן. דער פּראָפעסאָר האָט קענטיג דערפון געליטען און איינמאָל האָב איך געהערט ווי ער זאָגט צו איהר:

— לידאָטשקאַ, מ׳טאָר דאָך ניט אַזוי, ביזט דאָך כמעט ווי נאַקעט.

לידיאַ מיכאַילאָוונאַ האָט ניט געקענט פערטראָגען זיינע בעמערקונגען: אַלעס וואָס זי האָט געטהאָן איז געווען שעהן, גוט, אָריגינעל און ליעבליך... איך דענק אַז זי האָט גוט געוואוסט איהרע חסרונות, זי איז אָבער געווען זיכער, אַז אפילו איהרע חסרונות האָבען אויך אַן איינגענאַרטיגען, אויסערגעוויינליכען אויסזעהן!.. אַזוי דענקען אַלע פרויען... דערפאַר האָט זי אין יעדער באַמערקונג, ווי פאַרזיכטיג און איידעל עס זאָל ניט געמאַכט ווערען, געזעהן אַ גרויסען וואונש צו בעליידיגען איהר.

— נו, דערפאַר איז עס אָבער שעהן! — האָט זי געענטפערט

— וואָס פאַר אַ שעהנעס איז אין דעם פאַראַן? — האָט דער פּראָפעסאָר מיט אַ וועהטאָגדיגער מינע פון הילפלאָזיגקייט געזאָגט.

— אַלעס! — האָט זי מיט אַן אויספיהרליכען טאָן, אומגעלומפּערט געענטפערט — איך וויל אַזוי!

דערביי האָט זי, קענטיג אויף עפּעס אַ טענה, וואָס איך האָב ניט איינגעהערט, נאָר צוגעגעבען:

— נו, יאָ, וועל איך זיך אינגאַנצען אויסטהאָן! איך בין וואָס גיכער אָוועקגעגאַנגען.

אין יענער צייט האָב איך שוין אויף איהר געקוקט אָהן אַ ברעקעל אכטונג, און דערפאַר האָבען די ווערטער — באַקעט, וועל זיך אויסטהאָן — אין מיר ערוועקט אַן אומריינעם געפיהל. איך האָב אַ לאַנגע צייט אומגעשפּאַצירט אין סאַד, געקוקט אויף די שטערען, אויף די טונקעלע ביימער, און אין דער פינסטער האָט פאַר מיינע אויגען זיך געוויגט אַ הויכער פרויען־קערפּער — איהר קערפּער.

דער פּראָפעסאָר האָט מיך אַ רוף געטהאָן. מעגליך ער האָט

זיך געוואלט איבערצייגען, אז איך האב ניט געהערט זייער גע־שפרעך. אדער עס האט זיך איהם אפשר פערוואלט זיך דורכגעהן. ער איז שטילערהייד צו מיר צוגעגאנגען און מיר זיינען ביידע אוועק.

איך געדענק ניט פון וואס מיר האבען דאן גערעדט, נאר הערענדיג זיין שטילע און ערענסטע שטימע, האב איך זיך פאר־שעהמט און מיך האט געשראקען טאמער קען ער נאך זיך אנ־שטויסען, וועגען וואס איך טראכט.

ווען איך האב זיך געלעגט שלאפען האב איך מיט א יונגענד־ליכער בעגייסטערונג געטראכט ווי אזוי צו העלפען דעם פראפע־סאר, ווי אזוי איהם אויפמערקזאם מאכען אויף זיין פרוי'ס האנד־לונגען. מיר האט זיך אלץ אויסגעוויזען, אז ער נארט זיך אין איהר, אז ער זעהט ניט איהר געמיינהייט, אויסגעלאסענהייט און לייכט־זיניגקייט. איך בין אין דעם מאמענט, פארשטעהט זיך, געווען זעהר נאאיוו, מיינע געדאנקען אבער זיינען געווען זעהר גוטע און ריינע.

5.

ארויסגעקומען איז גאר עטוואס אנדערש! איך בין אליין אריינגעשלעפט געווארען אין יענעם שמוץ, פון וואנען איך האב געוואלט ארויסשלעפען א צווייטען, און אין דעם איז שולדיג אט יענע פערדארבענע פרוי!

געשעהן איז עס אזוי: איינמאל אין אבענד האט לידיא מי־כאילאוונא מיר פארגעשלאגען מיט איהר זיך דורכפאהרען אין א שיפעל. הינטער'ן גארטען האט געפלאסען א רוהיגער און טיעפער טייך... דארט איז אויך געווען א וואלד: פון איין זייט אלטע טונ־קעלע דעמבעס — און פון צווייטען זייט הויכע טשערעטענע־גראזען און ווערבען־וועלדלאך.

איך בין געזעסען ביי דיא וויאסלעס און לידיא מיכאילאוונא

ביים רודער. געטראָגען האָט זי עפּעס א לאַנגען און לייכטען שלאַפ־ראָק, וועלכער איז געווען אָנגעטהאָן אָדער אויף זעהר א דין העמ־דעל, אָדער גאַר אויפ׳ן הוילען קערפּער. דורך דעם דאָזיגען שלאַפ־ראָק האָט זיך בולט ערטערווייז ארויסגעזעהן איהר פיגור און דאָס האָט מיך אויפגערעגט. אין דער פינסטער האָט זיך אויסגעוויזען אַז איהרע אויגען זיינען טונקעלע און אַז זיי קוקען אויף מיר די גאַנצע צייט. צוליעב דעם וואָס מען האָט ניט געקענט זעהן דעם אויסדרוק פון איהרע אויגען, האָבען זיי זיך אויסגעוויזען זעהר געהיימניספול און כשפ׳דיג.

אַנגעפאַנגען האָט זיך פון דעם, וואָס לידיא מיכאַילאָוונא האָט מיך אָנגעהויבען צו איבערפרעגען וועלכע פרויען געפעהלען מיר. זי האָט אין אַלגעמיין גאַר אַזוינע ענינים אינטערעסירט. דער דאָ־זיגער געשפּרעך האָט מיך נאָך מעהר געערגערט און איך האָב אינס־טינקטיוו אויף איהר ניט געקוקט.

— נו, און איך געפעהל אייך — האָט זי אונערוואַרטעט מיך א פרעג געטהאָן און האָט זיך דערביי צולאַכט. איהר געלעכטער איז געווען ניט זעהר א שעהנער... ווי עס ווייזט אויס בין איך זעהר רויט געוואָרען, ווייל עס איז מיר געוואָרען זעהר הייס. איך האָב אָבער געוואָלט זיין מוטהיג, מעשה־מאַן, און האָב איהר גלייך אויף א גראָבען אופן געענטפערט:

— זעהר!

— אַזוי גאַר! — האָט זי זיך צולאַכט און מיך אָבגעשפּריצט מיט וואַסער.

נאָך דעם האָבען מיר זיך צורעדט וועגען א געוויסען ראָמאַן, און וואו דער העלד האָט אומגערן דערזעהן די העלדין, באָדענדיג זיך אין א קופּאַלניע. איך מוז אייך זאָגען, אַז די לעצטע צייט האָ־בען מיר גאַר אין דער אַנוועזענהייט פון פראָפעסאָר און ניגאַטש־קאָן וועגען אַזעלכע זאַכען ניט גערעדט, און ווי גאַר מיר זיינען פער־בליבען אליין, האָט לידיא מיכאַילאָוונא באַלד ארויפגעפיהרט אויף א געשפּרעך וועגען ליעבע, קאָקעטסטווא און אַזוי ווייטער. איך האָב

שוין פערשטאנען, אז איך געפעהל איהר, אז מיין יוגענד און פריש־קייט רייצען איהרע נערווען און די גאנצע צייט האט מיך דער מיאוסער געפיהל ניט אבגעלאזען, איך האב פארשטאנען אז איך באגעה א פארברעכען. די יוגענד איז אבער געווען שטארקער פון מיר און איך האב זיך ניט געקענט אבהאלטען פון אזוינע גע־שפרעכען.

און אט ווען מיר זיינען פארבייגעשוואומען די קופאלניע, וועלכע האט אוים'ן ברעג הינטער די דעמבעס אויסגעזעהן ווייס, האבען מיר ביידע פלוצלינג א קוק געטהאן אין יענער זייט, און מענליך, אז אין קאפ איז ביי אונז ביידע דורכגעלאפען דער זעל־בער געדאנק. דער דאזיגער געדאנק האט מיך דערשראקען אזוי, ווי איך וואלט אראבגעקוקט אין א טיעפען אבגרונד און ביי מיר האט זיך פארדרעהט די קאפ.

אונזערע בליקען האבען זיך באגעגענט און מיר האבען זיך פארשטאנען.

— און איהר וואלט מיך געוואלט זעהן באדענדיג? — האט מיט אמאל א פרעג געטהאן לידיא מיכאילאוונא און האט זיך ווידער צולאכט.

— יא, איך וואלט געוואלט! האב איך קוים ארויסגערעדט און האב מיט אלע מיינע כחות אנגעפאנגען צו טרייבען וואס וויי־טער.

א גאנץ לאנגע צייט זיינען מיר געשוואומען ניט ארויסרע־דענדיג קייןווארט. איך האב געפיהלט, אז עס ציטערן ביי מיר הענד און פיס און אז איבער מיין גאנצען קערפער פליסט א זיסע מיעדקייט. לידיא מיכאילאוונא איז די גאנצע צייט געזעסען און אפילו זיך ניט א ריהר געטהאן. איין האנד האט זי געהאלטען אראבגעלאזט אין וואסער און ווי עס שיינט האט זי זעהר פיעל וועגען עטוואס געטראכט. איך האב מורא געהאט צו טרעפען איהרע געדאנקען. דער טייך האט זיך דא בעדארפט פערקירעווען אין א זייט און באלד האבען זיך שוין אנגעפאנגען ציהען די ברייטע פעל־

דער און דער גרויסער דאָרף.

— לאָמיר פאָהרען צוריק — האָט לידיא מיכאילאָוונא אַ זאָג געטהאָן, אזוי ווי זי וואָלט פון שלאָף זיך אויפגעכאַפּט. איך האָב געהאָרכזאם אויסגעקערעוועט דאָס שיפעל און מיר זיינען אריינגעשוואומען אין וואלד. עס איז שוין גענוען גוט פינסטער. און אָט ווען מיר זיינען נאָך אמאָל פערביי דער קאַפּאלניע דורכגעפאָהרען, האָט זיך לידא מיכאילאָוונא אַ בויג געטהאָן און קוקענדיג אָן אַ זייט, געזאָגט.

— הערט, לאָזט מיר זיך טאקע ווירקליך אויסבאָרען. איך האָב ליעב זיך באָדען אבענדצייט. מען פיהלט זיך עפּעס ווי אַ וואסער־גייסט און עס דוכט זיך דיר אז פון הינטער די קוסטעס קוקט זיך אונטער עפּעס אַ ווילדע באַשעפעניש.

מיין געפיהל איז געווען עהנליך צו אַ שרעק. אין דער דאָזיגער מינוט האָב איך שוין געוואוסט וואָס עס וועט שפּעטער זיין און האָב זיך דערשראָקען. עס איז מיר געוואָרען שווער און אומעטיג.

— נו, פאָהרט שוין צו! — האָט זי מיט אונגעדולד אַ זאָג געטהאָן, אזוי ווי איהר וואָלט עפּעס פערדראָסען און אַז איך ציטער פאַר עטוואָס.

איך האָב זיך ניט געקענט חעלפען: איך האָב דאָס שיפעל צוגעפיהרט צום ברעג און ווען עס האָט זיך סקריפּענדיג אויפ׳ן זאמד אַ שטויס געטהאָן האָב איך פון שרעק אַ ציטער געטהאָן.

זי איז אוועק זיך באָדען און איך בין פארבליבען אין שיפעל. עס איז שוין געווען גאַנץ פינסטער: ארום זיינען געשטאַנען פינסטערע, געהיימניספולע ביימער. דאָס וואסער איז געווען עטוואָס אויסערגעוועהנליך, און די אָבגעשפּיעגעלטע שטערען האָבען זיך אין דער וואסער געוויעגט. אין קופאלניע האָט זיך געהערט אַ שאָרשען נאָך דעם האָט זיך דערהערט אַ קלאַפּ איבער׳ן וואסער און אין אַ ווייַלע ארום האָט זיך אויפ׳ן מיטען טייך בעוויזען לידיאַ מיכאילאָוונאַ׳ס קאָפּ.

איך האב פון איהר מיינע אויגען ניט געקענט אברייסען. הינטער'ן וואסער, וואס האט זיך ארום איהר געוויעגט, האב איך דערקענט איהר קערפער און עס האט מיר אזש וועה געטהאן פון מיין ברענענדיגער פארשטעלונגס־קראפט. אין א צייט ארום איז לידיא מיכאילאווגא צוגעשוואומען צוריק אין קופאלניע. דאס פאליושקען זיך אין וואסער האט אויפגעהערט. זי איז ארוים: איך קען אייך ניט איבערגעבען וואס איך האב דאן איבערגעלעבט: איך האב געוואוסט, אז זי וויל, איך זאל קומען צו איהר, איך האב צו זיך גע'טענה'ט, אז אזא מאמענט וועט אפשר קיינמאל זיך ניט אומקעהרען, אז מען דארף זיך בענוצען מיט דער געלעגענהייט און צו דער זעלבער צייט האב איך געוואלט זיך איבערצייגען, אז דאס איז ביי מיר איינפאך א שמוציגע פארשטעלונגס־קראפט און דאס אלעס האט זיך מיר אויסגעוויזען איז... דא האט זי מיך א רוף געטהאן.

איך האב איהר שטימע ניט דערקענט, אזוי מאדנע איז עס אויסגעקומען או זגעענטפערט האב איך אויך מאדנע, עפעס ווי ניט מיט מיין אייגענעם קול.

— וואס הערט מען עפעס פון אייך גאר ניט? איהר זיינט דא? —איך האב מורא! — האט זי א געשריי געטהאן. דאן בין איך אויפגעשטאנען און אוועק צו איהר. ווען זי האט מיך דער־זעהן האט זי אנגעפאנגען צו שרייען און מאכען מיט די הענד.

— ניין, ניין, איך בין נאך ניט אנגעטהאן!

גאר איך האב שוין ניט געקענט אוועקגעהן און, דוכט זיך, איך האב נאריש א שמייכעל געטהאן און טריט ביי טריט צו איהר צוגעגאנגען. לידיא מיכאילאווגא איז שוין געווען אין לאנגען שלאף־ראק, נאר איך האב באלד דערזעהן אז דער ראק איז ארויפגע־ווארפען אויפ'ן נאקעטען קערפער, אזוי זיך ווי עס איז, מיט אן אבזיכט, און איהר העמדעל איז געלעגען אויף א ביינקעל. איך בין צו איהר צוגעגאנגען ניט רעדענדיג קיין ווארט. זי האט מיך אבגע־שטופט פון זיך, און ניט ארויבלאזענדיג פון מיר איהר טונקעלע

אונפערשטענדליכע אויגען, האט זי באקומען אזא בייזען אויסדרוק, ווי ביי א חיה.

און אז אלעם האט זיך געענדיגט, האב איך זיך אוועקגעזעצט אויף א ביינקעל און פארווארט.

ריידען האב איך ניט געקענט, און זי האט זיך אויף גיך אנגעטהאן און איך האב דורכגעפיהלט א ברענענדיגע הנאה דורכגעמישט מיט עקעל פון דעם, וואס איך האב שוין געהאט א רעכט צו זיצען און קוקען אויף איהר ווי זי טהוט זיך אן. דעם גאנצען וועג האבען מיר געשוויגען און נאר ווען מיר זיינען ארויס פון שיפעל האט לידיא מיכאילאוונא א זאג געטהאן.

— נו, וואס האבען מיר דאס אנגעארבייט!...

איך האב גאנץ נאריש געענטפערט: גארנישט!...

און זי האט א מאך געטהאן, אזוי ווי סטראשענדיג, מיט איהרע פינגער, קאקעטיש א שאקעל געטהאן מיט'ן קאפ און איז אוועק אין הויז.

אויפ'ן גאניק האט געברענט א לאמפ און דער פראפעסאר מיט בינאטשקאן האבען געטרונקען טהיי.

איך האב זיך ניט געקענט פארשטעלען ווי וועל איך זיי אין די אויגען א קוק טהאן, אבער לידיא מיכאילאוונא האט מיך ארויסגעראטעוועט, זי איז געשווינד אוועק פאראויס און אין א גאנץ רוהיגען טאן א זאג געטהאן:

— און אט זיינען מיר אויך דא!

— זיך אנגעהוליעט? — האט דער פראפעסאר מילד א פרעג געטהאן.

זי האט אנגעפאנגען צו דערצעהלען, וואו מיר זיינען געווען און איך האב אויף איהר געקוקט. מיך האט געשווינדערט: ווי אזוי קען זי אזוי פרעהליך און גרינג ריידען, שמייכלען צום מאן און צו דער מאכטער, ווען זי האט זיך נאר וואס אבגעגעבען מיר? איהר ווייסט, עס איז מיר שוין פיעל מאל אויסגעקומען צו אבנארען מענער דורך זייערע פרויען און יעדער מאל פלעגט מיך איבער־

ראשען. ווי אזוי די פרויען קענען אבנארען זייערע מענער אזוי לייכט און אזוי קינסטלעריש... און אבנארען פלעגען זיי ניט נאר מיט ווערטער, נאר אויך מיט זייער שטימע, בעוועגונגען, געלעכטער, מיט יעדען שטריך פון זייער קערפער...

און נאך ווי גענארט! אזוי, מיט גרויס הנאה!

נו, נאך דעם האבען זיך אונזערע פארהעלטניסע אנגעהאל־טען גאנץ לאנג. דאס זיינען געווען אומגעלומפערטע, מיאוסע פער־העלטניסע, אהן קיין שום געפיהל, נאר איינפאך דערפאר וואס איך האב זיך גענויטיגט אין א פרוי און איהר איז געווען געפעלען מיין מונטערקייט און פרישקייט. פונדעסטוועגען אזוי ווי איך בין גע־ווען יונג און ניט פארדארבען, האט עס מיך געמאטערט און האב אלץ פרובירט טראכטען אז מיר האבען איינער דעם צווייטען ליעב.

איינמאל האב איך איהר אפילו געזאגט אז מיך שטעלען ניט צופרידען אזעלכע בעציהונגען און האב זיך דערביי גראב אויסגע־שפראכען אז „נאר דאס דארף זי און מעהר גאר ניט!“ לידיא מי־כאילאווגא האט מיט אן אמת'ער פעראכטונג אויף מיר א קוק געטהאן און נאכהער האט זיך מיך געמאטערט א טאג דריי, אבזא־גענדיג זיך פון מיין צארטקייט און ווען איך פלעג צו איהר צו־שטעהן, פלעגט זי שטעבענדיג א זאג טהאן:

צו וואס? מעהר ווי דאס דארפט איהר דאך ניט! ס'איז שמוץ און זי האט מיך געבראכט דערצו, אז איך בין געווען גרייט זיך אבזאגען פון אלע מיינע איבערצייגונגען, אבי זי זאל זיך מיר אבגעבען. און זי פלעגט מיר נאכגעבען, נאר מיט אזא מינע אזוי ווי זי וואלט מיר געטהאן די גרעסטע געפעליגקייט.

מאדנע, איך האב צו איהר געפיהלט אן אונבעזיעגטע איבערגעבענהייט און אין דער זעלבער צייט האב איך זי געהאסט פון טיפען הארצען. יעדער מאל ווען זי פלעגט פון מיר אוועק־געהן פלעג איך פיהלען צו איהר אן אמת'ן עקעל און זיך געשווא־רען אז מעהר קיין פערבינדונגען זאל איך מיט איהר ניט האבען,

נאָר איך אין דער זעלבער צייט געוואוסט, אז עס וועט מיר גאָר ניט העלפען. מארגען וועל איך נאָך א מאָל צושטעהן אקוראט ווי איך האָב עס היינט געטהאָן.

איך האָב אויך געליטען פון די בעציהונגען צום פּראָפע־סאָר און צו נינאטשקאַן. ווען איך פלעג צו נינאטשקאַן צוגעהן, האט זיך מיר געדאכט אז איך פערשמוץ זי מיט עפּעס א העפלי־כער אומריינקייט; און ווען דער פּראָפּעסאָר פלעגט ווי זיין שטיי־גער ליעבליך און אויפמערקזאם פערפיהרען מיט מיר א געשפּרעך פלעג איך זיך פעראיקען, ווערען ווייס, רויט און פלעג זיך ווארשיינליך אויפפיהרען אזוי נאריש, אז דער פּראָפעסאָר פלעג אויף מיר קוקען מיט ערשטוינונג.

איך האָב איהם ניט געקענט קוקען אין די אויגען, האָב זיך פערהאסט און דערפאר האָב איך אויך איהם אנגעהויבען צו האסען. אפטמאָל פלעג איך זיך אפילו איבערגעהמען, וואס איך נאָר איהם... דו ביזט דאָך א גרויסער מענש, א בעוואוסטער געלעהר־טער, און איך א גאָר נישט א פּראָסטער סטודענטעל און אָט פון דעסטוועגען דיין ווייב געהערט מיר. מיר פלעגט זיין אנגענעהם איהם צו ערנידעריגען אין מיינע אויגען, אזוי ווי איך וואלט זיך אין איהם נוקם געווען פאר מיין אייגענע געמיינהייט. און ער פלעגט גאר ניט באמערקען, איז אימער צו מיר געווען ליעבליך און לידיא מיכאילאָוונא'ן האָט ער פארגעטערט.

— הא, וואסארא נידערטרעכטיגע פרוי דאָס איז!

אין אנפאנג האָט זי נאָך ווי עס איז מורא געהאט, נאר נאָכהער איז אזוי פערשייט געווארען, אז זי פלעגט קריכען צו מיר אפילו אין מאַן'ס אנוועזענהייט. גאנץ מעגליך אז איהר איז בעפעהלען געווארען אפילו א ריזיקיר טהאָן מיט עפּעס.

איינמאָל, געדענק איך, איז דער פּראָפעסאָר אויף א מינוט ארויס אויפ'ן גאניק. זי איז באלד צוגעגאנגען צו מיר און האָט מיך אנגעהויבען צו קושען. איך האָב זיך דערשראָקען און זי אבגע־שטופּט פון זיך, זי האט מיך אבער דוקא ארומגענומען. קליי־

בענריג נחת פון מיין שרעקען זיך.

אין דער רגע איז אריינגעקומען דער פראָפעסאָר און אזוי ראַפּטאַם, אַז זי האָט קוים צייט געהאַט צו אַבשפּרינגען אויפ'ן צווייטען ביינקעל און ניט געהאַט אפילו די מעגליכקייט אוועקזעצען זיך אויף איהם. דער פראָפעסאָר האָט מסתמא באמערקט אַז עפּעס איז דאָ ניט גלאַט, ווארים ער האָט זיך אויפ'ן שטעל זיך צוריק אומגעקעהרט און איז ארוים פון צימער.

עטליכע מינוט זיינע מיר ביידע געזעסען שטיל און ניט געוואגט א בליק צו טהאָן איינער אויפ'ן צווייטען. דערנאָך איז זי אויפגעשטאַנען און איז נאָך איהם אוועק. איך אבער האָב בשום אופן ניט געקענט זיך אויפהויבען פון ארט... איך בין געזעסען אלץ אויפ'ן זעלבען פלאַץ און איך וויים ניט פאר וואָס, איך האָב אָנגעפאַנגען צו הוסטען.. ווייסט איהר, נאָך יעצט, ווען איך דערמאָהן אַן יענעם הוסט, ווער איך אַזש רויט.

איך האָב געהערט ווי זיי ריידען צווישען זיך שנעל און שארף, און איך האָב זיך געפיהלט אלץ ערגער און ערגער.

דער פראָפעסאָר איז געווען צוטראָגען, גאָר מיט מיר האָט ער ווי געוועהנליך גערעדט געלאַסען און איידעל. מיר האָט זיך געדוכט, אַז ער איז שוין צו מיר צופיעל איידעל. דערנאָך האָב איך זיך דערוואוסט, אַז זי האָט גאָר איהם אין אלעם בעשולדיגט; לויט איהרע טענות איז אויסגעקומען, אַז ער האָט אַ שמוציגע פארשטעלונגס-קראַפט, אַז זי האָט זיך פשוט דערשראָקען, ווייל ער איז אריין אזוי אונערווארטעט; און דאָס וואָס ער איז נאָך מעהר אונערווארטעט ניט פערוויילענדיג קיין מינוט צוריק ארויסגעגאַנגען איז שוין נאָך איהר מיינונג גאָר נאריש און עקעלהאַפט, ווייל איך האָב געקענט א טראַכט טהאָן אַז ער איז טאַקע אויף אַן אמת'ן אייפערזיכטיג געוואָרען..

מיט איין וואָרט, זי האָט איהם אזוי פארדרעהט אַז דער אָרימער פראָפעסאָר האָט אויף אלעם חרטה געהאַט און האָט געבעטען ביי איהר ענטשולדיגונג און צו מיר איז זיין איידעלע בענעה-

מונגען און אויפמערקזאמקייט פערדאָפּעלט געוואָרען.

אזא פאל האט געטראָפען ניט איין מאָל און זי האט אימער אלעם איבערגעדרעהט אזוי, אז שטענדיג איז זי ארויסגעקומען אונשולדיג ריין — נאך ריינער פון'ם שנעע אויפ'ן בארג.

און ווייסט איהר, איך זאג אייך, אויף מיין עהרען וואָרט, זי אליין האט באמת געגלויבט, אז זי איז ריין! איהר לאכט, אבער איך זאג אייך, אז ס'איז אזוי... איינמאל האב איך זי אליין גע־פרעגט:

פארשטעהט ניט דער מאן וואס דא קומט פאר? גאָר, עס אזא זאך פאלט איהם גאר ניט איין, ער קען מיך צו גוט! האט זי מיט גאוה געענטפערט איהר הערט, מיר, איהר געליעבטען האט זי געזאגט, אז דער מאן קען זי צו גוט, אז ער זאל צולאזען צו זיך א געדאנק נאר אז זי קען האבען א געליעב־טען!...

גו, אזוי איז אריבער כמעט דער גאנצער זומער און דער אונגליק געטראָפען.

איך מוז אייך זאגען, אז די דאזיגע פערהעלטניסע זיינען מיר שוין אין גאנצען איבערדריסגי געוואָרען. זי האט מיר שוין דערעסען מיט איהר קאלטבלוטיגער אויסגעלאסענהייט... עס האט שוין עפּעס צופיעל געעקעלט...

מיר האבען אנגעפאנגען זיך צו קריגען, גאנצענע טעג ניט ריידען און אט אין די טעג איז זי געווען ווי א מכשפה.. עס איז שוידערליך צו דערצעהלען, אז אלע איהרע אונאנגענעהמליכקיי־טען מיט'ן געליעבטען האט זי אויסגעלאזען צו איהר מאן.

ווען דער פּראָפעסאר פלעגט זעהן אז זי איז נערוועז פלעגט ער פון איהר ניט וועלען אבטרעטען, און זי נאר בערוהיגען. זי אבער האט אנשטאט אויף מיר, אויסגעלאזען איהר כעס אויף איהם. אזוי לעבען איז שוין געוואָרען אונמעגליך.

ניאנטשקא איז געוואָרען אנגעשראָקען, דער פּראָפעסאר עפּעס ווי ניט ביי זיך אין דער היים, ניעדערגעשלאגען און זי וואס

מעהר מיט א טאג, איז זי געווארען אלץ פרעכער, אויסגעלאסענער. און איינמאל איז זי שוין דערגאנגען צו דעם, אז זי פלעגט זיך אפען אין'ם פראפעסארס אנוועזענהייט זיך קריגען מיט מיר.

ווי אזוי ער האט דאס ניט בעמערקט, פארשטעה איך ניט!... ליעבע!... מעגליך, פאר איהם וואלט געווען צו שרעקליך דאס צו באמערקען.

איינמאל, שפעט אין אבענד, איז דער פראפעסאר צו מיר געקומען אין מיין צימער, ער האט זיך אוועקגעזעצט און פאר־רויכערט. פארזיכטיג און אויף א איידעלען אופן האט ער מיך אנגעפאנגען איבערצופרעגען וועגען מיין ארט לעבען, וועגען מיי־נע ווייטערע פלענער. איך האב איהם געזאגט, אז איך האב א כלה. ער האט איידעל און ליעבליך א שמייכעל געטהאן. אך מיין ליע־בער, מיין ליעבער... אויך איהר וועט ניט אויסמיידען, דאס וואס קיינער איז ניט אימשטאנד אויסצומיידען. אבער מען קען זיך ניט העלפען. געדענקט אבער איין מאל פאר אלע מאל: זאל ביי אייך אייער ליעבע צו דער פרוי ניט פארנעהמען דעם אויבען אן אין אייער לעבען. א פרוי איז א וועזען פון אן אנדער וועלט. זי פאר־שטעהט ניט דעם מאנסביל'ס איבערלעבונגען. דערפון קומען ארויס קריגערייען און אומגליקען אין'ם פאמיליען לעבען. א פרוי וועט פער'סמ'ן אייער נשמה, צוברעכען אייער הארץ, פערדארבען אייערע געדאנקען, ערנידעריגען אייער שטאלץ און דאס אלעם וועט זי טהאן אזוי ליעב און גראציעז, אז איהר וועט אפילו ניט באמערקען. היט זיך פאר ליעבע, מיין ליעבער יונגערמאן, זי קומט אונבאמערקט און ווערט פערוואנדעלט אין עטוואס אזוינ'ס וואס איז פיעל שטארקער פון געוויסען און זעלבשטאנד. פאראן א גיפטיגע פלאנצונג: זי בע־וויזט זיך אויף דער קארע פון א בוים אין דער פארם פון א קליי־נעם צארטען מאך. אין אנפאנג איז דער מאך איידעל, שוואך און הילפלאז, נאר ווען ער וואקסט אויס צושפרייט ער זיינע ווארצלען מיט אזא שנעלקייט, אז די קארע ווערט צופוילט, געהמט ארום דעם

גאַנצען בוים טריקענט איהם און ענדליך טוידעט זי איהם אין גאַנצען. אַזוי איז אַ פרוי: ווען זי באַקענט זיך מיט אַ מאַן קלינגט זי אַנגענעהם ווי אַ האַרפע, זי אונטערוואַרפט זיך זיינע געדאַנקען, פיהלט זיינע איבערלעבונגען און פלינקייט. נעהמט זי איבער אַלעס וואָס איהם איז הייליג און טהייער. אויף אַזאַ אופן דרינגט זי אַריין אין זיין נשמה, ווערט אַ טהייל פון זיין הארצען, דאַן וואַרפט זי אַראָב פון זיך איהר שלייער און ערשיינט אין איהר גאַנצער בייזהייט, ענגהערציגקייט און שמאַלקייט. און ווען די וואָרצלען פון ליעבע זיינען שוין טיעף אין הארצען, דאַן וועט זי צוברעכען ניט נאָר זיין לעבען נאָר אויך איהם אַליין: דאָס וואָס ער האָט ליעב געהאַט וועט זי איהם אויסלערנען האַסען, דאָס וואָס ער האָט געאַכטעט וועט זי איהם צווינגען צו פיינד האָבען, וועט אויפ־וועקען אין ווירדיגסטען מאַן קליינליכקייט, געמיינהייט א. אַז. וו. היט זיך פאַר פרויען־ליעבע.

אַזוי אָדער אונגעפעהר אַזוי האָט דער פּראָפעסאָר גערעדט צו מיר און אויף זיין פּנים האָט מען געקענט באַמערקען אַז דאָס רעדט ער ווי צו זיך אַליין, ניט באַמערקענדיג אַפילו, אַז זיין מיטשמועסער געפינט זיך אויך אין אַ שווערערער גייסטיגער ענטוישונג.

איך האָב זיך צוגעהערט ווי אַ דערשלאָגענער! בעזאָנדערס האָט מיך אין הארצען אַ שניט געטהאָן דער אויסדרוק:

— זי וועט אייך צווינגען צו האַסען דאָס, וואָס איהר האָט ליעב געהאַט! איך האָב זיך דערמאָהנט אין מיין פריהערדיגע רייניגע, שעהנע בעציהונג צו איהם און יענער קליינליכער, מיאוסער און העסליכער געפיהל פון מיין נשמה, וואָס ער ווערט בעטראַגען, זיך שטעלען העכער און איהם ערנידעריגען, ווייל איך בעזיץ זיין פרוי.

ווען ער איז אַוועק האָב איך זיך געכאַפּט פאַר'ן קאָפּ, ווי די אויגען וואָלטען זיך מיר געעפענט. אין דער גאַנצער נידעריגקייט, אַבשייליכקייט האָב איך זיך דערזעהן, איך האָב פאַרשאָלטען לי־דיא מיכאַילאָוונאַ'ן און צום הונדערטען מאָל, אָבער שוין מיט מיין

גאנצער נשמה, האב איך זיך געשוואָרען פון דאנען אנטלויפען.

ביי נאכט איז זי ווי געוועהנליך ארויסגעקראָכען פון פענס־טער פון איהר שלאָף־צימער און איז געקומען צו מיר א נאקעטע, א אונפערשעהמטע און א צופריעדענע.

זי האט מיט א געלעכטער מיר אָנגעפאנגען צו דערצעהלען, ווי זי האט איבערצייגט איהר מאן אז זיין פערדאכט אויף אונז האט קיין שום בעגרינדונג.

איך האב זי גלייך ארויסגעטריבען.

מיר האָבען זיך צוקריגט און איין מאָל ביים עסען האט זי, זייענדיג משוגע און בייז, זיך צוגעטשעפעט צו ניגאטשקאן; דער פּראָפעסאר האָ טזיך אנגענומען פאר דער ווייגענדער און צושראָקע־נער מיידעלע. לידיא מיכאילאָוונא האָט אָנגעפאנגען אויף איהם צו שרייען און זידלען איהם ווי א דיענסט־פרוי.

עפּעס האט אין דער מינוט פּאסירט, איך קען זיך יעצט ניט ערא־ינערען, נאָר איך געדענק אז דער פּראָפעסאר האט איהר עפּעס געזאָגט און זי האט געכאפּט א טעלער און א וואָרף געטהאָן איהם אין קאָפּ.

זי איז געזעסען לעבען מיר און אין יענער מינוט, ווען זי האט א וואָרף געטהאָן דעם טעלער האט מיך גענומען שטיקען אין האלז און ניט וויסענדיג וואס מיט מיר איז, האָב איך איהר מיט מיין גאנצער קראפט א זעץ געטהאָן אין באק. זי איז אומגעפאלען און האט א ווילדען געשריי געטהאָן און ניט געבענדיג קיינעם קיין געלעגענהייט זיך צו בעדענקען, האב איך לויפענדיג מיט א געוויין א געשריי געטהאָן.

— זי איז מיין געליעבטע... אט די פּאסקודסטווע! אט דאָס קומט איהר!...

נאָך דעם האב איך זיך א לאָז געטהאָן לויפען...

צוזאמענגענומען מיינע זאכען און בין צו פוס אוועק צו דער סטאנציע...

ע נ ד ע.

ליעבע און ליידענשאפט

ליעבע און ליידענשאפט.

ערשטעס קאפיטעל

עס איז געווען פריהלינג. פאשא אפאנאסיאוו, וואס איז דורך זיין קראנקהייט פון דער עקזאמען אוועק, און די גימנאזיסטקע ליזא טשומאקאווא, זיינען געשטאנען ביי א געפלאכטענע צוים וועלכע האט צוויי גערטנער צוטיילט. ליזא איז געווען אנגעלענט מיט דעם רוקען אינ'ם צוים און זיך צוגעהערט צו פאשא'ס ריידען. צו ווײלען האט זי געקוקט אויפ'ן בוך וואס זי האט אין האנד געהאלטען, און באלד אויף די פאלבען פון איהר העל גרויען קלייד, אין איהרע גרויע שעהנע אויגען איז נאך געלעגען דער קינדערשע ערענסט, אבער אין ערענסטע מינוטען האבען שוין אין זיי די מיידלישע צערט־ליכקייט אויפגעבליצט.

פאשא אפאנסאיאוו איז געשטאנען אויף דער צווייטער זייט מיט דער ברוסט צום צוים צוגעדריקט, ווייל ס'איז איהם שווער גע־ווען דאס שטעהן. ער איז געשטאנען און מיט א הויך קול און אבגע־ריסענע זאצען האט ער גערעדט צו איהר:

„און אז מען וועט אייך נישט אוועקלאזען, וועלען מיר אנט־לויפען!... מיר וועלען נישט אונטערגעהן... ס'וועט זיך שוין עפעס געפינען פאר אונז! איך וועל פאר אייך לעקציעס שאפען, איבער־שרייבונגען... זארגט נישט, ס'וועט שוין גוט זיין, איהר וועט דורכ־קומען... די ערשטע צייט וועט אפשר פאר אייך אביסעל שווער זיין... אבער וואס, אהן דעם קען עס גאר נישט זיין, אט אין דעם אליין שטעקט אויך א רייץ, א חשק... אמת'דיג; פארוואס עפעס בלייבען דא ווי אן איינגעשלאפענע בלום?... וואס פאר א לעבען

דארט ערגעץ אין דער גרויסער דרויסען וועלט איז... אלץ בעוועגט זיך, לעבט!... פון דער ארבייט צו א פערזאמלונג, פון די פערזאמלונג אין טעאטער אדער אין די ביבלאטעק... יא, זיכער, נאר דאס איז, דאס ווירקליכע לעבען; אבער דא?... ע! ווען איך דערמאן זיך אז 20 יאהר האב איך דא פערברענגט, אזוי...

פאשא אפאנאסיאוו האט ארויסגעבראכען א פערפוילט שטעקעלע פון דער צוים און מיט כעס האט ער עס אין גראז אוועקגעווארפען.

פון ווייטען, פון אונטער די גרינע בוימער מיט די מיליאנען גרינע בלעטלעך און צווישען גראז צואווארפענע בליהמלעך, וואס האט אויסגעזעהן ווי אן אונענדליך גרינער פערשיעדענפארביג גע־שפרענקעלטער ים, דערהערט זיך פלוצים די העלע שטימע וואסי־ליסאס: „פריי־ליין!... קומט אריין עסען!... האה!"

אין דעם דאזיגען וואלד געשריי „הא" איז אזוי פיעל זארגלאזע פרעהליכקיים, אזוי פיעל לעבענספרייד געלעגען, אז ליזא און פאשא אפאנאסיאוו האבען א לייכטען ציטער געטהאן און ביידע מיט א שמייכעל זיך אנגעקוקט.

„איך קום שוין!" האט ליזא געענטפערט, און פון ערגעץ נא־חענט האט א ווידער־קול איהר נאכגעשריען. זי איז פון צוים אוועק. איהר פנים איז נאאיוו און ערענסט געווארען, און מיט א טיעפער ערענסטער שטימע זאגט זי: „אפשר וועט מען מיך נישט לאזען אוועקפאהרען? איך וועל אבער נישט פאלגען, איך וועל פאהרען"... זי בלייבט שטיל א ווייל, דערנאך זאגט זי ווידער, פעסט און ענטשלאסען: „יא! איך האב שוין אזוי בעשלאסען!"

אזש פאר פרייד האט פאשא אפאנאסיעוו געקנאקט מיט די פינגער.

„שעהן! שעהן!" זאגט פאשא מיט א פריידיג ציטערענדע שטימע, „איהר זייט א בראווע קלוגע מיידעל, ליזאטשקע!... אט די מענשען דא, הם... אין אנפאנגס וועלען זיי זיך א ביסעל ערגערען, אבער דערנאך וועלען זיי געוואהנט ווערען; איהר אבער, פריילײן

ליזא, איהר וועט פאר אייך האבען דאס גאנצע לעבען!.. אך! ווי מירביידע וועלען דאס א ביסעל דארט אויפלעבען!... מיר וועלען ארבייטען מיט אלע אונזערע כחות!... ס'איז איצט א הייסע צייט, ארבייט איז דא גענוג — מען דארף מענשען... מיר וועלען דארט האבען אונזער קרייז, זעהר פעהיגע און טיכטיגע מענשען, אזאלכע וואס זוכען צו טהאן!... מיר ביידע ווייסען נאך אליין נישט, וואס פאר א גליק דאס איז אין'ם קאמפף פון לעבען זיך ארייצוואווארפען, אז מען שטרעבט פארווערטס, און מען פיהלט אז נעבען דיר שטעהען אזאלכע מענשען ווי דו ארבייטסוויילגע, שטארק!... מוטיג, ווי גוט דאס איז!"...

פאשא אפאנאסאיעוו דריקט צוזאמען די פויסטען אוןווארפט זיין קאפ אהינטער, דאס ליכט פאלט אויף זיין פנים, און זיינע דונקלע אויגען גלאנצען אזש פון ענטציקען און קראפטגעפיהל. אבער דאס בלייכקייט פון זיין פנים מאכט דערקענען זיין קראנקהייט. ליזא קוקט אויף איהם מיט א ליעבליכען פערטרויטען בליק.

„דא לעזט מען נאר, ווי מענשען לעבען, קעמפפען. זיי שמיעדען זיך זייער גליק אוים... און מאנכעס מאל רייסט עס איינעם אזוי מיט, אזש עס דאכט זיך איהם, אז ער איז פון אלעמען פריהער אוים, העכער פון יעדען... אבער... פון ביכער ווייסען מיר, מיר רעדען עם ביי'ם טייה־טיש, אז עס גיבט אן אנדער לעבען, ווי דאס דא, וואס איז עהנליך צו א היהנער־שטייג..."

ליזא זיפצט שווער און שפיעלט זיך מיט איהר צאפ.

„אלזא זייט איהר איינפערשטאנען?" פרעגט פאשא אפאנאסיעוו מיט פייער און דערלאנגט ליזא זיין האנד דורך די צוים.

ליזא קוקט מיט א שמייכעל אויף זיין יונגען ליעבען געזיכט, וואס זעהט אוים אזוי מענליך און צוגלייך בלאס און צארט, און דערלאנגט איהם איהר האנד, איהר ווייכע שעהנע האנד מיט די קליינע זיסע פינגער, וואס וואלט זיך וועלען זיי קושען יעדען בעזונדער. פאשא דריקט קרעפטיג איהר האנד, און אין זיינע אויגען בעוויזען

זיך פלוצלונג טרעהרען.

„אך מיין טייערע ליעבע ליזעטשקא!" זאגט ער מיט טיעפער ערענסטקייט און א שווערער זיפץ רייסט זיך פון זיין קראנק הארץ ארויס.

„פריי—ליין!" — הערט זיך נאך נעהנטער דער דיענסט וואַסאליסאם שטימע רופען.

ליזא ווינקט צו פאשא, און מיט שנעלע טריט, מיט די געלע שיכלעך וואס זיינען אנגעטהאן איבער שווארצע זאקען, לאזט זי זיך אוועקגעהן איבער דעם זאמד־וועגעל.

„יא..." פאשא אפאנאסיעוו גיט זיך א קלאפ אין שטערען, אזוי ווי ער זאל זיך עפעס האבען דערמאנט און רופט: „ליזא!"

ליזא בלייבט שטעהן און קוקט זיך אום.

„איך האב אייך פערגעסען צו זאגען, אז איהר וועט האבען א חבר'טע צו אייער רייזע... דארא בארשאַווסקאיא... פאהרט אויך שטודירען, זי איז געוועזן אין פאלטאווא אין גימנאזיום."

„א אידישע מיידעל?" פרעגט ליזא פון דער ווייטענס א ביסעל פערוואונדערט.

„יא, א אידישע מיידעל... א אידישע", ענטפערט פאשא א ביסעל געקרענקט. „ביי גאט! איהר שעהמט זיך נישט, ליזא?... איך האב געדענקט אז איהר האט שוין לאנג אזאלכע פאראורטיילען פערגעסען..."

ליזא קוקט אויף איהם ערענסט און אויפמערקזאם.

„נישט דורך דעם..." זאגט זי רוהיג, „איך פרעג גאנץ איינפאך".

„איך וועל אייך היינט אויפ'ן בולווארד מיט איהר בעקאנט מאכען — יא?" פרעגט פאשא שוין בערוהיגט, „זי איז זעהר א גוטע און קלוגע מיידעל..."

„גוט, מאכט מיך בעקאנט מיט איהר" ענטפערט ליזא, שאקעלט צו איהם מיט'ן קאפ און געהט אוועק.

פאשא אפאנאסיעוו קוקט איהר נאכדענקליך נאך, און אנהאל־

טענדיג זיך מיט זיינע אויסגעשטרעקט מאגערע הענד אין דער צוים, וויעגט ער זיך הין און צוריק. ער פערקוקט זיך דערנאך אויפ'ן בלויען הימעל וואס ציהט זיך איבער די גרינע נעץ פון בוימער, פאר זיין גייסטיגען אויג שטעלט זיך פאר עפעס א געוואלטיג גרויס בילד: און ער זעהט פערנעבעלטע ווייטקייטען, טויזענדער מענשען וואס יאגען זיך פרעהליך און צוגלייך שרעקענדיג אין'ם קאמפף פאר'ן לעבען... ער פערמאכט זיינע אויגען, גלעט מיט זיין האנד זיינע ווייכע האר אויפ'ן קאפ, און געהט גלייך איבער'ן פעלד א היים. עס גלאנצט איהם אקעגען דאס גרינע גראז און די פערשיעדען פארביגע פעלד בליהמלעך שמייכלען צו איהם.

אויף דער וואראנדא שטעהט שוין דער טיש געדעקט. פאוועל איוואנאוויטש און אלגא פעטראוונא זיצען שוין ביים טיש. וואסאליסא דערלאנגט זיי פון א ווייסע שיסעל די זופ און ביי יעדער בעוועגונג פון איהר קערפער קלאפען איהרע האלז קרעלען אויף איהר שאקלענדיגען גרויסען בוזעם.

דער קליינער גימנאזיסט סעריאשא לאזט זיך לויפען צום גארטען רופען די שוועסטער.

„איך קום שוין, איך קום שוין!" שרייט צו איהם ליזא. זי ווארפט פלוצלינג איהר צאפ אין דער הויך, קעהרט זיך אוועק אין א זייט און לויפט אוועק. איהרע קליינע געלע שיכלעך גלאנצען אקעגען דער זון.

מיט א געשריי פון פרייד לויפט סעריאשא איהר נאך, דאס קליינע ווייסע הינטעל ווערט פלוצלינג אויף דעם לויפען אויפמערקזאם, פאנגט אן פרעהליך צו האווקען און ווי א ווייסע וואלענע באל לויפט ער מיט זיי מיט.

פאוועל איוואנאוויטש לעגט אוועק פאוואלע די צייטונג אויף זיין קניה. נעהמט אראב די ברילען פון זיין נאז און לאכט מיט פערגעניגען.

אלגא פעטראוונא פערגיסט א ביסעל פון דער זופ און לאכט

אויף. „נא, איז זי דאס א ביסעל ווילד...“ זאגט זי ליעבליך און ווייך, „און וויל שוין זיין א כלה...“

ליזא שפרינגט אריבער א בלומען־בעט, פערטשעפעט זיך אין׳ם הינטעל, וואס האט זיך אין די פאלבען פון איהר קלייד פערוויקעלט, און פאלט מיט איהרע הענד אויפ׳ן געלען זאמד פון׳ם גארטען וועג. דאס בוך עפענט זיך לייכט מיט די ווייסע זייטען צו דער זון און פליהט אוועק ווייט אויפ׳ן גראז.

„אה!“ שרייט סאריאשא מיט פרייד, כאפט ליזא ביי די האר פון איהר צופלאכטענע צעפ, „כ׳האב דיך געפאנגען! געכאפט!

„ווייל איך בין געפאלען“... ענטפערט ליזא שוין מיט אן ערענסטען טאן. זי הויבט זיך אויף נעהמט דאס ביכעל און געהט צום הויז. דאס הינטעל דרעהט זיך נעבען איהרע פיס, טאנצט פאר איהר אויף די הינטערשטע פיס. און סאריאשא רייצט זיך מיט ליזא, שאקלענדיג זיין רונד געשווירענעם קאפ, „יא.. געפאלען... איך וואלט דיך אזוי אויך געוועןגעכאפט!“

ליזא זעצט זיך צום טיש, נאכדענקליך נעהמט זי דעם לעפעל און עסט פון׳ם טעלער וואס שטעהט פאר איהר. אלע קוקען אויף איהר. עפעס פרעהליכעס שטראמט ארוים פון איהר גאנצען פריש יונגען קערפער. איהר יונגע פריש ענטוויקעלטע ברוסטען, וואס זיי־נען מיט׳ן גרויען קלייד פערדעקט, די זיסע רונדע אקסלען, דער פרישער געשמאק פון איהרע זיידען האר, איהר גאנצער יונגער קער־פער וואס טראגט מיט זיך אומעדום פרעהליכקייט, פרישקייט און שטילע זיסע ליידענשאפט,קען יעדען איינציגען וואס איז נאר נא־הענט צו איהר, פרעהליך און מוטיג מאכען, און אלץ ארום איהר פיהלט זיך ווארעם און גליקליך!...

די לעפעל קלאפען שטיל אין די טעלער. אונטער׳ן טיש ליגט דאס קליינע הינטעל און עסט פון דעם וואס מען ווארפט איהם צו. די זון שיט איהר גאלד אויף ליזא׳ס זיידענע האר. אלץ איז איינ־פאך אבער שטיל, שעהן און ליכטיג.

צווייטעס קאפיטעל.

פארנאכט קומט דער אפיציר סאווינאוו, ליזאס שטילער פער־עהרער, קלינגט אויף דער וועראנדא מיט זיינע שפארען די לאקיר־טע האלאוועס פון זיינע שטיוועל און די רויטע רייט־הויזען גלאנ־צען פון דער וויטענס.

די זון איז שוין אינגאנצען פערשוואונדען און ס'ליגט אזא שטילקייט, אז דער שטילסטער טאן הערט זיך. און דאס שטילע קלינגען פון סאווינאוו'ס שפארען הערט זיך איבער'ן גאנצען גאר־טען.

ליזא נעהמט צוזאמען איהרע האר אין א דיקען ראד איבער איהר קאפ און ווענדעט זיך צום אפיציער:

„ניקאלאי ניקאלאוויטש, מיר וועלען געהן אביסעל אויפ'ן בולווארד".

פאר פרייד קלינגט דער אפיציער מיט די שפארען פון זיינע שטיוועל, דרעהט זיך קאקעטיש אום, דערלאנגט איהר דעם זומער מאנטעל און געארעמט געהען זיי מיט'ן גארטען אוועק.

מיט אויפמערקזאמער פארזיכטיגקייט טראגט דער אפיציער ליזאס קליינע רונדע האנד, וועלכע ליגט פערטרויט אויף דעם ווייסען ארבעל פון זיין ראק. עס דערקענט זיך אז זיין גאנצער איך, וואס איז אינ'ם סאלדאטען ראק און רויטע הויזען אזוי ווי איינ־געצוואונגען, דענקט און טראכט נאר וועגען דעם זיסען געפיהל פון ליעבע און א שטילען צערטליכען וואונש...

אין הויף טרעפען זיי א בעקאנטע פרוי מיט א קינד, וואס וואוינט אין שכנות. ליזא שטעלט זיך אב א ווייל'ע, נעהמט דאס קינד אויף איהרע הענד, דריקט איהרע באקען צום קינד'ס פנים, קושט עס און קוקט מיט א שמייכעל צום אפיציער...

„האס!" פלאפעלט דאס קינד, לאכט גליקליך, ס'ווארפט מיט די קליינע הענדלעך ארום זיך און דאס שפייעכץ רינט איהם אי־

בער די ליפּען...

פלוצלינג בלייבט ליזא פערטראכט, גיט דאָס קינד אוועק צו דער מוטער צוריק, און געהט צוריק צום אָפיציער. זיין פּנים שטראַהלט פאר גליק. ער נעהמט ווידער איהר רונדע האנד אין זיינע, און זיי געהען ווייטער.

אויפ׳ן בולוואַרד האָבען זיי זיך צוזאַמענגעטראָפען מיט פאשא אפאנאסיעוו און אַ נידריגע שמעכטיגע מיידעל. זי האָט אַ גרויסען קאָפּ מיט פעך שווארצע האַר, אידישע טונקעל ברוינע אויגען.

„א, דאַ זענט איהר, ליזא!“ זאָגט פאשא אפאנאסיעוו הויך און ווענדעט זיך צום אָפיציער, וועלכען ער האָט ווי אַלע מיליטאַריסטען נישט ליעב, און האלט איהם פאר אַ נארישען מענש און זאָגט צו איהם מיט אַ לייכטען שאקעל מיט׳ן קאָפּ: — „גוטען טאָג, הער סאווינאוו!“

„גוטען טאָג!“ ענטפערט דער אָפיציער פריינדליך.

פאשא קעהרט זיך גלייך אוועק פון איהם און זאָגט צו ליזא און די קליינע אידישע מיידעל:

„נאַ, בעקענט אייך. דאָס איז דארא באראשאווסקאיא, און דאָס איז ליזא טשומאַקאווא, פון וועלכע איך האָב אייך שוין דערצעהלט.“

ליזא דערלאַנגט איהר די האַנד, און דאַרא שאָקעלט איהר קרעפטיג און ליעבליך מיט איהר קליינע האַנד.

„עס פרעהט מיך זעהר אייער בעקאנטשאַפט צו מאַכען, ליזא טשומאַקאווא! פאשא האָט מיר זעהר פיעל פון אייך דערצעהלט.

אין דער ענדע פון׳ם בולוואַרד דערהערט זיך פון׳ם גאַרטען אַ קלינגען פון מיליטער מוזיק, די טענער פון די טראָמפּעטען דרינגען ארויס צום בולוואַרד. איין טאַן יאָגט דעם צווייטען, און עפּעס אַזוי ווי אונבעשטימטעס קלינגט עס אין די לופט, באַלד טרויריג און באַלד ווידער לוסטיג.

די מיידעלעך געהען צוזאַמען פאראויס, און דער אָפיציער מיט פאשא געהען איינס נעבען צווייטען נאָך זיי.

— טראם... טא־טא... טראם... טא־טא טראם! — זינגט נאך שטיל דער אפיציער דעם מאטיוו פון די מוזיק.

„איך האב פיינט מיליטער מוזיק!“ זאגט פאשא אפאנאסיעוו און קנייטשט זיין שטערען, נישט ווייל די מוזיק איז אמת'דיג געווען אונאנגענעהם. אין דער ריינער קלארער לופט קלינגען די טענער זעהר אנגענעהם, נאר ווייל דער אפיציער איז איהם לאנגווייליג געווען און דאס האט איהם פערדראסען.

„ווירקליך? איהר האט פיינט מיליטער־מוזיק?“ פרעגט דער אפיציער פריינדליך און קוקט אויף פאשא פערוואונדערט.

„יא, שטעלט אייך פאר!“ ענטפערט פאשא מיט אן איראנישען טאן. „די טענער קלינגען אהן א שום געשמאק, און אייערע קאפעלמייסטערס זוכען עפעס ארויס אזאלכע מעלאדיען... דער טייוועל מעג זיי וויסען...“

— זאגט מיר, איך בעט אייך, ס'איז דאך דא אויך גוטע מוזיק.. איבעריגענס, אוים יעדען טאן הערט זיך ארויס, אז די לייטע אינטערעסירט גאר נישט די מוזיק, זיי שפיעלען נאר בלויז כדי די צוהערער לוסטיג צו מאכען...

— יא, ס'איז אמת — ענטפערט דער אפיציער — פונדעסטוועגען ווייסט איהר, איז גאנץ אנגענעהם אין אזא שעהנעם וואונדערבארען אבענד א שעהן שטיקעל מוזיק צו הערען.

פאשא אפאנאסיעוו קוקט אויף איהם מיט א פיינדליכען בליק און בייסט צוזאמען זיינע ליפען.

— הערט! — זאגט דער אפיציער און הארכט זיך צו צו דער מוזיק מיט פערגעניגען — זעהר שעהן! דאס איז פון דער אפערא „גיישא“ — ערקלעהרט ער מיט נאך מעהר פערגעניגען, און מיט זיין פינגער צייגט ער דעם טאקט.

פאשא אפאנאסיעוו ציהט צוזאמען זיין מויל, קוקט אויפ'ן אפיציער פון אויבען ביז אונטען און פערציהט מיט זיין נאז. ליזא קעהרט אוים איהר קאפ און ווארפט א שטרענגען בליק צום אפיציער.

נאך א קורצען שטילשוויינען זאגט ווידער פאשא: — אלזא אין הערבסט וועלען מיר זיך אלע פארטיג מאכען צו דער רייזע.

— יא! — ענטפערט דארא מיט א זיכערהייט.

— וואו אהין? — פרעגט דער אפיציער פערוואונדערט.

— קיין פעטערבורג! — ענטפערט פאשא, און ניט וויסענדיג פאר וואס פאנגט ער אין הארצען אן רחמנות צו האבען אויפ'ן אפיציער.

— דאס מיינט... און ליזא פאוואלאוונא ועט אויך? — פרעגט דער אפיציער אין זעלבען פערוואונדערטען טאן ווי פריהער, און זיין קרעפטיגע שטימע ציטערט.

— אלע, אלע וועלען מיר פאהרען! — ענטפערט פאשא אפאנאסיעוו. דער אפיציער שווייגט, און פון זיין גענוג שעהנעם פנים קוקען זיינע אויגען מיט א מין טרויריגע בענקעניש.

— צו וואס פאר א שטודיום האט איהר זיך ענטשלאסען?

— ווענדעט זיך דארא צו ליזא מיט א פראגע.

— צו מעדעצין, נאטירליך! — ענטפערט פאשא בעגייסטערט אנשטאט ליזא.

— יא, פאר מעדיצין. — איבער'חזר'ט ליזא מיט אן ערענסטען טאן.

— אזוי ווי איך מיין, קען מען זיך גאר נישט ווערלען וואס מען וויל? — פאנגט פאשא אן מיט היץ צו ריידען און ווארפט יונגליש מיט די הענד — וואס איז דען אונטער די יעצטיגע אומשטענדען די פעדאגאגיק? — א ריינער אונזין!.. דאס וואס מען וויל לערנען איז נישט ערלויבט, און אנהויבען פון אנפאנג?... פאר דעם דאנק איך... אבער מעדיצין, איז א גאנץ אנדערע זאך. אין דעם קען זיך קיינער נישט אריינמישען... און וואס פאר א גליק דאס איז א מענש פון טויט צו ראטעווען! אדער פון זיינע ליידען צו בעפרייען!... שטעלט זיך נאר פאר: אט איז דער מענש באלד טויט... און פלוצלונג קומסטו מיט דיין מעדיצינישע קונסט און ראטעוועסט זיין לעבען, ער ווערט געזונד! וואס פאר א גליק דאס מוז זיין!

מען דארף עס נאר קענען בעגרייפען!

זיינע גרויסע גוטע אויגען זיינען פון בעגייסטערונג פייכט געווארען. ער רעדט ווייטער אין די זעלבע בעגייסטערונג:

— יא, און חוץ דעם, איז דאס פאר'ן פאלק דאס נויטיגסטע! דער מעדיצינער קען גאר גרינג אונזערע אידעען פראפאגאנדירען...

די מוזיק האט אויפגעהערט. עס איז שטיל געווארען. אונבעמערקט האבען אנגעפאנגען די שטערען צו בלישטשען איבער די שטאדט. אויפ'ן בולווארד פאנגט אן שטארק טונקעל צו ווערען. פון צווישען די בוימער וואס שטעהען אין עק בולווארד בלישטשען קליינע פייערלעך פון ציגארעטען, און קוים צו דערקענען, זעהט מען די ווייסע יוניפארמס פון די אפיציערען.

— איבעריגענס, — הערט זיך ווידער פאשא אפאנאסיעוו'ס איינגעהאלטענע שטימע — די ערשטע זאך איז: ארבייטען!... טהו אמת'דיג דיין פליכט וועסטו גוצען האבען.. וואס פאר א בערוף, וואס פאר א פראפעסיע? איז נישט קיין חלוק... דער עיקר איז, פיהר אן אמת'דיג לעבען, אזא לעבען וואו ס'איז דא קאמפף און זיעג!... אך! ווען איך דענק וועגען דעם, אז אין צוויי מאנאט שפעטער וועל איך זיין אוועק פון דאנען! ווייט פון די דאזיגע פלאכע, שטענדיג זאטע, תמיד רוהיגע מענשעלעך, וואס האבען אזאלכע אונבעדייטענד קליינע אינטערעסען אין'ם לעבען! שטארב איך אזש פאר פרייד!...

פון'ם אפיציערס מויל רייסט זיך ארויס עפעס אן אונבעשטימטער ציטערינגער טאן...

— וואס? — פרעגט איהר ליזא שטרענג.

דער אפיציער שווייגט.

— די הויפטזאך איז — לערנען, לערנען און ווידער לערנען, — זאגט דארא מיט בעשטימטהייט — אין דעם ליעגט קראפט, אין דעם ליעגט אלעס!... מיר דארפען זיין פולע געבילדעטע מענשען, גענוג געווען דעליטאנטען, האלבע אינטעליגענטען, מיט די בלויזע הענד קען מען אין די היינטיגע צייט גאר נישט אנפאנגען.

— אמת! אמת! — הערט זיך פון דער טונקעלהייט פאשא אפאנאסיעוו'ס שטימע.

— און נישט נאר בלויז עטוואס פאר די מענשען צו טהאָן דארף מען זיין גאנצע געבילדעטע מענשען, נאר אויך פאר זיך אליין, פאר זיין אייגען לעבען.. מען מוז וויסען! קענען, כדי צו פער־שטעהן דאס גליק און די פריידען פון'ם לעבען!

— און מעהר בעקאנטשאפט צו שליסען! — זאָגט פלוצלינג דער אָפיציער מיט אן איראָניש און צוגלייך בענקענדיגען טאָן.

אַלע זיינען פלוצלונג אזוי שטיל געוואָרען, אזש דאָס שווייגען האָט אָנגעהויבען שרעקענדיג צו ווערען.

ליזא קוקט אויפ'ן אָפיציער, אָבער אין די טונקעלהייט זעהט זי נישט מעהר נאָר זיין ווייסען ראָק.

פאשא אפאנאסיעוו צולאכט זיך א ווייל, דאָס רחמנות וואָס ער האָט פריהער פאר'ן אָפיציער געפיהלט, איז אינגאנצען פער־שוואונדען. פערקעהרט, ער פיהלט, אז ער וואלט איהם וועלען אבי־סעל רייצען, נידריג מאכען... ער בויגט זיך צו צו דאָרא און זאָגט צו איהר שטיל: — פאר אן אָפיציער איז דאָס גענוג, ער דאַרף נישט מעהר....

— נא — יא! — ענטפערט דאָרא, און אין איהר שטימע פיהלט זיך אז זי האלט זיך קוים איין פון לאכען.

און וויל די ריינע פריינדשאפטליכע אינטערעסען זיינען פער־שוואונדען, איז די פרעהליכע שטימונג פערלוירען געגאנגען און ס'איז לאנגווייליג געוואָרען.

— ס'איז שוין צייט א היים צו געהן, זאָגט פאשא אפאנאסיעוו מיט א זיפץ. — דאָרא גענעצט — יא־א!

צוערשט בעגלייטען זיי אַלע דאָרא ביז צום הויז, און זאלבעד־דריט געהען זיי ווייטער. אויפ'ן וועג פרעגט פאשא אפאנאסיעוו דעם אָפיציער אויב ער האָט געלעזען ניטשע אָדער מארקס. דער אָפיציער ענטפערט, ער האָט זיי געלעזען, אָבער אין זיין שטימע האָט זיך דערקענט אן אונזיכערהייט, און אז פאשא אפאנאסיעוו

האט איהם אנגעהויבען פרעגען וועגען פערשיעדענע שטעלען פון די ביכער, האט ער געענטפערט מיט פערלעגענהייט:

— איך געדענק נישט, אמת'דיג איך געדענק נישט... איך קען זיך נישט דערמאנען אין די שטעלען... מעגליך אז גראדע דאס האב איך פערזעהן... איהר ווייסט דאך, איך האב זעהר ווענינ צייט.

ליזא הערט מיט ערענסטקייט זיך צו צו זייער געשפרעך, און עס קומט איהר עפעס זאנדערבאר פאר, אז ערשט פאר א קורצער צייט האט זי געדענקט מיט דעם אפיציער חתונה צו האבען, איצט דענקט זי, וואס פאר אן אונמעגליכקייט דאס איז; און ווערט פלוצלינג טרויריג.

ווען זיי זיינען צוגעקומען צו פאשאס הויז, האט זיך פאשא געזעגנט, און דער אפיציער איז ווייטער געגאנגען מיט ליזא ביז צום גארטען טיהרעל פון זייער הויז. פון דערווייטענס האבען זיי נאך געהערט דאס ארויפשפרינגען פון פאשא אויף די שטיגען, און אן אויפמאכען פון די טיהר.

— צום ווידערזעהן! ניקאלא ניקאלאוויטש; — זאגט ליזא און דערלאנגט דעם אפיציער איהר האנד.

ליזאוועטא פאוולאוונא! — פאנגט אן דער אפיציער פלוצלינג מיט א ציטערענדע שטימע — איז עס טאקע אמת אז איהר פערלאזט אונז?

ליזא'ן ווערט פלוצלינג אונאנגענעהם. זי דערמאנט זיך ווי פאשא אפאנאסיעוו האט צו איהר אין שפאס געזאגט: אז ווען זי וועט סאוואנאווען זאגען אז זי פאהרט אוועק, וועט ער פון קעשענע ארויסנעהמען א קאנאן און וועט זיך דערשיסען.

— יא, איך וועל פאהרען! — ענטפערט ליזא גאנץ טרוקען און קאלט, ווי זי האט נאך צו קיינעם נישט געערדט.

דער אפיציער שווייגט.. זיין לינקער פוס מיט די שטייפע אנגעצויגענע הויזען ציטערט שטארק, און עפעס אן אונבעגרייפליכע שמערץ פרעסט זיין ברוסט צוזאמען.

— אזוי.. פאר וואס ?... — פרעגט ער שטאמלענדיג.

— שטודירען פאהר איך ! — ענטפערט ליזא, ציהט מיט די ווייכע רונדע אקסעל און קוקט אויף איהם מיט א שטרענגען בליק.

— איז דען דאס אונבעדינגט נויטיג ?... — פרעגט דער אפי־ציער שטאמלענדיג ווי פריהער.

ליזא ענטפערט נישט. עס קומט איהר עפעס אזוי זאנדערבאר פאר, וואס זי האט אמאל געדענקט צו זיין דעם פראסטען אונגע־בילדעטען אפיציערס פרוי.

— ס'איז שוין צייט... — זאגט זי קאלט. — צום ווידערזעהן !

— און איך, ליזאוועטא פאוולאוונא... וואס זאל איך... מיט א קוגעל אין שטערען !... — מורמעלט דער אפיציער אין זיך אריין. ער רעדט אזוי ווי גאר נישט דענקענדיג, זאגט נישט דאס וואס ער האט געוואלט זאגען.

— מיט א קאנאן וועט איהר אייך שיסען ? — פרעגט ליזא אין ערענסטען טאן.

— ניין... — וואונדערט זיך דער אפיציער, — פאר וואס עפעס מיט א קאנאן ?

— אזוי.. צום ווידערזעהן — זאגט נאכאמאל ליזא און רייכט איהם ווידער די האנד.

דער אפיציער וויל נאך עפעס ענטפערען, שלינגט עס אבער אראב און בלייבט אליין. א ווײלע שטעהט ער אזוי פערטראכט אין עפעס, דערנאך קעהרט ער זיך אום און מיט זיינע שפארען קלינגענדיג נעהט ער א היים.

פון ערגעץ אין דער טונקעלהייט הערט זיך דאס קלאפען פון א נאכטוועכטער.

דריטעס קאפיטעל.

פיער מאנאטען שפעטער איז ליזא טשומאקאווא און דארא

באראשאווסקאיא געפאהרען קיין פעטערבורג. פאשא אפאנאסיעוו איז שוין לאנג דארט געווען, און ער וועט זיי אויפ'ן באהן־סטאנציע ערווארטען. זיי זיינען געפאהרען אין א דריטע קלאס וואגאן.

עס איז שוין געווען הערבסט, דאס וועטער גרוי און רעגענדיג, אבער דאך נאך שטיל און ווארעם. דעם גאנצען טאג רעגענט עס און אלעס איז נאס, די וואגאנען, די שינעס או [די באהן אנגעשטעלטע, די קלעצער וואס צווישען די שינעס האבען אויף זיך גענומען א שווארצען קאליער. אויף די וואסערען און טייכען וואו די באהן פאהרט דורך, פאלען די רעגען־טראפען און מאכען פערשיעדענע רעדעלעך פון אויוועז. אלץ איז נאס און גלאנצענדיג, אזוי ווי יע־דער זאך אויף דער ערד און די מענשען האבען אויף זיך א דינע וואסער־שיכטע ארויפגעלעגט, און אלץ ציטערט און שוידערט פון'ם רעגען.

דארא זיצט אויף איהר פלאץ אין וואגאן און לעזט, און ליזא שטעהט אויף די פאדערשטע פלאטפארמע ביים פענסטער, און איהרע ברענענדיגע אויגען קוקען אין דער ווייט אריין. עס דאכט זיך איהר, אז דער ווייטער גרויער האריזאנט, מיט די פייכטע רע־גען נעץ, דער ווייסער איינפארמיגער הימעל, אז אלץ דאס גיסט זיך צוזאמען אין איין שטיק... שטענדיג דאכט זיך איהר, אז איהר ערשט פערלאזענע היים, פאטער און מוטער, סעריאשא, דאס קליי־נע הינטעל, דאס אלטע הויז, און אלץ וואס איז איהר אזוי אונענד־ליך טייער אזוי שמערצליך ליעב, אז דאס אלץ איז באלד אונטער יע־נעם פערנעבעלטען האריזאנט, און מען דארף זיך נאר אויף די פוס־שפיצען שטעלען וועט מען עס קענען זעהן.

טרא—טא—טא... טראטא—טא... טרא—טא—טא... קלאפען ריטמיש און איינטאניג די רעדער פון דער באהן. טראררארארך! קלאפען די רעדער לויפענדיג איבער א הויכע אייזערנע בריק וואס ציהט זיך איבער א געל שמוציג וואסער.

ליזא קוקט ארונטער און זעהט ווייט אונטער זיך, אזוי ווי קליי־נע קינדער — שפיעלעכלעך, די שווימענדע נאסע שיפלעך. זיי

שווימען איינס אונטער דעם צווייטען, די מענשען אויף זיי זעהן אויס קליין און שמוציג, און וואס אמאל ווערען זיי איינס נאכ'ן צווייטען פערשוואונדען, דאס געלע שמוציגע וואסער זעהט אויס ווי א נעץ פון אייביגען טרויער, וואס ציהט זיך ערגעץ צווישען אויסגע־וואשענע געלע ברעגעס, אלעס זעהט פאר איהר אויס פרעמד, קאלט און אונבעקאנט...

מיט שרעק דענקט פלוצלינג ליזא, וואס טהאן די מענשען דארט ווייט פון די ברעגעס? וואס טהוען די מענשען אויף די שיפלעך, וואס שטענדיג מאכען זיי עפעס מיט די לאנגע שטאנגען? פון וואנען קומט דאס שמוציגע טריבע וואסער? און וואוהין געהט עס? ווי אזוי לעבען אט די מענשען וואס וואהנען איןביידע זייטען פון די ברעגעס?

ווען ס'האט אנגעפאנגען נאכט צו ווערען איז ליזא'ן א ביסעל לייכטער געווארען. זי איז צוריק אין וואגן אריינגעגאנגען. דארט האבען שוין די לאמפען געברענט, און עפעס גרויסע אונבעקאנטע שאטענס זיינען געווען פערשפרייט אויף די ווענד פון וואגאן. ליזא זעצט זיך נעבען דארא.

— וואו אהין פאהרט מען? — וויל ליזא מיט שרעק פרעגען. אנשטאט אבער די פראגע, רייסט זיך ביי איהר ארויס נישט ווילענ־דיג אן אנדערע. פאשא אפאנאסיעוו וועט אונז זיבער ערווארטען?

— אודאי! — ענטפערט דארא.

דארא האט שוין לאנג אויפגעהערט צו לעזען, און עס דאכט זיך איהר, אז זי איז עפעס אויסערגעוועהנליך איינזאם, שרעקענ־דיג און קליין אין דעם דאזיגען גרויסען וואגאן, וואס איז פול מיט לעהרע דיגיע קעהרלעך. עפעס אויסערגעוועהנליכע הויבע שטי־מען הערען זיך, אז הארמאניק שפיעלט ערגעץ גרילצענדיג, און א פאר שמוציגע, ערשט אריינגעקומענע פויערן קריגען זיך מיט כעס. און אין דעם מאמענט דאכט זיך איהר, אז ס'שעהנע אונבעקאנטע לע־בען, דער קאמפף, דער זיסער זיעג, וואס איהר האט זיך שטענדיג פארגעשטעלט און צו וועלכען זי פאהרט איצט, איז פלוצלונג מיט

אמאל אזוי ווייט, אזוי אונענדליך ווייט פון איהר... און זי וועט עס קיינמאל נישט ערגרייכען... ס'ווערט איהר אזוי טרויריג אויף איהר נשמה... און זי איז זעהר צופריעדען וואס ליזא איז אריינגע־קומען. מיט גלענצענדע אויגען קוקט זי אויף איהר און זאגט צו איהר שטיל און הארציג: — ליזעטשקא!

זי נעהמט איהר ווייכע ווארעמע האנד צווישען איהרע דינע פינגער. ליזא קוקט אויף איהר א ווײלע פערטראכט. נעהמט איהר פלוצלינג ארום און דריקט זי שטארק צו זיך.

— נײן, קוק זי קודם אן און דערנאך קום צוריק וועלען מיר דערפון ריידען, — דערהערט זיך פלוצלינג שרייען פון אונטער דעם דינעם האלץ־וועגטעל וואס צושיידט דעם וואגאן.

— טיא—טיא! — קוויטשעט דער ציההארמאניקע.

א הויכגעוואקסענער, אונגעוועהנליך מאגערער ארבייטער, מיט א בלויען ראק און רויטע העמד אנגעטהאן קומט פון דער צווייטער אבטהיילונג און זעצט זיך אויף די באנק קעגענאיבער ליזא.

מינוטען לאנג קוקט ער אויף איהר מיט א שטארקען נארישען בליק, דערנאך פרעגט ער זי: — „וואוהין פאהרט איהר פרייליין?“ עס פיהלט זיך פון איהם דער ריח פון שנאפס.

— קיין פעטערבורג. — ענטפערט ליזא.

איבער די באנק קוקט אן אנדערער מאן אריבער. ער זעהט אויס צו זיין א סאלדאט. ער האט ארויפגעדרעהטע וואנסען, רויטע באַ־קען און א געשטופעלטעם פנים.

— אזוי?! — ענטפערט דער ארבייטער — קיין פעטער־בורג? — מיט א ליידענשאפטליכען בליק קוסט ער אויף איהר פנים, איהר ברוסט... ס'דאכט זיך, אז ער וואלט איהר וועלען איינ־גאנצען איינשלינגען...

ליזא איז עפעס געווארען אונהיימליך שרעקענדיג.

דער סאלדאט צולאכט זיך פלוצלינג אויפ'ן הויכען קול.

— וואס האסטו דען דארט געזעהן, וואס דו לאכסט? — פרעגט דער ארבייטער דעם סאלדאט. אין דעם הייזעריגען טאן פון זיין

שטימע און דאס שאקלען זיך אהין און אהער דערקענט מען אז ער איז שכור.

— ליזא! — רופט דארא מיט שרעק — קום, לאמיר געהען אויפ'ן פלאטפארם.

— וואס, איהר ווילט זיך מיט מיר נישט אונטערהאלטען? — פרעגט דער ארבייטער מיט בעטרונקענעם כעס.

— פארוואס נישט?... — ענטפערט ליזא פאר מורא.

דער סאלדאט צולאכט זיך ווידער.

— איך פרעג... איך בין נייגעריג.. כ'וואלט וועלען וויסען פארוואס נראדע קיין פעטערבורג?

— מיר ווילען דארט שטודירען... — ענטפערט ליזא.

— שטודיערען גאר? — צושרייט זיך דער ארבייטער — נישט זיך...?

דער סאלדאט צולאכט זיך אזוי שטארק, אזש עס זעהט אויס ווי א חירזשען פון א פערד.

דארא ווערט דערשראקען און פאנגט און וויינען. ליזא קוקט אויפ'ן ארבייטער מיט ערענסטע פעראכטע אויגען, און עפעס א קאלטע לעהרקייט דריקט איהר ברוסט צוזאמען.

— איך וועל דיר אריינפאהרען אין פנים אריין, אז דו וועסט נישט אויפהערען — הערט זיך אונערווארטעט א שטימע פון דעם צווייטען ווינקעל פון וואגאן, און עס בווייזט זיך אן אלטער פויער אין צוריסענע קליידער אנגעטהאן, — וואס הייסט צו בעלעסטיגען מענשען? דו דומקאפף וואס דו ביסט! געה פון דאנען! — אך, איך פייף דארויף!... דער רוח זאל זי נעהמען! דו — דו..!

ביי דעם זאגט דער ארבייטער זעהר א געמיין ווארט, הויבט זיך אויף פון באנק און געהט אוועק.

— אזא דומקאפ! בעלעסטיגען מענשען! — זאגט דער אלטער מאן מיט א שטילען כעס און ווערט פערשוואונדען נאכ'ן ארבייטער.

— פון וואנען זייט איהר דען? — הערט מען דעם אלטען ווערמען פרעגען.

— פון קאלוגאשעז. — ענטפערט דער ארבייטער.

— און איך בין פון קורסק. — זאגט דער פויער.

גענגען אוועקנד איז די לופט אין וואגאן נאך שווערער געווארען. אזוי ווי ערגעץ בעהאלטען הערט זיך ווי דער רעגען קלאפט שטיל אין די פענסטער און איינטאניג לאנגווייליג קלאפען די רעדער פון דער באהן.

דארא האט זיך אויף די באנק אוועקגעלעגט און האט מורא זיך א ריהר צו טהאן; ליזא געהט ווידער אויף די פלאטפארמע ארויס. דארט איז שוין איינגאנצען טונקעל, נאר קאלט און נאסקייט פיהלט זיך, דארט שטעהט ליזא צוויי שעה און קוקט אנגע־שטרענגט מיט א בענקענדיגען בליק אין דער טונקעלהייט פון דער נאכט.

זי דערמאנט זיך ווי זי איז פאר צוויי טאג פון דער היים אוועק געפאהרען... סאריאשא און איהר מוטער האבען געוויינט און ווי ס'איז פלוצלינג אין הויז שטיל געווארען, אזוי ווי מען זאל עפעס זעהר וויכטיגעס פון הויז אוועקטראגען, וואס אהן דעם מוז אין הויז וויסט און שטיל ווערען... דערנאך ערשיינט פלוצלינג אויף די באהן־סטאנציע נישט ערווארטענדיג, דער אפיציער סאווינאוו, אין א גרויען לאנגען פון רעגען דורכגענעצטען מאנטעל, זיין גע־זיכט איז טרויריג און בלאס.

— ליזאוועטא פאוולאוונא!... — זאגט ער צו איהר מיט א ציטעריגע שטימע. — איך וויל מיט אייך רעדען...

איהר איז געווארען שווער און אונאנגענעהם אויפ'ן הארצען. ס'האט זיך איהר אויסגעוויזען, אז אלץ וואס קען נאך געזאגט ווע־רען האט ער שוין דורך דעם גאנצען זומער געזאגט. עס דאכט זיך איהר איבערהויפט, אז די אלע געשפרעכען וואס זי האט מיט איהם געהאט איז געווען לאנגווייליג און געצוואונגען. ס'איז דאך געווען איבער זאכען וועלכע האבען זיך נישט געקענט ענדערען...

אין אנפאנג האט זי אויפ'ן אפיציער רחמנות געהאט, אבער שפעטער זיינען איהר זיינע געשפרעכען לאנגווייליג געווארען, נישט

חײל זײנע רעדען זײנען איהר איבערדריסיג געװארען, נאָר, װײל יעדער האָט פון איהר געלאכט, װאָס זי האָט אמאָל געקלעהרט זײן פרוי צו װערען...

ליזא דערמאנט זיך װי פאשא אפאנאסיעװו פלעגט זאגען:

„דער ארעמער, ער לײדעט דאָך זעהר פיעל, ר'האָט א פּנים װי א קאפּהאָהן װעלכען מ'האָט דעם שעהנעם װײנדעל ארױסגע־ריסען!...

פונדעסטװעגען איז זי מיט'ן אָפיציער געגאנגען אויף די װע־ראנדע פון דער באהן־סטאנציע אויף און אב.

דאָרא האָט איהר דאמאָלס געזאָגט, אז זי זאָל שנעלער מאכען און דער אָפיציער האָט געענטפערט טרױריג — איך װעל ליזא'ן לאנג אויפהאלטען.

שװײגענדיג זײנען זײ געגאנגען א פּאָר מאָל אויף און אב, דער אָפיציער האָט שװער געאטהעמט און האָט געקוקט אויף זײנע שמוציגע לאק־שטיװעל.

— נא, װאָס װילט איהר מיר זאגען? — האָט ליזא איהם גע־פרעגט.

— איך... װעט אלעס צװישען אונז אויסזײן...? — האָט ער מיט א שמערצליכען טאָן איהר נעפרעגט, און זי האָט דאמאָלס גע־טראכט: פאר װאָס פרעגט ער נאָך? ער װײסט דאָך אז אלץ איז צו ענדע. נאָר זי האָט געשװיגען.

דאָס ערשטע מאָל קלינגען האָט זיך געהערט.

דער אָפיציער האָט שװער געזיפצט.

— ליזאװעטא פּאװלאװנא! — האָט ער פּלוצלינג האסטיג זיך אָנגערופען. — איך בין אפשר איצט זעהר נאריש, און... איבער־הויפּט בין איך איצט... איך װעל אייך אבער נישט שטערען... איהר װײסט אז איהר װעט אין ערגעץ נישט געפינען נאָך אזא מענשען.. װי איך. װאָס װעט אייך... אזוי נאהענט זײן... אזוי ליעב האָבען... איך פערשטעה נישט פאר װאָס איהר מוזט פאָהרען... איהר קענט דאָך אויך דאָ... װען איהר װילט נאָר... אויך דא גליקליך זײן...

ס'איז מעגליך, אז איך בין איין נישט ווערט... זיכער נישט... אבער איך וועל אייך... איך וועל אלץ טהאן... ווען איך זאל נאר וויסען אז איהר... איהר וועט מיר ענטשולדיגען, ליזאוועטא פאוואלאוונא, ווען איך...

פלוצלינג האט ער אנגעפאנגען ציטערען, איז געבליבען שטיל.

דערנאך האט ער איהר געהאלפען די זאכען אין וואגאן אריינטראגען און לאנג איז ער נאך געשטאנען און געפאכעט מיט זיין הוט ביז די באהן איז פערשוואונדען...

— אך, אין אמת'ן איז ער גאר נישט אזוי נאריש, — האט זי דאמאלס געזאגט צו דארא, נאר אויסערגעוועהנליך לאנגווייליג.

און איצט טראכט ליזא, שטעהענדיג ביי דעם פיערעקיגען טונקלען פענסטער פון דער פלאטפארמע — וואס וואלט געשעהן, ווען פלוצלינג ווי דער ארבייטער האט ער איהר בעלעסטיגט און געשימפפט, וואלט זיך די טיהר געעפענט און דער אפיציער וואלט אריינגעקומען און פאר איהר זיך אנגענומען.. א מאדנע ליידענשאפטליכע בענקעניש בעהערשט איהר גאנצער נשמה, זי וואלט וועלען איצט איהם זעהן, מיט איהם ארעם אין ארעם צוזאמענגעדריקט, איין גארטען ארומגעהן... און צו פיהלען אז זי איז רוהיג, ריין און בעשיצט פון א טריי הארץ...

ליזא צוואויינט זיך שטיל, און די טרעהרען רינען איבער איהרע רונדע פולע באקען. אויף איהרע קינדעריש־ווייכע ליפען און פאלען אויף די צארטע מיידליש־רונדע ברוסטען...

פיערטעס קאפיטעל.

דער פריהלינג איז געקומען. די גאנצע ערד האט לייכט אבגעאטהעמט, אזוי ווי זי זאל פון זיך עפעס זעהר שווערעס אראבווארפען. אין די נאסען פיהלט זיך שוין דאס שטילע ווייכע פריהלינגס־ווינטעל. וואס בלאזט פון די דרויסענדיגע פעלדער און וועל־

דער. דער ווייסער שנעע פאנגט אָן צו שמעלצען, און עס לויפט אין די רינשטאָקען, קליינינקע ריינע טייכעלעך, אויף פיעלע פּלעצער זעהט זיך שוין דאָס יונגע גראָז ארויס.

אין׳ם קראנקען צימער פון׳ם מיליטערישען שפּיטאל איז העל און ליכטיג. דורך די געעפענטע פענסטער שטראָמט אריין די פריה־לינג לופט. אין צווישען די איינפארמיגע רייהען בעטלעך און די שווערקראנקע אָבגעמאטערטע מענשען זעהט דאָס שפּיטאל־צימער אויס לאנגווייליג און בעטריבט...

פּאשא אפאנאסיעוו זיצט ביים פענסטער וואָס געהט ארויס צום גארטען פון שפּיטאל. אויף זיינע קניהען ליגט אן אויפגעמאכ־טעס בוך, און זיינע הענד וואָס האלטען עס זעהן אויס אזוי בלאס און מאָגער אזש עס טהוט איינעם וועה אז מען קוקט אויף זיי.

ליזא טשומקאווא, דארא באראשקאווסקאיא און דער סטודענט אנדרעיעוו, זיצען ביי איהם און שווייגען. ס׳איז זיי עפּעס פיינליך זיי זאָלען זיך מיט איהם אונטערהאלטען. דער אסיסטענט פון׳ם פּראָפעסאר האָט זיי אין קארידאר געזאָגט: אז פּאשא וועט זיכער די וואָך נישט איבערלעבען. די אנשטרענגענדע אונגעוואוהנטע אר־בייט און דער פּרעמדער קלימאט האָט איהם געטויטעט.

— דער מענש איז פערלוירען... אַ שאָד אזא יונגער מאַן! — האָט דער דאָקטאר געזאָגט.

כאָטש ס׳איז פּאשא׳ן שווער געווען צו רעדען, פונדעסטוועגען האָט ער נאָר געהאלטען אין איין רעדען. מ׳האָט איהם ניט פער־באָטען צו ריידען ווייל סיי ווי וועט ער שוין נישט לאנג אויסהאל־טען.

— ווען איך האָב דאָס בוך געלעזען — זאָגט פּאשא אפּא־נאסיעוו מיט אַ שוואכער הייזעריגער שטימע און מיט זיינע דינע פינגער קלאַפּט איהר אין בוך — לעזענדיג דאָס בוך, האָט זיך מיר געדאכט אז אלע פענסטער פון׳ם צימער האָבען זיך געעפענט, אלעס ארום איז ליכטיג געווארען... אידעאלען... פּראכטפאָלע מענשען, ס׳איז נישט קיין אײנפאכע ערצעהלונג, פון אַ מיידעל וועלכע האָט

בעשלאסען צו שטודירען... דאס איז א סימבאל מיט א טיעפער בע־דייטונג...

אלע האבען געוואוסט פון וואס פאר אן ערצעהלונג פאשא רעדט. אויף זיי האט עס אבער געמאכט אזא מין שווערע ווירקונג. דער מאדנער טאן פון פאשא, און וויסענדיג אז דער ערצעהלער וועט שוין באלד שטארבען, האט זייערע הערצער צוגעדריקט.

— אך! נאך אזאלכע טאפפערע, מוטיגע שטימען — זאגט ווייטער פאשא שטיל און אנגעשטרענגט, — מען מוז זיי אויפוועקען! זיי רופען... זיי אלע דערצעהלען, אז דארט איז קיין לעבען נישט... וואו ס'איז קיין קאמפף נישטא, איז קיין לעבען אויך נישטא! די הויפטזאך איז אבער: אז דער אייגענער „איך", די אייגענע אינטערעסען, דער עגאאיזם, זאל צוריקטרעטען, זאל פערשווינדען! קעמפפען זאל מען פאר אלעמען... דער זיעג זאל זיין אלעמענס! אלע זאלען געניסען די פרייהייט! די גאנצע וועלט זאל זיין א י י ן מענשהייט! א ל ע זאלען גליקליך זיין!...

— יא.. ווי אזוי קען מען צו דעם קומען? — פרעגט אנדרע־יעוו שטיל.

פאשא אפאנאסיעוו ענטפערט נישט, נאר קוקט אויף אנדרע־יעוו'ן מיט ערשטוינונג, און זיינע אויגען גלאנצען קראנקהאפט.

אנדרעיעוו שווייגט.

— ליעבע ליזאטשקא! — ווענדעט זיך פאשא צו ליזא. — עס פרעהט מיך אזוי וואס איך האב אייך ארויסגעריסען פון דעם זומפ דארט אין'ם קליינעם שטעדטעל... איך פרעה מיך פאר אייך און פאר מיר... דאס איז דאך ע פ י ס געטהאן, א מענש האב איך פון אונטערגאנג געראטעוועט... און נאך דאצו אזא ליעבען און גוטען מענש ווי איהר זייט, ליזאטשקא... נישט אמת, איך האב אייך ארויסגעצויגען?... נא. נאטירליך נישט אינגאנצען, אויף די ביי־בער האבען מיטגעהאלפען.. אבער אלץ איינס...

ער בלייבט שטיל און טראכט עטוואס וועגען א זאך נאך; און ווען ער הויבט ווידער אן צו רעדען, איז עס איהם שוין שווער

און אונבעהאָלפען...

— הערט, ליזאטשקא, ווען איך וועל שטארבען... ס'איז מעג־ליך... געווים... לאָז איך אין אייך איבער מיין ווערק... איהר זייט מיין ווערק... אין אייער ליעבע גוטע נשמה וועל א י ך ווייטער לעבען. און איך.. עס איז דאָך אזוי, ליזאטשקא?... אויף וואס פאר א טרויריגע געדאנקען איך בין געקומען... געדענקט איהר נאָך לי־זאטשקא, ווי איהר האָט געוואָלט מיט דעם אָפיציער הייראטען? דעם נארישען אָפיציער וואס האָט זיך געוואלט מיט א קאנאָן דער־שיסען?

פאשא אפאנאסיעוו צולאכט זיך פרעהליך.

— איך געדענק, פאשא... — ענטפערט ליזא טרויריג, קוקט מיט איהרע גרויסע גוטע אויגען אין זיין פנים און צווינגט זיך צו שמייכלען.

— נא... זאָל איהם גאָט העלפען!... ווייסט איהר, איך האָב אויף איהם רחמנות. אין אמת'ן איז ער דאָך גאָר נישט שולדיג אין דעם. זיין שיקזאל און די אומגעבונג, אין וועלכע ער האָט גע־לעבט, האָט געמאכט אוים איהם דאָס וואָס ער איז, און איך גלויב, אַז געליטען האָט ער גענוג... יא...!

פאשא אפאנאסיעוו בלייבט ווידער נאָכדענקליך און אין זיינע אויגען לעגט זיך עטוואס טרויריגעס און ווייכהערציגעס.

— יא, די הויפטזאך איז, וואָס איהר זייט פון דאָרט אוועק! רעדט ווייטער פאשא, און זיינע אויגען ווערען ווידער אויפגעלעבט. עס מעג קומען וואס עס וויל, איצט שטעהט פאר אייך אלעס אָפען... ליעבע ליזאטשקא!

פאשא אפאנאסיעוו פערטראכט זיך, עטוואס זעלטזאמעס, אונ־בעגרייפליכעס, עטוואָס איבעראירדישעס לייכט אויף אין זיינע אוי־גען, און זיין בלאס פנים ווערט אזוי ווי הימליש פערקלערט.

דאָרא דאכט זיך, אז ער רעדט נישט מעהר מיט ליזא, און עס ערזאינערט זי אין אַ מארטירער בילד וואס זי האָט א מאָל ערגעץ געזעהן. זי ווערט טרויריג און פערטראכט.

ווען זיי האבען זיך שוין פערטיג געמאכט צום אוועקגעהן, זאגט פאשא, שוין זעהר שוואך דורך די אנשטרענגונגען, צו אנדרע־יעוו:

— מיין ליעבער! נעהם די דאזיגע שריפטען און גיב זיי אוועק באנדראנאווען... סאיז אין זיי דא זעהר וויכטיגע בעמערקונגען.. איך וויל זיך א ביסעל לעגען... נא, צום ווידערזעהן מיינע טייערע!

זיי זיינען שוין געווען ביי די טהיר, הערט מען פלוצלינג ווי פאשא רופט: „ליזא!... ליזאטשקא!...“

דארא און אנדרעוויע בלייבען שטעהן אין קארידאר און ליזא קעהרט זיך צוריק, פערבייגט זיך צו איהם, און זי פיהלט דעם טרו־קענעם שווייסיגען גרוך פון זיין קראנקען קערפער.

— ליזאטשקא, — זאגט פאשא און בלייבט ווידער שטיל. זיינע אויגען בעקומען א זעלטזאם ליכט. זיי פאנגען אן טיעף צו גלאנצען, און זעהט אוים אזוי ווי ער זאל אריינקוקען אין זיין איי־גענער נשמה...

ליזא שטעהט אזויווארטענדיג איבער איהם געבויגען און א שרעק בעפאלט איהר, זי ווייסט נישט פאר וואס... זי האט מורא אויף איהם א קוק צו טהאן...

ליזאטשקא... זאגט פאשא נאך שטילער, אזוי ווי ער זאל מורא האבען כ'זאל ווער נישט הערען. — ביי אונז אין דער היים איז שוין אודאי דער שנע צוגאנגען... ס'איז איצט פריהלינג... ליזאטש־קא!... דער דאקטאר האט געזאגט, ווען איך זאל שטענדיג אין די ווארימע געגענדען לעבען... וואלט איך נאך אפשר געזונד געווארען...

פון זיינע אויגען האבען זיך א פאר טרעהרען ארויסגעגאסען און זיינען געפאלען אויף זיינע בלאס־מאגערע באקען.

ליזא האט געפיהלט אז זי ועט זיך שטארק צוואויינען, האט זיך שנעל אבגעקעהרט פון איהם, געדריקט איהם זיין דארע האנד, און איז שנעל ארויסגעלאפען.

אין קארידאר האט זי זיך היסטעריש צוואויינט.

פינפטעס קאפיטעל.

אין א טריעבען ווארעמען פריהלינג טאג איז פאשא אפאנא־סיעוו בעגראבען געווארען.

א קלעבעדיגע בלאטע פון צושמאלצענעם שנעע איז געווען פער־שפרייט אויף אלע וועגען, און טראגענדיג דעם טויטען־קאסטען האט מען זיך אויסגעגליטשט און קוים מיט מיה, מען האט דעם טויטען פאשא צום בלאטיגען קבר צוגעטראגען.

— גלייכע שריט האלטען, מיינע העררען, גלייכע שריט, — האט איינער פון די סטודענטען וואס האבען דעם קאסטען געטראגען מיט א טרויריגע שטימע געזאגט.

מען האט איהם אין קבר אראבגעלאזט. און די נאסע ערד וואס מען האט דאס קבר פערשיט, איז געפאלען אויפ'ן קאסטען עפעס מיט א טרויריג אימה'דיגע קלינגען ווי ס'וואלט ערגעץ א היימ־לאזער הונד פאר קעלט און הונגער געהאווקעט...

די סטודענטען און סטודענטקעס זיינען געשטאנען ארום דעם פרישען קבר, שווייגענדיג און צוזאמענגעדריקט און האבען זיך נים געוואלט צוגעהן.

— לאריאנאוו, א רעדע... רעדט! — האבען די סטודענטען אנגעפאנגען שרייען, אויף לאריאנאווס פערשוויצטען רויט געווא־רענעם פנים האט מען געקענט לעזען, אז איהם קומט עס אויף זעהר זעלטזאם פאר, אז פון דעם קבר זאל ער אויף אזוי איינפאך אוועקגעהן נישט זאגענדיג קיין ווארט.

— יא, נא... וואס דען?... — זאגט ער ציהענדיג מיט די אקסעל.

א יונגער שעהנער סטודענט מיט א בעגייסטערט־פעהיגען קלוגען פנים האט זיך ארויסגערוקט פון צווישען די סטודענטען, ארונטערגענומען זיין היטעל פון זיין געקרייזטען קאפ, האט זיין בליק געווארפען איבער'ן גאנצען קברות און מיט א בעוועגטער

ציטערינגע שטימע האט ער געזאגט:

— קיין זאך ווערט נישט אוועקגעגעבען אומזיסט... ! דאס לע־בען פאדערט אויסלייז־געלד !...

אינגאנצען רויט ווערענדיג בלייבט ער שטיל, און כאטש ס׳איז געווען א סך מענשען, האט געהערשט א מין טויטען שטילקייט ארום. נאר די ווראנעס וואס זיינען געפלויגען ארום די בערגלעך שמר־ציגע, גאך נישט צושמאלצענע שנעע האבען מיט זייער הייזע־ריגען קול די שטילקייט געשטערט.

— וואס... מיר וועלען געהן... — זאגט דארא צו ליזא.

מיט איהרע שטארק פערוויינטע אויגען קוקט ליזא נאכאמאל צום ערשט פערשיטען קבר, און ענטפערט שטיל און פערשטיקט:

— יא, מיר געהען...

די ווראנעס פליהען ארום דעם קבר א פאר מאל און זייער קרעכץ ־ געשריי „קראה" מאכט פול די לופט.

גלייך ווי דארא און ליזא זיינען פון׳ם בית הקברות ארויס, האבען זיי זיך אויפגעזעצט אויף א טראמוויי א היים צו פאהרען. זיי פאהרען איבער ברייטע און שמאלע גאסען, טונקעלע איינפארמיגע הייזער וואס זעהען אויס ווי א י י ן צוזאמענגעדריקטע טונקעל גרויע וואנד, וואס מ׳האט אויף להכעיס אויפגעשטעלט צו פערשטע־לען גאטס וועלט...

אין די טראמוויי האבען די מענער געקוקט אויף ליזאס שעהנעם פולען קערפער און אין זייערע אויגען האט געפינקעלט א ליידענ־שאפטליך נאריש פייערל. ליזא זייענדיג פערטהאן אין׳ם טרויער, האט עס נישט בעמערקט, אבער דארא האט עס יא בעמערקט, און ס׳האט איהר פערדראסען, — וואס קוקען זיי די חיות ? — האט זי שטיל געמורמעלט, אז אפילו ליזא האט ניט געהערט.

ווען זיי האבען די טראמוויי פערלאזען, און געהענדיג דורך די גאסען א היים זאגט דארא שווער זיפצענדיג : — אזוי איז עס, איז ער שוין בעגראבען .— און ציטערענדיג פאר קאלטקייט און אומעט לעגט זי צו : — ווי אלצדינג איז אזוי איינפאך.. אזוי שרעקליך

איינפאך...

גרויסע טרעהרען פאנגען ווידער אן צו רינען איבער ליזאס באקען.

— ארעמער, ארעמער פאשא ! — זאגט זי שטיל.

— געהסט צו מיר ארויף ? — פרעגט דארא צוקומענדיג צו איהר וואהנונג.

— איך וויים ניט... איבעריגענס, יא, איך געה ארויף צו דיר, — ענטפערט ליזא שוועך זיפצענדיג.

זיי געהען ביידע דורך דעם הויף־טויער, געהען דורך דעם קליינעם הויף און פאנגען אן די טרעפ ארויף צו געהן ביז צום פיערטען שטאק.

דארא'ן קלאפט דאס הארץ שטארק און אין איהרע הייסע שלעפען פיהלט זי ווי דאס בלוט קאכט. אין דעם ענגען שמוציגען קארידאר, וואו עס פיהלט זיך א גערוך פון געפרעגעלטע ציבעלעס און נאסע שמאטעס טהוען זיי זייערע מאנטלען אוים און געהען ביידע אריין אין דאראס צימער.

דאס צימער איז קליין און מיט ווייניג מעבעל. א האלב־טונקעלהייט הערשט איבער'ן גאנצען צימער און נאך דעם פייכטקייט פון די ווענד און דעם פערשטיקטען ריח, דערקענט מען אז די זון קומט דארט קיינמאל נישט צו, און ס'איז נאר א וואונדער ווי אזא צארטע יונגע מיידעל קען דארט וואהנען.

ליזא זעצט זיך אויפ'ן שמאלען בעט און גלעט איהר גרוי קלייד וואס ליגט אזוי ווי אויסגעצויגען אויף איהרע פולע רונדע קניהען. דארא בלייבט אונבעוועגליך ביים טיש שטעהן און קוקט שטאר אין דעם ווייס האלב־טונקלען פענסטער, דורך וועלכען עס זעהט זיך א גרויע שמוציגע הויכע וואנד פון א נעבען־הויז.

אין די לעצטע פאר טעג איז אזוי פיעל אויפרעגונג געווען, אזוי פיעל בעשעפטיגונג, אזוי פיעל טרויריגע רעדערייען, צוזאמענזיין און פערזאמלונגען אט אין דעם דאזיגען קליינעם צימער. און איצט איז דא אזוי שטיל... אזוי שרעקליך שטיל... באלד וועלען זיי זיך ווי־

דער רוהיג זעצען און עסען, שלאפען, שטודירען אדער עפּעס אנ־דערע וואכעדיגע ארבייט טהאן... אזוי טראכטען ביידע כמעט דאס זעלבע, און א שמערצליכע שטימונג צוגיסט זיך איבער'ן גאנצען צימער.

— איבערמאַרגען איז אנאטאמיע... — זאגט ליזא שטיל און טרויריג, אין דער צייט דענקט זי גאר וועגען עפּעס אנדערש.

דאַרא שווייגט.

— די עקזאמענס וועלען באלד זיין צו ענדע... — פאנגט ליזא ווידער אן, און אויף איהר פּנים דערקענט זיך, אז זי בעמיהט זיך די טרויריגע שטימונג וואס דריקט איהר הארץ אזוי שווער, אביסעל גרינגער צו מאכען.

— נעכטען האב איך פון דער היים א בריעף ערהאלטען — זאגט ליזא ווייטער.

— אזוי? — פרעגט דאַרא מעכאניש און טרויריג.

— יא... מיין מוטער שרייבט מיר, אז דאָרט איז שוין כמעט אינגאנצען פריהלינג. ס'איז ווארעם און די טעג זיינען שעהן...

ליזא זיפצט און בלייבט שטיל... זי האט געוואלט זאגען, אז עס ציהט זי א היים, ארויס צווישען דער גרינער פריהלינג וועלט און ווארעמקייט. זי בענקט נאך דעם איינפאכען, שטילען, רוהיגען לעבען... אז דאס לעבען פון דאנען איז איהר שוין נמאס געווארען... אבער עפּעס א בעהאלטענע שרעק פאר דאַרא האלט איהר צוריק פון צו זאגען דאס.

דאס איז א קלייניגקייט... טראכט ליזא, שוואכהייט... מען דארף עס בעקעמפּפען...

דאַרא שווייגט נאך אלץ.

— נעכטען האבען די סטודענטען פּראטעסטירט געגען די שענדליכע האנדלונג פון וויאסניקאָף... — זאגט ווייטער ליזא.

— נא? — לאזט זיך קוים דאס איינע ווארט פון דאַרא הער־רען.

— נא, און ווייטער גאר נישט...

פלוצלינג געהט דארא צו צו ליזא, ציהט צוזאמען ביידע הענד אין פויסטען און זאגט מיט א האלב פערשטיקטען טאן: אך, ליזא, ליזאטשקא!... ס'איז לאנגווייליג, שוידערליך לאנגווייליג איז... ס'איז אלעס נישט דאס... נישט דאס...!

ליזא פיהלט באלד די טרעהרען אין די אויגען, און עפעס א מין מוטערליכע רחמנות פיהלט זי אין הארצען צו דארא. און אויגענבליקליך פערגעסט זי אין זיך אליין און מיט איהר פולע רונדע ארעמס נעהמט זי ארום דארא און דריקט זי צו איהר ווייכע, וואַרעמע ברוסט.

— ס'איז גאר נישט, דאראטשקע... מיין ליעבע טייערע דאראטשקא! — זאגט זי הארציג און קושט איהר אין קאפ און די באקען.

— זאל איך אריינטראגען דעם סאמאוואר? — הערט זיך פון הינטער דער טהיר דער בעל־הבית'טעס הייזעריגע שטימע פרעגען.

דארא דערשרעקט זיך און ליזא ענטפערט רוהיג: — יא, ברענגט אריין!

א דיקע שמוציגע פרוי, וואס האט פיינד די סטודענטקעס, ווייל זיי לעבען זיך בעסער פון איהר און זי מוז זיי צוליעב די 15 רובעל ביי זיך האלטען, טראגט אריין א שמוציג מיט גרינעם ראסט בעדעקטען סאמאוואר און שטעלט איהם אויפ'ן טיש.

— אפשר וועט איהר אויך עפעס עסען? — פרעגט זי נישט קוקענדיג אויף קיינעם.

— ניין! — ענטפערט דארא.

ליזא, און אזוי אויך דארא, פיהלען עפעס א מין שרעק פאר דער בעל־הבית'טע. דער דאזיגער נארישער קאלטער כעס פון א פרעמדען מענש, צו וועלכען זיי זיינען נישט געוואהנט, ווארפט אויף זיי ארויף א שטילע מורא און פיהלען א בעהאלטענעם שמערץ אין געגענווארט דער בעל־הבית'טע און זיי בעגעגענען איהר א מאל אויף די שטיגען אדער אין קארידאר, ווייכען זיי איהר אויס... עפעס

אַריינברומענדיג אין זיך אַריין גנעהט די בעל־הבית׳טע אַרוים מיט־געהמענדיג מיט זיך דעם בעקען מיט׳ן שמוציגען וואַסער, און אַ קלאַפּ געבענדיג מיט דער טיהר.

ליזאַ און דאַראַ זיצען אַ לאַנגע צייט שווייגענדיג. אין ליזאַ׳ס שטילע טיעפע נשמה פאַנגט זיך אָן עפּעס אַזוי ווי כוואַליעס פון געדאַנקען צו בעוועגען. אַן אונגעהייערער שמערץ בויערט טיעף אין איהר הארצען... זי טראַכט וועגען פּאַשאַ; אַט האָט ער ערשט גע־לעבט... און שוין נישטאָ... בעגראַבען, ס׳איז עפּעס אַזוי זעלטזאַם... אַט ערשט, טראַכט זי, האָבען זיי ביידע וועגען דער צוקונפט גע־רעדט... און שוין... עס דאַכט זיך איהר, אַזוי ווי מען זאָל געוועזן ערגעץ אַ ליכט אָוועקגעהמען און זי זעהט: אַלץ אַרום איהר איז טונקעל און לעער...

דאַראַ דרעהט זיך אַרום אין צימער, מאַכט פאַרטיג די טעע, בלייבט ווידער אַ ווייל׳ע פערטראַכט און דענקט אין עטוואַס וואָס ליזאַ ווייסט נישט. דער סאַמאָוואַר פאַנגט אָן שטיל און וועהמו־טיג ווי אַ קלאַנג־ליעד צו זינגען, און ליזאַ פאַנגט ווידער אָן שטיל צו וויינען...

נאָך אַ שעה קומען די סטודענטען לאַריאָנאָוו און אַנדרעיעוו, און דער דיקער קורצזיכטיגער לאַריאָנעוו פאַנגט גלייך אָן פון פּאַשאַ אַפּאַנאַסיעוו צו ריידען.

— נאָך מיין מיינונג איז פּאַשאַ אַפּאַנאַסיעוו געוועזן אַ מערק־ווירדיגער מענש, — זאָגט ער טרויריג און קוקט אויף יעדען פון אונטער דער בריל. — ס׳איז אין איהם געווען אַ שטאַרקע קראַפט, און עס ווילט זיך גאָר נישט גלויבען אַז ער איז אַזוי שנעל גע־שטאָרבען. די הויפּטזאַך: ס׳איז אין איהם געווען אַזאַ אייגענשאַפט, אַז ער האָט געקענט ווירקען אויף אַנדערע, ס׳דאַכט זיך מיר איצט, אַז אונזער אַרבייט מוז געגצליך אויפהערען...

ס׳וועט נישט אויפהערען — רופט זיך אָן אַנדרעיעוו, מיט׳ן קאָפּ שאָקלענדיג — נו יאָ...

דעם אמת זאָגענדיג, איז אַפּאַנאַסיעוו נית געוועזן קיין פּראַק־

טישער מענש.

— פראקטיש איז ער טאקע ניט געווען. — שטימט לאריאנאוו צו — ער האט אבער פערשטאנען ווי ארייגצוגעבען פייער... איהר זעהט דאס איז טאקע די זאך: איך האב שטענדיג גוט בעגריפען, אז אלץ איז נישט אזוי גרויסארטיג, און ווען מען וואלט אמאל פאר־שא'ן געפרעגט: וואס מען דארף אייגענטליך טהאן?... וואלט ער אליין נישט געוואוסט צו ענטפערען, אדער ער וואלט עטוואס א פראזע געזאגט. אבער אין איהם אליין האט עפעס געברענט... און דאס האט איהם מיטגעריסען.. פערשטעהט איהר?.. אפילו ווען אין דער אמת'ן איז עס אנדערש געווען, אבער ער האט יעדען בע־גייסטערט... יא?

לאריאנאוו קוקט מיט א פערצווייפעלטען בליק אויף יעדען בע־זונדער.

— דו ביסט א שוואכער מענש, נישט ווייטער! — ענטפערט אנדרעיעוו און בייסט זיך זיינע ליפען.

— קען זיין... — ענטפערט לאריאנאוו, שוין א ביסעל אין כעס — הערט... איך האב גאר נישט געוואלט רעדען וועגען דעם... ס'איז עפעס פויל ביי אונז... אז איך דענק אמאל נאך אדער אז איך לעז עפעס... ווען איך האב זיך צוגעהערט צו אפאנאסיעוו'ס רעדען, איז גאנץ אנדערש געווען. מען האט אמאל זיך עטוואס גרויסעס און שעהנעס פארגעשטעלט... אבער איצט... גאר נישט!... ס'איז אזוי לעער און פוסט אויף דער נשמה... יא...

ער בלייבט א ווייליע שטיל... באלד רעדט ער ווידער מיט אב־געהאקטע זאצען.

— אין ערשטען אדער אין צווייטען יאהר איז גאנץ אנדערש געווען. דאמאלס האט נאך אלץ אינטערעסירט... מען איז געגאנגען אין טהעאטער — גוט... מען האט געשריגען ביי די פערזאמלונגען — גוט... מען איז געזעסען ביי די ביכער — אויך גוט... שטענדיג איז לוסטיג געווען, שעהן און הערליך!...

— און וואס נאך? — זאגט אנדרעיעוו א ביסעל שפעטיש.

— נו יאָ... — רעדט ווייטער לאַריענעוו — דערנאָך האָב איך פּלוצלינג אָנגעפאַנגען צו גריבלען: נאָ גוט, איך וועל שוין לערנען... אַזוי... די הויפּטזאַך איז דאָך נישט דאָס לערנען אליין? איך וועל דאָך נישט מיין גאַנץ לעבען פאַר די טרוקענע וויסענשאַפט אוועקגעבען... אָט דאָס אליין... איז דאָך שוין אָן אונזין... איך וועל פרעגען: צו וואָס טויג דאָס אַלץ? צו וואָס דאַרף מען דאָס? ס'איז קיין ענטפער נישטאָ... ניין, נישטאָ...

— פאַרוואָס? — פרעגט דאָרא נייגעריג.

— אָט אַזוי איז עס, נישטאָ קיין ענטפער. איך האָב נאָכגעדענקט אפשר וועל איך קענען עפּעס אויסקלעהרען, ווענינגסטענס מיך אליין אָבנאַרען, כ'האָב אבער גאָר נישט געקענט געפינען... נישטאָ קיין ענטפער... לאַריאַנעוו שטעלט זיך אויף און רעדט ווייטער מיט בעגייסטערונג:

— זעהט, איך האָב מיר אַזוי געזאָגט: „מען טהוט אַלץ פאַר'ן פאָלק“... גו־ר־ר־ט, יאָ... דאָס איז אַלע מאָל אַ שעהנע פראַזע און ס'זאָגט זיך זעהר לייכט, אָבער אין אמת'ן, קען מען עפּעס טהאָן פאַר'ן פאָלק?.. דאָס ווייסט קיינער נישט! נאָ זעהט איהר שוין... וואָס צום ביישפּיעל קען איך דיענען דעם פאָלק אז איך בין אַ ־זעדעצינער? אַ קראַנקען היילען.. איז דאָס שוין אַלץ?... — ־ער בלייבט שטיל און קוקט אויף יעדען דורך די ברילען.

— מיין פילאָזאָף... — זאָגט שפּאַסיג אַנדריעיעוו.

— איך שפּאַס ניט, איך רעד ערנסט. — זאָגט לאַריאַנאָוו שוין אַ ביסעל אין כעס.

— איך שפּאַס אויך נישט — ענטפערט אַנדרעיעוו.

לאַריאַנאָוו קוקט אויף איהם אַ ווײַלע, און ווינקט צו איהם מיט דער האַנד. ער רעדט ווייטער אין ערנסטען טאָן: — נאָ יאָ, כ'וועל שוין זיין דאָקטאָר און היילען קראַנקע... און ווען איך וועל לערנען, וועל איך אפשר אליין שרייבען איבער מעדיצין, ערפינדונגען מאַכען, נייע ענטדעקונגען...

— אַ דו דענקסט שוין צו ווייט! אונטערברעכט איהם אַנדרע־

יעוו שפאטיש.

— זאָל זיין אזוי ווי דו זאָגסט. איך קען קיין ענטדעקונגען נ י ש ט מאכען, איך וועל נאָר בלויז קראנקע היילען... גוט... פיעל וועל איך היילען און פיעל ניט. ניט, ווייל איך וועל ניט קענען, אָדער די קראנקהייט וועט שטארקער זיין ווי די וויסענשאפט, נאָר ווייל די קראנקהייט וועט האָבען אזא אורזאך, וואס... אך צום טייפעל! ווי רופט מען דאָס?

— נא זאָג שוין — לאכט ווידער אנדרעיעוו — די פערשיע־דענע אומשטענדען אין וועלכע דער קראנקער, אָדער די קראנקהייט געפינט זיך.

— נא יא, זאָל זיין אזוי, איהר זעהט, אזוי, אזוי איז די גע־שיכטע: איך וועל איינעם דעם צווייטען דעם הונדערטסטען גע־זונד מאכען, אזוי לאנג ווי איך וועל לעבען וועל איך מענשען היי־לען, פערשיעדענע, גוטע און שלעכטע, איך וועל דאך נישט קענען מאכען קיין אונטערשיעד, כ'וועל דאך מוזען יעדען העלפען.

— ס'פערשטעהט זיך, וואס דען? — רייצט איהם ווידער אנ־דרעיעוו.

— ניט, ס'פערשטעהט זיך... דו אליין וועסט מיך האלטען פאר א געמיינעם שופט, אז איך וועל נישט פריהער געהן צו א קראנקען ביז איך וועל נישט וויסען ווער ער איז.

— ס'פערשטעהט זיך. — זאָגט דאָרא.

— איצט זעהט אליין — זאָגט לאריאנעוו שוין צופריעדען, ווייל דאָרא האלט מיט איהם, מען איז געצוואונגען, אָהן אן אונ־טערשיעד אַלע קראנקע אלס ק ר א נ ק ע צו היילען... נישט אזוי? דאָס דאכט זיך, איז זעהר שעהן, מענשענפריינדליך, אָבער אין דער אמת'ן איז עס — ווייל מען ווייס זעהר וועניג פון אמת'ער ליעבע צו מענשען... וואס פאר אן אונזין דאָס איז!

— יא! — זאָגט דאָרא מיט א פרעהליכען טאָן — ווייל ס'איז איהר א גוטער געדאנק איינגעפאלען, איך אליין האָב נאָכגע־דענקט: עס קומט אויס, אז איניגע קראנקע הייל איך, ווייל זייער

לעבען איז שלעכט איינגעפיהרט, ווייל זיי מוזען שווער ארביי־טען פאר זייער עקזיסטענץ, און אפט מאל מוזען זיי הונגערען און אנ־דערע קראנקע וועל איך מוזען היילען, ווייל זייער קראנקהייט נעהמט זיך פון צופיעל לוקסוס, פון גאר נישט ארבייטען, איך מוז אזאלכע קראנקע היילען, וועלכע מאכען פאר אנדערע שווער דאס לעבען.

— אמת, אמת. — זאגט אנדרעיעוו שמייכלענדיג און בייסט זיך די ליפען.

— נא זעהט איהר שוין וואס ס'קומט ארויס, א דאקטאר איז נור בלויז אזוי ווי אן אנדערער בעל מלאכה, און איך וועל טהאן מיין ארבייט ניט אויס ליעבע צו די מענשען, נאר פשוט אזוי ווי א שוסטער מאכט א פאר שטיוועל... נא, צו וואס נוצט עס?.. איך בין שיער אמאל אריינגעפאלען אין א פערשווערונג. מען האט מיר שוין געגעבען א רעוואלווער אין האנד, איך האב דאמאלס געדענקט: איצט וועל איך עפעס אויפטהאן פאר דער מענשהייט, אבער דאס איז אויך גאר נישט, כ'האב מיך אנגעפאנגען איבערצוקלעהרען: איך וועל יענעם הרג'ענען, דערנאך וועט מען מיך הרג'ענען... יע־נער וויל נאך לעבען... און איך וויל נאך לעבען, פאר וואס זשע אוועקרויבען צוויי לעבענס, איז יענער דען טאקע שולדיג, אז ער איז שלעכט?... אזוי קלעהר איך שטענדיג, און וויים ניט קיין ענטפער...

לאריאנעוו ציהט צוזאמען זיינע אקסעל, און זיינע קורצזיכ־טיגע אויגען דרוקען אוים פערצווייפלונג. ער רעדט ווייטער:

— אין מיין נשמה האט זיך א צווייפעל אריינגעכאפט, פאר וואס זאל איך יענעם טויטען? פאר וואס זאל איך מיין לעבען פערליערען? וועט מאקע דערנאך בעסער ווערען? און אזוי, אזוי גריבעלט און עגבערט עס שטענדיג אין מיין מח, איך פרעג אייך: צי וואס? צי וואס איז דאס אלץ?...

אין צימער איז היים און שטיקענד געווארען. דער לאמפ ווארפט א טרויעריגען שיין ארום, די לופט איז אנגעפילט מיט רויך פון ציגארעטען, אזש ס'קומט אן שווער דאס אטהעמען. מען

וואלט גערן די טיהר געעפענט, אבער קיינער מהומ עס ניט. לאַריאנעוו איז שטיל געבליבען. ער קוקט אויף יעדען פון אונטער זיינע ברילען און עטוואס ליידען און צווייפעל קוקט פון זיינע אויגען ארויס... דאַרא זיצט, איהר קאָפּ אַנגעלעהנט אויף די הענד און קוקט פערטראַכט אויף לאַריאנעוו'ן מיט רחמנות... ליזא זיצט אויפ'ן בעט און לאָזט פון זיך גאָר ניט הערען. זי פיהלט אַ מיטלייד צו לאַריאנאוו'ן. זי וואלט איהם גערען ווי אַ קליין אינגעל אַרומגענומען, געגלעט איהם און איהם געטרייסט. זי ווייסט אָבער ניט וואָס איהם צו זאָגען און זי שווייגט בעסער.

— יאָ, דאָס לעבען איז פערפּלאָנטערט... ס'איז שווער צו לעבען! — זאָגט דאַרא פערטראַכט.

לאַריאנעוו זעצט זיך און קוקט אויף איהר מיט אַ דערשראָקענעם בליק.

— און מעהר וואונדער איז — זאָגט ווייטער דאַרא — אינגאַנצען איז ערשט אַ יאָהר... און אפשר נאָך וועניגער — איך בין אהער געקומען מיט פול בעגייסטערונג, נאָך מעהר, וואָס איך האָב מיר פאָרגעשטעלט, האָב איך דאָ געפונען: צייטונגען און וויסענשאפט, פערזאַמלונגען און טהעאַטער... אַלצדינג פון וואָס איך האָב געהערט און געלעזען און איך האָב אזוי שטאַרק געבענקט דאַרין. און דאָך, ס'איז נאָך קיין יאָהר ניט, און אין מיין נשמה הערשט אַ פּוסטקייט, אלץ איז מיר איבערדריסיג. פיעל מאָל ווערט מיר אַלעס אזוי צוגענעסען, אַזוי עקעלהאַפט, אז איך בין אזש פּאַשאַ אפּאַנאַסיעוו מקנה...

זי בלייבט שטיל... און אין צימער הערשט אַ דריקענדע שטילקייט. נאָר פון ערגעץ אויף דער צווייטער זייט הערט זיך אַ קלינגען פון געשיער.

— אָפּטמאָל דערמאָן איך זיך, וועןאיך בין אין אַ דאָרף לעהרערין געווען, ווי אונערטרעגליך לאַנגווייליג ס'איז מיר אַלץ פארגעקומען. דאָס דאָרף איז געווען גראָה, די פּרויען — שיכורים, די קינדער — דום, און מיין לעבען איז אויך געווען אזוי טונקעל און דום

ווי אלץ ארום. איך האב דאמאלס געדענקט: ווי שעהן איז דאס לע־בען ערגעץ אנדערש! איצט דאכט זיך מיר ווי אלץ דארט איז גע־ווען אזוי שעהן, אזוי ליעב!... צום וויינען ליעב... דאס דארף, דאס קליינע וועלדעל, וואו איך בין יעדען טאג פאר לאנגווייליגקייט שפאצירען געגאנגען, און די קינדער.. איבערהויפט איינס, א שעהן, זיס קינד... און איך פערשטעה מיך אליין ניט ווי אזוי און פאר וואס איך האב דאמאלס שטענדיג פאר בענקעניש געוויינט? און איך האב אנגעפאנגען טראכטען, אפשר האב איך א טעות געהאט... און איך מוז צוריקגעהן, לעבען אזוי ווי כ'האב פריהער געלעבט... אבער ניין!... צוריקגעהן קען איך ניט. כ'האב מורא פאר'ן דארטיגען רו־היגען לעבען... און דא איז די נשמה אזוי פוסט... ס'הארץ אזוי פער־קלעמט, זאל איך שוין טאקע מיין גאנץ לעבען אזוי פערברענגען?

די פראגע פרעגט דארא זעהר פערצווייפעלט, פון ליזאס ברוסט רייסט זיך ארויס א שווערער זיפץ.

— נו גוט! — רופט זיך אן אנדרעיעוו און דרעהט זיינע וואנצען — וואס האט איהר זיך דען אייגענטליך פארגעשטעלט, ווען איהר זייט אהער געקומען?... וואס האט איהר דען געוואלט?

— וואס איך האב געוואלט?! — זאגט דארא פערוואונדערט

— לעבען... האב איך געוואלט, לעבען...

— לעבען... וואס הייסט לעבען? זאגט מיר איך בעט אייך וואס מיינט איהר מיט'ן ווארט „לעבען".. לאריאנאוו! גיב מיר א ציגארעטעל.

— דאס קען מען דאך בעגרייפען — ענטפערט דארא שטיל.

— ניין! מען קען דאס נישט בעגרייפען, פון וואס בעשטעהט דאס לעבען? אז מען געהט אין טהעאטער אויף דער אוניווערזיטעט, מען לערנט און מען בעשעפטיגט זיך מיט פאליטיק? אט דאס זאל הייסען לעבען?

— נו יא, אודאי דאס אויך.

— אבער דאס האט איהר דאך אלעס — וואס פעהלט אייך דען נאך?

— איך ווייס דאָס אליין נישט, אָבער איך פיהל, אז עס פעהלט מיר עפּעס, עפּעס זעהר וויכטיגעס.

— איך וועל אייך זאָגען וואָס אייך אַלע פעהלט — רופט זיך אנדרעיעוו אָן ענטשלאָסען.

— נאַ, נאַ, דארויף בין איך נייגעריג. — שמייכעלט דאַרא, און אין איהרע אויגען בליצט אויף א פערדרוס. ס׳ערגערט איהר און ס׳איז איהר אונאנגענעהם, וואָס אנדרעיעוו קען דענקען, אז ער ווייסט עטוואס וואָס זי ווייסט נישט.

— אייך פעהלט די אייגען־ליעבע, די אכטונג פאר זיך אליין, דאָס פעהלט אייך.

— פון וואנען דערקענט איהר דאָס? — פרעגט דאַרא רויט ווערענדיג אין דעם זעלבען טאָן ווי פריהער.

— איך נעהם דאָס ארויס, ווייל דאָס לעבען וועלכעס אייגענט זיך פאר אייך, פון וועלכען איהר האָט אמת׳דיג פערגעניגען, האָט איהר פיינד... איהר ווילט פון אייער אייגענעם „איך“ ארויס־שפּרינגען.

— זעלטען, אָבער אמת! — זאָגט דאַרא אביסעל בעליידיגט.

— ניין, וואָס דען... דאָס איז טאַקע אמת... — בעמערקט לאַ־ריאָנעוו.

— ווי קען עס דען אנדערש זיין! — זאָגט ווייטער אנדרעיעוו און ציהט מיט זיינע אקסעל — וואו זייט איהר ערצויגען געוואָרען? איהר זייט פון די יוגענד אויף געוואָהנט צו בעטראַכטען איין לע־בען פאר גוט און שטאָלץ און דאָס אנדערע פאר העסליך און קליין... צום ביישפּיעל: אַ שריפטשטעלער, א קינסטלער, אָדער גאָר א פּאָליטיקער, — דאָס איז שעהן, גרויס; אָבער א דאָרף־לעהרער, א פּויער, אָדער אן ארבייטער זיין — דאָס איז העסליך און נידעריג...

— וואָס רעדסטו? וואָס האָסטו צוזאַמענגערעדט!.. — שרייט לאַריאָנאָוו מיט כעס.

— לאָז, איך בעט דיך! — רעדט ווייטער אנדרעיעוו ניט

אכטענדיג וואס לאריאנאוו וויל איהם שטערען — איך רעד די וואר־הייט, איהר זייט ווי אמת'ע יעזואיטען: איהר זייט שטענדיג בע־רייט זיך צו בויגען פאר די מיה פון'ם ארבייטער, לעהרער און דארפס־פויער, ווען עס קומט אייך אבער פאר אין אמת'ן, אדער דער שיקזאל זאל אייך צווינגען די גאסען צו רייניגען, שטיינער צו קלאפען און לעהם צו קנעטען, שמוציגע קינדער צו לערנען, דאמאלס ווערט איהר אזוי טרויעריג, אז איהר האלט די גאנצע וועלט פאר א גהינום, און שעהמט זיך מיט בעקאנטע צו בעגעגענען.. און פאר וואס?... ווייל איהר האט ניט קיין שטאלצקייט אין אייך, קיין איי־גענליעבע און קיין אכטונג פאר זיך אליין. איהר גלויבט ניט, אז דאס לעבען מאכט **א י י ך** שעהן, נאר איהר גלויבט אז **א י ה ר** פערשעהנערט דאס לעבען.. איהר דענקט, אז אלץ וואס איז אין לעבען אינטערעסאנט און וויכטיג, איז עס נאר ווייל ס'איז אייער לעבען... ווייל **א י ה ר** לעבט דארין...

— וואס הייסט דאס?! — רופט לאריאנאוו אויס מיט כעס:

— איך בין א פויער! — שרייט אנדרעיעוו, און דריקט צוזאמ־מען די פויסטען. — איך בין פון מיין קינדהייט אן, אויף מיר און אויף מיין אייגענער ארבייט אנגעוויזען. איך האב דאס לעבען ניט נאר פון די ביכער געלערענט!... איך האב מיין גאנץ לעבען לאנג אויף מיין ברויט געארבייט, אליין מיך פערזארגט, און איך בין גע־וואהנט צו דענקען, אז פאר מיר — איך אליין — אליין בין... און ס'איז מיר גאנץ גלייכגילטיג וואס פאר א פלאץ איך האב צווישען אנדערע מענשען, זאל זיי אלע דער רוח נעהמען... ווען איך בין נאר זאט און צופריעדען... איך האב זיך אליין ליעב, און וויים וואס איך דארף... איך טהו נאר דאס וואס מיר געפעלט... אבער איהר, איהר ווילט זיך צופאסען צו פרעמדע אנשויאונגען, צו פרעמ־דע פעהיגקייטען, וואס יענער וועט זאגען, ווי אזוי יענער וועט אויף אייך קוקען... און איהר ווייסט אליין ניט וואס אייך פעהלט און וואס איהר קענט... אט האסטו ערשט דערצעהלט, — ווענדעט ער

זיך צו לאריאנעוו'ן — אז דו ביזט שיער אריינגעפאלען אין א פערשווערונג, מען האט דיר שוין געגעבען א רעוואלווער אין האנד. ווי לעכערליך דאס איז! ביזט שיער אין א פערשווערונג אריינגעפאלען, דאס הייסט צופעליג, ניט ווייל דו האסט אליין געוואלט, נאר ווייל אנדערע האבען דיך אריינגעשטופט. אין'ם לעבען געהט איהר נאר אויך, ווייל אנדערע זאגען, אז אזוי איז גוט... איך בין נישט אזוי, אז איך וויל מיך אין פערשווערונג בעטייליגען, טהו איך עס, ווייל איך האב עס ליעב, ווייל איך געפין א נויטווענדיגקייט אז ס'מוז אזוי זיין, אז ס'איז מ י ר אנגענעהם — מ י ר אליין!... און א רעוואלווער וועט מען מיר ניט דארפען געבען, איך וועל איהם אליין נעהמען, איך וועל יענעם טויטען און אליין שטארבען אהן מורא... אט אזוי בין איך.

אנדרעיעוו בלייבט שטיל און דרעהט זיך די וואנצען.

— ווי אזוי איינפאך און פערשטענדיג דאס קלינגט! — רופט זיך אן דארא א ביסעל פערדריסליך.

— איהר, דארא, ווילט דוקא, אז דער לעבען זאל זיין פערפלאנטערט, דאס איז אייער אונגליק, איהר האט תמיד נאר אין זין יענעם, די היים, די מענשהייט, דער פריינד, דער קרוב... אידעאליזם, מארקאסיזם— וואס נישט — אז מען בעטראכט עס פון איין זייט, איז עס גאנץ שעהן, אבער פון דער אנדערער זייט — וואו בלייבט איהר אליין? וואו איז אייער אייגענעם אינדיווידועלעס לעבען?...

— נו, הער נאר דו! — וויל איהם לאריאנעוו אונטערברעכען.

אבער אנדרעיעוו לאזט זיך ניט שטערען און רעדט ווייטער:

— ס'וועט אבער אזוי ניט בלייבען, ס'קומט אנדערע צייטען, מיט צעהן — צוואנציג יאהר שפעטער וועט מען אייך בעטראכטען פאר ווילדע... מען וועט זיך נאר וואונדערען ווי אזוי ס'איז אמאל געווען אזאלכע דומע שרעקענדיגע מענשען!

— אין וואס בעשטעהט, זאגט מיר, איך בעט אייך, אייער קונסט: זיך אליין ליעב צו האבען? — פרעגט דארא שפאטיש.

— אין דעם — ענטפערט אנדרעיעוו — אין דעם. ווייל איך ליעב מיך אזוי ווי איך בין, אליי א מענש פון פלייש, בלוט און א נשמה!... זיין עקזיסטענץ צו ליעבען, זיין קערפער, זיין געגוס, זיין זעלבסטשטענדיגקייט און זיין ווירקליכען אבשאצונג, נים פאלשע און געפארבטע בעטראכטונג פון לעבען.. יא, אזוי איז עס.

— אזוי ליעבט זיך דאך א פראסטער קרעמער אויך — זאגט לאריאנעוו.

— ניין, א קרעמער ליעבט זיך נישט אזוי — ענטפערט אנדרעיעוו. — א קרעמער פערשטעהט זיך אזוי צו ליעבען ווי איהר אלע. ער לעבט שטענדיג פון יענעם שטענדיג אין שרעק פאר קאנקורענץ. ער פערשטעהט נים דאס שעהנע פון לעבען. ס'דאכט זיך נאר איהם אז ער לעבט, אבער אם ענדע איז ער דום און קען דאס לעבען נים.

אנדרעיעוו ענדיגט דאס ריידען. הויבט זיך אויף נעהמט זיך דאס הימעל.

— צום ווידערזעהן! ס'איז שוין צייט א היים צוגעהן, ס'איז שוין באלד 12 א זייגער.

— ניין, נאר דאס איינע זאג מיר נאך, — וויל איהם לאריאנאוו אויפהאלטען.

— איך זאג דיר שוין גאר נים, געה צום טייוועל, דו דומקאפ! אז דו בעגרייפסט אליין נים, קען מען עס דיר נים אין קאפ ארייגקלאפען!...

די סטודענטען זיינען אוועקגעגאנגען אין צימער איז שטיל געווארען, אזוי שטיל אז מען האט ווידער געקענט הערען די שטימען פון יענער זיים וואנד.

— נא, דאס רופט זיך אויך פילאזאפיע — זאגט דארא איראניש, אויפהויבענדיג זיך — צוריקגעהן צו די פרימיטיווע צייטען...

ליזא זיפצט שווער, הויבט זיך אויף אויף, לעגגערט זיך און דערמאנט זיך ווידער אין פאשא אפאנאסיעוו, און טרעהרען שטעלען

זיך אין איהרע אויגען, זי ווענדעט זיך צו דארא, גיט איהר די האנד און זאגט איהר — א גוטע נאכט דאראטשקא!

זיי צוקושען זיך און ליזא געהט א היים.

דורך די לעהרע טונקעלע גאסען געהט ליזא פערטראכט, און אלץ וואס אנדרעיעוו האט געזאגט, געהט דורך איהר מח. עס דאכט זיך איהר אז עמיצער רוימט אין איהר אויער אריין אזוי שטיל: „ער איז גערעכט", „ער איז גערעכט". אזוי פערטראכט געהט זי ביז זי קומט צו א טייך.

א פייכטער ווינד בלאזט דאס וואסער פון'ם טייך הין און צוריק און עס הערט זיך א שטיל גערויש. פון דערווייטענס הערט זיך א בילען פון א הונד, און ערגעץ אין דער הויך וויינט דער ווינד.

ליזא פערקוקט זיך צום טייך, און עפּעס א ציטערען כאפּט אן איהר גאנצע נשמה. אן אונבעקאנטער שמערץ דריקט צוזאמען איהר הארץ און זי צואוויינט זיך. דאס וואסער מיט'ן ווינד ענטפערען איהר יעמערליך צוריק.

זעקסטעס קאפּיטעל.

ליזא איז א היים געפאהרען.

עס איז געווען פריהלינג, אבער פּאשא אפּאנאסיעוו איז שוין מעהר ניט געווען, און ווען ליזא איז דעם ערשטען אבענד אין גאר־טען געגאנגען און האט זיך אין'ם צוים אנגעלעהנט, האט זי א שטילער וועהטאג אין הארצען געפּיהלט, ס'איז איהר פארגעקומען, אזוי ווי פּאשא'ס ווערטער קלינגען ערגעץ אין דער לופטען. ס'האט זיך איהר אויסגעוויזען, אז זי הערט זיין שטילע ליידענשאפטליכע שוואכע שטימע, און ס'האט זיך איהר געדאכט, אז ס'איז אונמעגליך איהר זיך פארצושטעלען, אז פּאשא איז אין די ווירקליכקייט מעהר צווישען די לעבעדיגע נישטא, און מען קען איהם שוין אין ערגעץ ניט געפינען.

דאַרא באַראשאַווסקאַיא איז געבליבען אין פּעטערבורג, און כדי זי זאָל עטוואס פערדיענען האָט זי אין אַ קאַנטאָר פון אַ מעבעל־פערזיכערונגס־געזעלשאַפט אַ שטעלע אָנגענומען.

אין דער היים האָט זיך יעדער געפרעהט מיט ליזאַס קומען. און צום מעהרסטען האָט זיך געפרעהט דער אָפּיציער סאַוואַנאַוו. דעם זעלבען אבענד איז ער געקומען צו לויפען קוים דעם אטהעם ציהענדיג, מיט גלאַצענדיגע אויגען, און איבער די גאַנצע צייט גע־שוויגען, און שווייגענדיג געקוקט מיט זיינע פערליעבטע אויגען צו ליזאַ. ס'האָט איהר פערשאַפט פערגעניגען איהם צו זעהען אבער אוים געוואָהנהייט האָט זי געקוקט שטרענג אויף איהם.

נאָכ'ן אבענד־עסען איז מען שפּאַצירען געגאַנגען. אין ליזאַס נשמה איז אַ פרעהליכעס ערוואַרטען געקומען. זי האָט שוין ניט גע־קענט אויסהאַלטען, זי האָט באַלד געוואָלט געהן דורך די בעקאַנטע גאַסען, די אַלטע געוואוינטע הייזער, קירכען און גערטנער.

די נאַכט איז אַ טונקלע געווען, די לבנה איז ניט געווען, און אין פערגלייך צו די העלע ליכטיגע גאַסען פון פּעטערבורג, האָט עס פאַר ליזאַ אויסגעזעהן ווי אַ פינסטערער קעלער.

זי מיט סאַוואַנעווען געהען פריהער אוים און פּאַוועל איוואַ־נאָוויטש מיט אַלגאַ פּעטראַוונאַ זיינען געגאַנגען פון הינטען.

— דו זאָלסט דיך נאָר נישט פערקיהלען, פּאַוועל איוואַנאַ־וויטש? — פרעגט ווי אַלע מאָל אַלגאַ פּעטראַוונאַ איהר מאַן. ליזאַ ווייסט שוין פון לאַנג אַז איהר מוטער פרעגט אַזוי און זי וואַרט אויף דעם בעקאַנטען ענטפער פון איהר פאַטער. זי איז געווען לוסטיג און כמעט אויסגעלאַסען פאַר פרייד.

— פאַר וואָס זאָל איך מיך עפּעס פערקעלטען? איך פערשטעה ניט, — ענטפערט פּאַוועל איוואַנאָוויטש אביסעל ערגערליך.

די לופט איז געווען ווייך און זיס ווי האָניג. ביי יעדען איינ־אַטהעמען פיהלט זיך אַזוי ס'זאָל עפּעס געוואַלדיג זיסעס פול מיט לעבען אין די ברוסט אריינדרינגען און דאָס הארץ מחיה זיין.

— אַך, ווי שעהן... אַ מחיה, ווי שעהן! — זאָגט ליזאַ נאָך

אמאל און נאך אמאל.

אין סאוואנאוו'ס הארץ פער'גנב'עט זיך א שטילע ענטציקענדע האפנונג.

— א וואונדערבארע נאכט. — זאגט ער מיט א שטילען טאן.

און ליזא ווייזט עס אויס, אז גראדע דעם זאץ האט ער אמת־דיג שעהן געזאגט.

א טיעפע שטילקייט הערשט אין די גאסען און די שטערען גלאנצען פון דער וויימער הויכקייט אזוי ווי טויזענדער גאלד־ליכט.

דעם נעקסטען טאג האט אנגעפאנגען א איינפאך רוהיג און זוניגעם לעבען. איין טאג פערגעהט ווי דער צווייטער, פרעהליך און פריעדליך, און ווען ליזא האט זיך דערמאנט פון פעטערבורג, אז באלד וועט דער זומער אוועק און זי וועט דארפען צוריק פאהרען, איז איהר שווער געווארען אויפ'ן הארצען.

אין מאנאט יולי, ווען נאך די הייסע זומער טעג זיינען די וואונדערבארע מילד־שעהנע נעכט, און אין גארטען זיינען די פייער־פליגעלעך צווישען די בוימער און גראז ארומגעפליגען, און מיליאָ־נען שטערען האבען פון הימעל אראבגעגלאנצט, איז ליזא מיט'ן אפיציער אויף א שיפעל איבער'ן טייך געפאהרען. דער אפיציער האט גערודערט און ליזא איז געזעסען שטיל און געקוקט אויף דעם בלויען וואסער וואס האט זיך שטיל בעוואויגען פון איין ברעג צום צווייטען. די שטערען האבען זיך אין טייך געשפיגעלט און אזוי ווי גאלדענע שיפלעך געשאקעלט. איין זייט ברעג איז געווען פער־שטעלט מיט א פער'חלום'טען וואלד, פול מיט פינסטערניש און סודות'דיג האבען די בוימער צום טייך געקוקט...

דער אפיציער הערט אויף א ווייל צו רודערען און מיט א שטילע ציטערינגע שטימע ווענדעט ער זיך צו ליזא.

— אך, ליזאוויעטא פאוולאוונא... ווען איהר זאלט וויסען ווי איך האב געבענקט אין אייך!.. אפשר הונדערט מאל האב איך געטראכט: איך זאל זיך דערשיסען, דערנאך וואלט צו אלץ געווען אן ענדע... נאר אז איך האב זיך דערמאנט, אז זומער וועט ליזאוואטש־

קא ווידער א היים קומען, און איך וועל שוין מעהר דא נישט זיין...
איך וועל זי מעהר נישט קענען זעהן, דורכדעם האב איך זיך נים דערשאסען.

— דורכדעם האט איהר זיך ניט דערשאסען! — איבערחזר'ט נאכאמאל ליזא, און לאכט ריין, העל און מיט'ן פולען הארצען.

— ס'איז א וואונדערבארע נאכט! — זאגט דער אפיציער נאכאמאל שטיל און נעהמט נים אוועק קיין אויג פון ליזא'ס וויי־כען, זים יונגען און טונקעל פערהילטען געשטאלט.

ליזא וויל אבער נאך שעהנער, נאך רייצענדער זיין, און זי בע־וועגט זיך אזוי רייצענד און איהר שטימע מאכט זי אזוי צארט און קלינגענדיג, אזש דאס הארץ פון דעם אפיציער ווערט פאר שטילע בענקענדיגע ליידענשאפט פערקלעמט.

ביי א קליין אינזעל שטייגען זיי אויס פון'ם שיפעל און געהען צוזאמענגעדריקט אין וואלד אריין. אונטער די בוימער איז פער־שפרייט א שטילע טונקעלהייט, און פון דעם נאסען גראז האט זיך אויפגעהויבען א זיסער ריח, אין אלע זייטען פליהען ארום די פייער־ווערמלעך, שפיעלען זיך אין בעהאלטעניש צווישען גראז, פליהען ווידער ארויס און סוד'ן זיך מיט זייערע גליהענדע קע־פעלעך, עפעס אזוי ווי זיי זאלען דערצעהלען מעשה'לעך פון אונבע־קאנטע וועלטען.

אויף א קליינעם לעהרען פלאץ בלייבען זיי שטעהן, קוקעןביידע צום הימעל. עס זעהט זיך א שטיק טונקלער הימעל ארומגערעהמט מיט גרינע צאקען פון די בוימער.

איין אונבעקאנט היים און שטארק געפיהל ציהט זיי איינס צום צווייטען. מיט א ציטערען דריקט זיך ליזא מיט איהר ווייכע, רונדע ווארעמע אקסעל צום אפיציערס גרויסען, שטארקען קערפער. ער ציטערט אזש פאר שטילע זיסקייט. אן אויגענבליק ווילט זיך איהם איהר ביי די ווייכע אקעסל אננעהמען, איהר ארומנעהמען און שטארק זי צו זיין הארץ דריקען. ער וואגט עס אבער ניט. ער לאזט זיך ארונטער צו דער ערד, בלייבט קניהענדיג אויפ'ן פייכטען גראז,

לעגט צו זיינע הייסע ציטעריגע ליפּען צו איהר קליינע ווייכע האנד, פּרעסט אויף איהר אַן א פּאָר הייסע ליידענשאפטליכע קושען און דאביי מורמעלט ער שטיל און ליידענשאפטליך: ליזא... ליזא! ליזאטשקא... ליזאטשקא!

— קומט שוין, קומט! — זאָגט פּלוצלונג ליזא — קומט שוין!

— זאָגט זי נאָך אַמאָל מיט א שטרענגען טאָן. אבער איהר שטימע קלינגט ליעבליך און זיס אַזוי ווי די ריטמען פון א דיכטער־ליעד.

דער אָפיציער שטעלט זיך אויף, דערלאנגט איהר די האנד און זיי געהען.

דאָס וואלד שווייגט, די פייער־פליעגעלעך לייכטען צווישען דעם גראָז, זיי אטהמעןביידע שווער, און אין זייערע הערצער בע־וועגט זיך א גליקזעליגקייט פון הימלישען געגוס...

אין דער צייט פון א היים געהן שווייגען זיי ביידע און היטען זיך איינער אויפ'ן צווייטען צו קוקען; אבער א גליקליכער שמייכעל רוהט אויף זייערע ליפּען און זיי פיהלען די גאנצע צייט א געהיימניס־פאלען גליקליכען בונד צווישען זיך.

אין דער היים שטעהט ליזא א לאנגע צייט ביים שפּיגעל, קוקט אויף זיך ערענסט, פערטראכט זיך אויף יעדער בעוועגונג פון איהר קערפּער, טהוט זיך אויס, שפּיגעלט איהר שעהנעם נאקעטען קער־פּער, איהר רונדע ענטוויקעלטע ברוסטען קוקען איהם אַקעגען. א שטילע הייסע בלוט־כוואַליע קומט איהר אין פּנים, מיט ביידע חענד דריקט זי איין ברוסט צו דער צווייטע, זי ווארפט זיך אין בעט אריין און דריקט שטארק איהר קערפּער צו די קישענס...

און ווען סאוואנאוו קומט א היים, ווארפט ער זיך מיט'ן קאָפּ צום קושען און שטארבט שיער פאר גליק...

— וואָס פאר א וואונדערבארע נאכט! וואס פאר א וואונדער־ליכע נאכט!... — מורמעלט ער שטיל אין זיך אריין, און זיין גאנצער שטארקער קערפּער ציטערט פאר ליידענשאפטליכען גליק.

זיעבעטעס קאפיטעל.

שפעטער מיט דריי טאג האט ליזא א בריעף דערהאלטען פון דאַרא בראשקאָווסקאיא.

„טייערע ליזאטשקא! שרייבט איהר דאַרא.
„ווען דו זאָלסט וויסען ווי לאנגווייליג און איבערדריסיג
„מיר איז דאָס לעבען דאָ אין קאָנטאָר! מיין הארץ איז שוין
„כמעט צוריסען, אין שטאָדט הערשט היץ, פוסטעניש און
„לאנגוויילינקייט... לאריאנעוו איז אוועקגעפאָהרען און איך
„בין איצט גאנץ אליין. פריהער איז ער כאטש אמאָל געקומען
„צו מיר, איז מיר נים געווען אזוי לאנגווייליג, אָבער איצט...
„איך שטעל מיר פאָר ווי דו אמוזירסט דיך דאָרט... דו האָסט
„ווידער דיין שטילען אָפיציער?... איהר פאָהרט זיכער ביידע
„אין די שעהנע לבנה־נעכט אויף א שיפעל אויף דעם שטילען
„טיעפען טייך, איהר געהט שפּאציערען אין די טונקעלע אלעען
„פון'ם פער'חלום'טען גארטען... איך שטעל מיר דאָס אלץ פאָר,
„ווי וואונדערשעהן דאָס איז! נאָר האָב נאָר נישט חתונה —
„גאָט זאָל דיך פון דעם אבהיטען!... אבער וואָס געהט עס מיך
„אָן דאָס איז דיין זאך.. זיי נים בייז אויף מיר, דו האָסט פאָרט
„א נייגונג צום איינפאַכען בעל־הבית'ישען לעבען, דאָס האָט
„נאָך פּאשא אפּאנאסיעוו אין דיר דערקענט, און אפשר איז
„דאָס טאקע גוט פאָר דיר: דו ועסט חתונה האָבען מיט דיין
„אָפיציער, וועסט האָבען א טוץ קינדערלעך, און וועסט לעבען
„גליקליך און לאנג אויף דער וועלט!... דערווייל צום ווידער־
„זעהן!

„דיין ד אָ ר א ב.

„יא, ליזאטשקא, זיי מיר מוחל! איך בין א בייזע, א
„שלעכטע... איך האָב איצט מיין בריעף איבערגעלעזען און
„איך האָב געזעהען ווי אונגערעכט און שלעכט ער איז אָנגע־

„שריבען, פונדערסטוועגען שיק איך דיר איהם, כדי דו זאלסט
„זעהן וואס פאר א גארנישט איך בין... איך בין דאך אבער אן
„ארעם פער'יתום'ט בעשעפעניש, אזוי עלענד....! אלץ איז מיר
„אזוי לאנגווייליג און עקעלדיג... איך בין אזוי אונגליקליך!...
„דו קענסט נישט בייז זיין אויף מיר, און דו וועסט זיכער
„מוחל זיין. דיין ד א ר א".

ווען ליזא האט דעם בריעף צוויי מאל איבערגעלעזען, איז איהר פנים געווארען ערענסט און שטרענג, שטיל האט זי זיך ארויסגע־גנב'עט צום גארטען, וואו די זון האט העל געשיינט, און די פויגעל האבען הארציג געטשוויטשערט. זי איז פאוואליע געגאנגען אין דעם לאנגען טונקעלען אלעע פון'ם גארטען ביז זי איז צוגעקומען צו דער זעלבער שטעלע ביים צוים וואו זי איז לעצטען יאהר געשטא־נען מיט פאשא אפאנאסיעוו, דארט שטעלט זיך ליזא אב, קוקט אונבעוועגליך אויף דעם האלב צובראכענעם צוים און פערטראכט זיך.

א פאר זונען־שטראהלען שאקלען זיך אוןווארפען זיך אויף דעם זאמד־וועג פון'ם גארטען, פער'גנב'ענען זיך צווישען די פאלבען פון איהר קלייד און שפיעלען זיך מיט איהרע האר. די גרינע בוימער רוישען איבער איהר קאפ און דערצעהלען זיך עפעס אין דער שטיל...

און ערגעץ פון א ווינקעל הערט זיך שטיל אזוי סודות'דיג שטיל פאשא אפאנאסיעוו'ס ווערטער וואס ער האט איהר דאמאלס געזאגט, און עס דאכט זיך איהר, אז די ווערטער האבען זיך דארט איינגענם בעהאלטען, כדי איהר צו דערמאנען אין דאס אמאליגע, זי פיהלט א וועהטאג אין איהר נשמה און פאנגט אן צו וויינען. די טרעהרען גיסען זיך וואס אמאל מעהר פון איהרע אויגען, און אלץ ווערט פאר איהר בליק צושווימען, און די צוים, בלעטער, בוימער, גראז און דער הימעל זעהט פאר איהר אויס ווי איין גרינער פלעק.

ווען זי איז צוריק אין הויז געגאנגען האט זי זיך צוזאמענגע־שטויסען מיט דער קעכין וואסעליסע. די קעכין איז איבער'ן וויג־

מער נאָך דיקער געוואָרען, און גיט שעהמענדיג זיך פאר ליזא שפיעלט זי זיך מיט'ן קוטשער טעמיאַנאוו. ליזא'ן האָט זיך געדאכט אז מען פיהלט פון זיי אזוי ווי פון פערברענטען פעטס, זי געהט ווייטער און קוקט ארונטער צו דער ערד.

פארנאכט איז דער אָפיציער געקומען. ליזא איז צו איהם קאלט און גלייכגילטיג... ווען זיי זיינען אליין געבליבען, פרעגט דער אָפיציער אביסעל מיט מורא: — ליזאוויעטא פאוולאוונא... וואָס איז אייך?...

ליזא קוקט אויף איהם מיט קאלטען בליק.

— וואָס מיר איז?.. גאָר נישט... — ענטפערט זי איהם מיט א שטרענגען טאָן.

דער אָפיציער שווייגט און זיין הארץ פערקלעמט זיך פאר שמערצען. ליזא קוקט ווידער שטרענג אויף איהם, נעהמט פלוצלונג ארויס דאָראס ברִיעף און גיט איהם דעם אָפיציער.

— וואָס איז דאָס? — פרעגט דער אָפיציער דערשראקען.

ליזא ענטפערט ניט נאָר געהט ארויס אין גארטען.

דער אָפיציער קוקט איהר לאנג נאָך. פערטראכט זיך א ווײלע, עפענט אויף דעם בריעף און לעזט. צוערשט ווערט ער טונקעל רויט, אמהעמט שווער, אזש מען קען זיך דערשרעקען פאר זיין אויס־זעהן. ער האָט געוואָלט דעם בריעף צורייסען... עפּעס ווערען שלאָגען... אבער די הייליגע שטילע מורא וואָס ער פיהלט אלע מאָל ווען ער איז נאָהענט ביי ליזא, האָט איהם רוהיג געמאכט, ער קוקט זיך אום אין אלע זייטען, לעגט צוריק אריין דעם בריעף אין קאָנ־ווערט און געהט אין גארטען אריין.

ליזא שטעהט ביים גארטען טיהר און קוקט אין גאס אריין.

— ליזאוויעטא פאוולאוונא! — רופט ער שטיל.

ליזא דרעהט זיך אום און קוקט אויף איהם ערענסט און שטרענג. דער אָפיציער פיהלט פלוצלונג, אז אלץ איז אויס צווישען זיי... אז יענעם שעהנע ליכטיגע גליק, וועלכעס ער האָט געדענקט איז אזוי נאָהענט צו איהם, איז פערניכטעט און עס וועט שוין

קיינמאָל ניט צוריקקומען... קאַלט און פינסטער פיהלט ער אויף זיין נשמה...

— איך פערשטעה ניט, ליזאטשקא... איך פערשטעה ניט...

— זאָגט ער מיט א געדריקטע צו־וועהטאָגטע שטימע.

— איהר פערשטעהט ניט?! — אונטערברעכט איהם ליזא מיט אן אויסערגעוועהנליכען אויסדרוק און איהר פנים פערציהט זיך.

— איהר פערשטעהט ניט?!

— איך פערשטעה אליין ניט!... לאָזט מיך!... לאָזט מיך!

— שרייט זי פּלוצלונג היסטעריש און ווילד, לויפט אוועק צום הויז פערוויקעלט אין איהר קלייד און דער ווייכער זיידענער צאָפּ פלאַטערט אין די לופט...

דער אָפיציער איז אוועק. די גאַנצע נאַכט איז ער ניט געשלאָפען, אונרוהיג און פולע שמערצען איז ער ארומגעגאַנגען אין זיין צימער אויף און אָב, אויפ'ן טיש ברענט א ליכט און אונבעקאַנטע טונקעלע שאָטענס בעוועגען זיך אויף די וואַנד און אויף די סטעליע... אין מיטען נאַכט זעצט ער זיך אוועק ביים טיש, שרייבט א געזוך, אז מען זאָל איהם געבען ערלויבעניש זיך אָבצורוהען פון דיענסט. שטעהט דערנאָך אויף, געהט צו צום מאַנטעל וואָס הענגט אין ווינקעל אויף א נאָגעל, ער וויל ארויסנעהמען דעם רעוואָלווער פון קעשענע, דערווייל וויקעלט ער איין זיין פּנים אין'ם מאַנטעל, צוואוויינט זיך פערצווייפעלט און מיט הארציגער וועהטאָג רופט ער א פּאָר מאָל: „ליזא... ליזא... ליזאטשקא!..."

אכטעס קאַפּיטעל.

אין מיטען פעברואר אין א שעהנעם טאָג, דער שנעע האָט אָנגעפאַנגען צו שמעלצען. אין דער לופט פיהלט זיך שוין א צייכען פון פריהלינג.

ליזא געהט מיט'ן סטודענט קאריענעוו, ער איז א הויכער און

אַ שטאַרקער מאַן מיט שוואַרץ געקרייזעלטע האָר, פֿייערדיגע טונ־קעל שוואַרצע אויגען און אַ געבויגענע נאָז, זי געהט מיט איהם צו זיין וואָהנונג.

קאַרעניעוו געהט דעם סטודענטען־מאַנטעל צוגעקנעפּעלט. זיין הוטעל איז אַרויפגערוקט און עס זעהט זיך זיינע שוואַרצע געקרויז־טע האָר איבער'ן שטערען. זיין שטאַרקע קלינגענדיגע שטימע אי־בערשרייט דאָס קלאַפּען פון די רעדער און דאָס גערויש פון דעם וואַסער וואָס רינט פון די דעכער דורך די רעהרען אויפ'ן פּלאַסטער.

— איך פערשטעה אייך ניט, ליזאַ... — זאָגט קאַרעניעוו, און זיינע אויגען פינקלען ווי ביי אַ ווילדע חיה. — ווען איהר ליעבט מיך, און איך ווייס זיכער אַז איהר האָט מיך ליעב, וואָס זשע פאַר אַ זין האָט עס פאַר מיר אַזוי ווי פאַר אייך, דאָס אייגענע גליק מיט די פיס צו טרעטען?... מען מוז אַלץ נעהמען פון'ם לעבען... אַלעס וואָס ס'איז נאָר דאָ... איך האָב פיינט פייגהייט, האַלב־הייט און ניט ענטשלאָסענהייט!

ליזאַ קוקט שווייגענדיג אַראָב צו דער ערד און פיהלט אַ זעל־טענע זיסע שטילע מורא, מאַכט ציטערען איהרע הענד און פיס און דריקט אַזוי אַנגענעהם איהר האַרץ. איינס פון איהרע קליינע אויערן פאַנגט אָן רויט צו גליהען און זעהט אויס ווי אַ רויטע ראָזענבליטה.

ווען זיי זיינען געקומען אין קאַרעניעוו'ס צימער האָט זי דעם מאַנטעל ניט אויסגעטהאָן, נור זי בלייבט שטעהן ביים טיש, און פון איהר שוואַרצע גלאַטע יאַקע פיהלט זיך דער פרישער געשמאַק פון די קאַלטע לופט. קאַרעניעוו'ס ווירטין ברענגט אַריין דעם סאַ־מאָוואַר, קוקט נייגעריג אויף ליזאַ פון קאָפּ ביז צו די פיס און געהט ווידער אַרויס.

קאַרעניעוו איז אויפגערעגט. זיינע אויגען פלאַמען ווילד און ענטשלאָסען. ער זעהט אויס זעהר שעהן און אַלע זיינע בעוועגונ־גען ליגט איבערלעגונג און קאַקעטעריי.

— טהוט דאָך אויס דעם מאַנטעל, ליזאַ! — זאָגט ער, פער־שליסט די טהיר און געהט נעהנטער צו איהר צו.

ליזא קוקט אויף איהם, און א קינדישע מורא שפּיגעלט זיך אויף איהר ווייסען צארטען פּנים.

— נו, טהוט שוין אוים דעם מאנטעל! — זאָגט נאָכאמאָל קארעניעוו, און פאנגט אן מיט ציטעריגע הענד איהר מאנטעל אויפ־צוקנעפּלען.

— איך וועל אליין... — זאָגט ליזא שטיל, זי נעהמט אראָב איהר הוט פון קאָפּ און זעצט זיך צום טיש.

—ניין, וואָס טהוט איהר, טהוט אוים דעם מאנטעל! — זאָגט קארעניעוו.

זי הויבט זיך אויף פון טיש, פאנגט אָן איהר מאנטעל אוים־צוטהאָן. קארעניעוו העלפט איהר. פּלוצלונג נעהמט ער איהר ארום... ציהט ארונטער איהר מאנטעל פון איהר, ווארפט איהם אוועק ערגעץ אין א ווינקעל, רייסט אויף איהר בלוזע... דריקט איהרע יונגע פרישע ברוסטען מיט ליידענשאפט.. און אטהעמט שווער.

ליזא שטעהט און ציטערט.

מיט ברענענדיגע ליפּען פאלט ער צו צו איהר, קושט איהר פּנים, אויגען, ליפּען, פאלט צו צו איהר ווייסען נאקעטען בוזעם, קושט און בייסט מיט א ווילדען ליידענשאפט. פּלוצלונג הויבט ער זי אויף אין דער הויך, דריקט איהרע נאקעטע ברוסטען צו צו זיין נעקרויזטען קאָפּ, טראגט זי צו צום בעט און לעגט איהר אוועק...

פאר ליזאס אויגען דרעהט זיך אלץ אין א רונדען קרייז. א פערצווייפעלטע מורא גיסט זיך אוים אין איהר נשמה... זי פיהלט אזוי ווי איינער פיהלט אין חלום, אז ער פאלט ארונטער אין אב־גרונד... אין אנפאנגס פּרואווט זי זיך צו בעפרייען פון איהם. זי ווארפט זיך א פּאָר מאָל ארום אויף די קישענס, אבער דער־נאָך בלייבט זי ליגען שטיל און פערמאכט די אויגען. און אלץ פערשווימט פאר איהר אין א פלאמענדיגען כאָאָס פון ליידען און נענוס....

שטיל הויבט זי זיך אויף ניט קוקענדיג אויף קארעניעוו'ן.

זי קוקט אוים שעהן און צוגלייך רחמנות'דיג מיט איהר צוקנייטשטען קלייד און צוואוארפענע האר.

קארעניעוו אטהעמט שווער און פאוואלע. זיינע אויגען גלאנ־צען און זיינע נאז־פליגעל בעוועגען זיך פאר ענטציקען און קראפט־געפיהל.

א וואונדערליכער ווארעמער געשמאק נעהמט ליזא'ן ארום, און דאס גאנצע צימער, דאכט זיך איהר, איז פערזונקען אין א פער'חלום'טען נעבעל...

גאנץ שפעט געהט ליזא א היים... אין קארידאר איז זעהר טונקעל געווען און ליזא פרואווט שטיל דורכצוגעהן מען זאל איהר נישט בעמערקען... פון דער ווירטין'ס צימער קוקט ארויס דורך א שפאלט פון דער טיהר א שמאל פאסעקל ליכט, און די מאגערע דינע בעאמטען־פרוי קומט ארוים אויף דער שוועל.

— פערמאכט איך בעט אייך די טיהר — זאגט די ווירטין צו איהר מיט א הייזעריגע שטימע, פון וועלכע עס קלינגט ארוים פעראכ־טונג און כעס.

אויף די טרעפ בלייבט ליזא שטעהן, פרעסט איהר ברוסט צו דעם הארטען אנלעהן, פערמאכט די אויגען און שטארבט שיעור פאר חרטה...

ארום איז אלץ קאלט און לעהר. הינטען פערמאכט ווער די טיהר מיט א קלאפ און דער אבקלאנג הערט זיך אזוי טאנלאז אי־בער'ן גאנצען הויז. ליזא'ן דאכט זיך אז זי איז אזוי קליין... אזוי גאר קליין... — וואס האב איך געטהאן ? — מורמלען שטיל איהרע ליפען, אבער באלד זעהט זי פאר זיך אין גייסט קארעניעוו'ן, אזוי ליכטיג און העל... אזוי שעהן און רייצענדיג, באלד ווערט ער ווידער אין דער טונקעלהייט פערשוואונדען... זי צוווינט זיך שטיל, און וויינענדיג קומט זי אין גאס. טונקעלע שאטענס קומען איהר אקעגען און דאס געלע ליכט פון די גאסען־לאמפען לאכען איהר אין פנים אריין...

נייננטעס קאפיטעל.

כמעט יעדען טאג זיינען לאריאנאוו און אנדרעיאוו געקומען צו דארא און ליזא, וועלכע האבען שוין יעצט געוואוינט צוזאמען אין איין צימער, און יעדעס מאל פלעגען זיי זיך ארומקריגען איבער איין און דיזעלבע פראגע.

— איצט פערשטעה איך עס, — זאגט דער דיקער לאריאנאוו אויפשפרינגענדיג פון שטוהל און פאכענדיג מיט די הענד — איצט אין די צייט פון קאמפף צוליעב דעם קאמפף — יא, אזוי איז עס טאקע!... פריהער האט מען געקוקט אויפ'ן קאמפף ווי א פליכט אדער נויטווענדיגקייט — פערשטעהט איהר?... אבער איצט געפינט מען בעפריעדיגונג אין קאמפף אליין... דאס איז א ריינע טהירישע עגאאיסטישע בעפריעדיגונג — יא, אזוי איז עס!

— יא, ריכטיג! ריכטיג! — שטימט אנדרעיעוו צו.

— נא יא, דאס איז גאנץ איינפאך, יעדער איינער ווערט ווי א חיה.

— ניין, ברודער, דאס איז נישט אמת, — לאכט אנדרעיעוו, מען מוז דאס קענען... א חיה ווי דו זאגסט, א חיה אזוי ווי איך שטעל מיר פאר, מוז מען געבוירען ווערען, אדער ווענינגסטענס פון קינדהייט אן ערצויגען ווערען... אז ניט ביזטו איינפאך א בהמה, ווייטער נים.

ליזא זיצט אויפ'ן בעט, הערט זיך צו צו זייער דיסקוסיע און טראכט פון קארעניעוו'ן וואס איז זייט יענעם אבענד... אין דער צייט ווען דארא איז ניט געווען, צו איהר געקומען. אין אנפאנג האט זי געפיהלט צו איהם מיטלייד, זי האט איהם געוואלט צערט־לען, זיך צודריקען צו איהם, און עפעס שעהנעס און זיסעס מיט טרעהרען אין די אויגען זאגען. אבער דערנאך איז ער געווארען ווילד, לוסטיג און הארט. געקוקט אויף איהר און אומגעארעמט איהר מיט ווילדער ליידענשאפט, און נאך זיין יעדעס מאל אוועק פון

איהר האט זי זיך געפיהלט שוואך און קראנק. עפעס א מין קרעפטיגע קאלטקייט האט זיך געפיהלט פון איהם און ליזא האט אנגעפאנגען פאר איהם נאך מעהר זיך צו שרעקען ווי פריהער: דאס וואס ער האט געטהאן מיט איהר האט איהר הארץ אנגעפילט מיט עקעל און שאנדע, אבער זי האט ניט געוואגט איהם ניט נאכצוגעבען און שטענדיג האט זי זיך מיט עקעל אין הארצען צו איהם איבערגעגעבען... איצט ווי זי הערט וואס אנדרעיעוו זאגט, טראכט זי, אז קאראניעוו איז אזא חיה, שאנדע, שמערץ און ענטזעצען פיהלט זי אין איהר נשמה, זי ציטערט שטיל דערמאנענדיג זיך אז ס׳קען ווער זיך דערוויסען ווי נידעריג זי איז און ווי עקעלהאפט קארעניעוו נוצט איהר אויס.

דארא זיצט שווייגענדיג, זי אכטעט גאר ניט אויף די דעבאטען. זי דענקט וועגען איהר נעכטיגע ארבייט וואס זי האט אפילו ליזא ניט געזאגט דערפון. זי דענקט, אז ענדליך האט זי דאס געפונען וואס זי דארף. אפטמאל ביינאכט געהט זי ארום אין צימער אויפגערעגט. אין איהר קאפ ברענען געדאנקען, איהרע אויגען עפענען זיך ווייט אויף, און אונערקלעהרליכע זיסע אויפרעגונג פרעסט צוזאמען איהר ברוסט, זי גלעט דאמאלס מיט איהר האנד איהר הייסען שטערן, און פון איהר בליק לייכט ארויס עטוואס העלעס, געוואלטיגעס און גרויסעס.

אבער אין א קאלטען טונקעלען טאג האט מען איהר אין דעם גרוי סען צימער פון דער רעדאקציע איהר מאנוסקריפט גלייכגילטיג צוריקגעגעבען.

ביים א היים געהן איז איהר אויסגעקומען צו געהן איבער א גרויסע בריק, און מיט א מיעדען שמערצליכען אויסדרוק פערקוקט זי זיך אויף דעם טריעבען גרינעם וואסער, וועלכעס ס׳ווערט ערגעץ ווייט, ווייט — פערלוירען. אין איהר נשמה פיהלט זי מיט א מאל קאלט און פוסט. זי ציטערט... לעבענס־מיעד...

אויפ׳ן וועג בעגעגענען איהר צוויי בעקאנטע סטודענטקעס: איינע א הויכע, דיקע און א שעהנע, די צווייטע א קליינע און דאר

ווי א קעצעל. זיי האַלטען איהר אויף, און לאַכענדיג פאנגען זיי אָן איהר פון דער סטודענטען־פערזאמלונג צו דערצעהלען.

— ווען דו וואלסט געווען געהערט ווי טאַטשניקאוו האט גע־רעדט! — זאגען זיי ביידע צוזאמען, און איבערגעבען איהר פער־שיעדענע שטעלען פון דער רעדע מיט א לאַכעדיגען טאָן.

— איך קען דעם בלאַנדען ניט ליידען! — זאָגט די קליינע סטודענטין און איהרע ווערטער זיינען אזוי ווי פּערעל זאלען זיך פון ערגעץ שיטען. — אָבער ס'איז עטוואס דאָך דאָ אין איהם.

איהרע אויגען בליצען אויף, און איהרע קליינע בעקעלעך ווערען רויט, אזוי ווי פון א קוש. די גרעסערע צולאכט זיך אויפ'ן קול צוריקווארפענדיג איהר קאָפּ, אָבער דאַרא'ן זיינען ביידע אי־בערדריסיג. זי לאָזט זיי שטעהן און געהט אוועק. די מיידלעך געהען מיט א שטארקען לאַכען ווייטער, און דארא בייסט צוזאמען די ציינער און דענקט

ווי ווייניג זיי דארפען צו זייער לעבען, אזעלכע געמיינע! אזעלכע גארנישטען! גאָט! ווען מען זאָל נאָר קענען שטארבען...

א ווילדער כעס ערגרייפט איהר, זי וויל הויך שרייען, וועמען שלאגען, מיט'ן פּנים זיך אין שמוציגען שניי אריינווארפען, מיט די הענט דאָרט ארומגראבלען און עמיצען פערשטעלען: אזוי פערצווייפעלט און בייז פערשילטען, ווי זי האט אמאָל געזעהן א דארע אידישע פרוי האט פערשאלטען גאָט און די מענשען, ווען איהר איינציגער זוהן איז ביי אן אויפשטאנד דער'הרג'עט געוואָ־רען.

ס'איז געווען אזא שרעקליכער געפיהל, אז זי האט אליין זיך דערשראקען פאר די מורא'דיגע געדאנקען..

— יא, וואָס איז דען אין דער ווירקליכקייט געשעהן? — פרעגט זי זיך אליין: איך פערמאָג איבערהויפּט גאָר נישט... ביי די פערזאמלונגען שווייג איך, דאָס לערנען איז מיר לאנגווייליג... איך בין א גאנץ איינפאכע, איך טויג צו גאָר נישט... דאָס דאַרף אָבער אזוי נישט זיין... בעסער וויל איך שטארבען!

אין דער היים איז זי אריינגעפאלען אין א שווערע האפנונגס־לאזע גלייכגילטיגקייט. ליזא קען זי פון דעם שטומען שווייגען ניט אפמינטערען.

— דאראטשקע טייערע.. זאג, וואס פעהלט דיר דען? — פרעגט זי שטיל און געריהרט, — וואס איז געשעהן מיט דיר?

אין א געוויסער מאס פיהלט זיך דארא פון ליזא'ס רחמנות פראגע א ביסעל בעלעדיגט, און א וואונש קומט איהר אין די גע־דאנקען: זי זאל פאר ליזא א פינסטערען טיעפען אבגרונד פאר־שטעלען, און זיך אליין אין א טרויריגע לאגע שילדערען...

איינמאל שפעט אין דער נאכט, הויבט זיך דארא פלוצלונג פון בעט אויף, בארוועס און אין העמד מיט צולאזטע האר זעצט זיך צו ליזא אויפ'ן בעט.

— ליזא, — זאגט זי שטיל און אויפגערעגט, ראנגלענדיג זיך מיט איהר דארע פון דער זון פערברענטע הענד — איך זאג דיר, אז איך קען עס מעהר נישט אויסהאלטען!... איך האב גע־האפט אז איך וועל זיך קענען אויפהויבען העכער פון דער מאסע... איך וויים ניט וואס איך זאל נאך טהאן און וואס איך זאל ווינשען! איך זעה אלעס אהן האפנונג, טונקעל... און אזא לעבען! ווען דו ווייסט וואס איך האב דורכגעדענקט און דורכגעפיהלט דעם גאנצען זומער, אין דער פערשאלטענער קאנטאר, וואו מען האט מיר אזוי ווי א נאר נישט בעטראכט... וואו יעדער מינדסטער אנגעשטעלטע־האט אויף מיר פון אויווען אראב געקוקט!

— דאראטשקא, דאס אלץ געהט אריבער...

— וואס געהט אריבער? — זאגט דארא כמעט שרייענדיג און הארכט זיך אליין צו מיט עטוואס קראנקהאפטער בעפריעדיגונג צו איהרע מורא'דיגע שארפע ווערטער.

— איך בין שוין מעהר קיין קינד ניט, אז איך זאל דורך א צו־פעליגען פאל פערצווייפעלט ווערען... ניין! איך פיהל אז איך פער־מאג ניט אין מיין נשמה דאס וואס א מענש דארף צום לעבען. איך בין ניט גענוג נאריש אז איך זאל זיך בעגעניגען מיט נארישע שפיע־

לערייען... נאָר דאמאָלס וועל איך קענען לעבען, ווען איך וועל וויסען אז איך בין העכער פון יעדען... איבער אַלע!... גרויס, מור טהיג און שטאָלץ! אָבער אַזוי, נאָר לערנען און דערנאָך אַלס איינע פון טויזענדער ערגעץ אוועק אין אַ ווילדעניש, און דאָרט מיין לעבען לאַנג קראַנקע אידיאָטען היילען: אַזוי אַלט ווערען און דערנאָך אַזוי אונבעמערקט שטאַרבען, אַזוי ווי איך האָב געלעבט... פערשטעהסט דו דען ניט ווי ענטזעצליך נאַריש דאָס איז? !... בע־גרייף עס נאָר, אַ לעבען לאַנג! ליעבער דער טויט! — שרייט דאָרא מיט ליידענשאַפט און שטרעקט מיט אַ טראַגישער פּאָזע איהר מאַ־גערע נאַקעטע הענד אויס.

ליזאַ קוקט אויף איהר מיט גרויסע, ערענסטע און שטרענגע אויגען: בלייבט ליגען שטיל און ריהרט זיך ניט. פון צווייטען צי־מער וואו די ווירטהין וואהנט, הערט זיך אַ גערויש, אזוי ווי ס'זאָל וועמען מיט אַ צובראָכענע וויעג שאָקלען.

דאָרא שווייגט. זי קוקט מיט איהרע שוואַרצע אויגען ערגעץ אין דער לופט און דענקט אז ליזאַ וועט עטוואָס טרויעריג־שעהנעס אין איהרע אויגען דערזעהן. עס דאַכט זיך איהר, אז דיעזע גע־דאַנקען וואָס זי האָט ערשט אויסגעשפּראָכען זיינען ערהאָבען און אמת, און קיין בספק איז ניט דאָ, נאָר זיך צו טויטען.

— ליבער דער טויט! — זאָגט זי נאָכאַמאָל, ציהט צוזאַ־מען איהרע אויגען־ברעמען און האָרכט זיך צו צו איהרע אייגענע ווערטער.

ליזאַ לעהנט זיך אָן אויף איהרע עלעבויגענס און שאָקעלט מיט'ן קאָפּ.

— איך האָב אויך אַנדערש ניט געדענקט... — זאָגט ליזאַ איינפאַך און ערענסט.

דאָרא שווייגט לאַנג און דענקט נאָך. ליזאַס ווערטער און דער טאָן קלינגען איהר עטוואָס זאָנדערבאַר, אָבער זי קען לאַנג דאָביי ניט בלייבען, זי דענקט ווידער וועגען זיך. ליזאַ וויל נאָך עטוואָס זאָגען. זי קוקט אויף דאָרא, בעוועגט מיט די ליפּען, זיפצט

שוועך און בלייבט שטיל. דאָרא הויבט זיך אויף שטיל און זאָגט:
— קום, לאָמיר געהן אויף די לופט... איך פיהל ניט גוט.

ליזא ווארפט פון זיך ארונטער די בעט־דעק און שטעהט אויף צום ערשטען מאָל זייט זיי וואָהנען צוזאמען, קוקט דאָרא אויפ־מערקזאם אויף ליזא'ס ווייכען שעהן־געבויטען רוקען, שעהן גע־פאָרעמטע אקסעל, און ווייכע רונדע פיס.

זיי טהאָן אן די קליידער און געהען. אויף די טרעפ הערשט א פינסטערניש און נעבען דער הויז־טהיר ליגט דער סטרוזש איינגע־וויקעלט אין א פעלץ און זעהט אויס ווי א בארג מיסט. די גא־סען וואס זיינען שוואך פון די געלע לאמפטערען ליכט בעלויכטען זענען לעהר און פוסט ווי אויף א בית הקברות.

אזוי געהען זיי ביידע לאנג דורך די פוסטע גאסען און די שטומע הייזער מיט די שווארצע בלינדע פענסטער. טונקעלע מענ־שען־געשטאלטען קומען זיי אקעגען און פערשווינדען ווידער אין די שאטענס פון דער נאכט.

דאָרא רעדט ווידער צו ליזא מיט א שטילען טאָן פון דעם נארישען צוועקלאזען לעבען און איהר ענטשלוס צו בעגעהן זעלבסט־מאָרד. זי בעמיהט זיך מיט אלע קרעפטען צו מאָהלען פאר איהר דאָס לעבען אין די טונקעלסטע פארבען, ליזא הערט זיך צו און שווייגט פערטראכט.

אזוי געהען זיי ביז זיי קומען צום ברעג. קומענדיג אהין, האָט זיך שוין אין מזרח־זייט מיט א רויטקייט דער טאג דורך די טונ־קעלהייט דורכגעבראכען. אויך דאָס וואסער, וואָס האָט זיך רויזען־רויט בעפארבט און א קאלטקייט צוגאסען אין דער לופט. די ווע־לען פאלען איבער שטיינער, און עס זעהט זיך ווי א רויט־געפארב־טע שוים צוגיסט זיך איבער'ן גאנצען וואסער־שפיעגעל. די פענס־טער־שויבען פון די קעגענאיבערדיגע הייזער, נעהמען שוין אויך אויף זיך די רויטע פארב פון'ם מארגען, אלץ זעהט אויס ווי אין גאָלד איינגעטונקט. דער מארגען איז געקומען...

זיי זעצען זיך ביידע אויף א באנק און קוקען שווייגענדיג אויפ'ן

וואסער.

ווייט הינטען, קוים זעהענדיג, שיינט די זון אויף. איהרע שטראהלען זעהען זיך שוין אויף די טורמעס שפּיצען פון דער פעסטונג וואס שטעהט אין עק שטאדט און די דעכער פון די היי־זער פארבען זיך שוין רויט. אבער אויפ'ן וואסער ליגט נאך אלץ א פוסטע קאלטקייט.

ליזא און דארא זיצען שווייגענדיג אויף די באנק, קוקען מיט מידע טריבע אויגען אויף די פערגאלדעטע וואסער־פלעכע און זיינען פערזונקען אין א טיפען — טיפען שווייגען.

צעהנטעס קאפּיטעל

זייט דעם טאג איז דאס לעבען פון דיביידע מיידלעך גע־ווארען טרויעריגער און שווערער, קוים זיינען זיי ביידע אליין גע־בליבען, האט דארא אנגעפאנגען תמיד דאס זעלבע צו ריידען, אזוי ווי עפעס א שטארקערע מאכט וואלט איהר געצוואונגען צו דעם. דער געדאנק, אז אלץ ליגט אין איהר האנד, פולט אן איהר נשמה מיט א שוידערליכען פערגעניגען. אויף ליזא קוקט זי שטענדיג מיט בע־דויערען און רחמנות. זי בעפריעדיגט זיך, וואס זי פּלאגט זי און זיך אליין מיט די שרעקליכע רעדען.

די געדריקטע מורא וואס צוגיסט זיך שטענדיג, ווען דארא רעדט פון'ם טוידט, ווירקט שרעקליך אויף ליזאס נשמה און עס פיהלט זיך א נויטווענדיגקייט די ביידע מיידלעך צוצושיידען.

כאטש דארא שרעקט אויך פאר די מורא, פונדעסטוועגען פיהלט זי בעפריעדיגט פון איהר ווירקען... אט טהוט זי עפעס... ווען אפילו טיעף אין איהר נשמה גלויבט זי אליין ניט אין די מעג־ליכקייטען זיך אין דעם טונקלען אבגרונד פון'ם טויט ארייננצוואוואר־פען, וויל זי עס, אז ליזא זאל גלויבען... און אז עס געלינגט איהר, פיהלט זי זיך שטארק, גרויס און שטאלץ. און ווען אמאל עס קומט

איהר פאר צו לאכען אדער אזוי פרעהליך זיין, שעהמט זי זיך דאס צו טהאן. דאס טהאן דאך אלע פראסטע מענשען... וואס טראכטען נישט איבער'ן לעבען אזוי ווי זי... און זי צווינגט זיך שטענדיג צו בלייבען ערענסט און פערצווייפעלט. אז ליזא ווערט וואס אמאל בלייבער, און פיעל מאל מיט טרעהרען און טרויעריג זיך צו איהרע רעדען צוהערט, דאס מאכט איהר נאך קרעפטיגער און שטארקער צו ווירקען אויף ליזא, אז זי זאל גלויבען אין איהר ענטשלוס.

אין אן אויגענבליק פון העכסטער אויפרעגונג, ווען דער גע־שפרעך צווישען דארא און ליזא האט אנגענומען דעם גרעסטען קוואלפולען שמערצליכען כאראקטער, האט דארא בעשטימט דעם טאג ווי זאלען זעלבסט מארד בעגעהן, אין דעם טאג איז ליזא געגאנגען צו קאראניעוו'ן.

— דו ווארט פאר מיר! — זאגט זי צו דארא מיט אן ערענס־טען טאן, — איך מוז... נאך איינמאל...

דארא קוקט אויף ליזא'ס פערשעהמטען געזיכט מיט מיסטרוי־ען, זי זאגט אבער גאר נישט, זי גלויבט, אז ליזא האט מורא און אנטלויפט פאר'ן טויט.

דער סטודענט קארעניעוו איז אין דער היים געווען, און ווען ליזא איז אריינגעקומען איז ער מיט פרייד אויפגעשפרונגען.

— אה, ליזא! — רופט ער מיט העלער שטימע — דאס האב איך גיט ערווארטעט.

ליזא געהט שוויינענדיג אריין און גיט אראבנעהמענדיג די יאקע פון זיך זעצט זי זיך צום טיש.

קארעניעוו פרואווט איהר די יאקע אויסצוטהון, פאנגט מיט ציטערענדע הענד די יאקע פון איהרע ווייכע רונדע אקסלען ארונ־טערצונעהמען, אין זיינע אויגען בליצט אויף א ליידענשאפטליך פייער'ל, און די נאז־פליגעלען בעוועגען זיך שטארק.

ליזא וויל זיך ווידער צום טיש זעצען, אבער קארעניעוו נעהמט זי אין זיינע ארעמס, זעצט זיך אויפ'ן בעט און נעהמט זי אויף די שויס. געדולדיג און איבערגעבען זיצט ליזא שוויינענדיג.

— וואס איז דאס ? — פרעגט קארעניעוו, וואס גיט אונז די עהרע ?

— איך וועל באלד שטארבען... — קלינגט עם פלוצלונג פון ליזאס ליפען, אין איהרע אויגען בעווייזט זיך אויף איין אויגענ־בליק א קלעגליכער בעטענדער אויסדרוק.

— אהא !... מיט דיר איז עפעס ניט רעכט... — זאגט קא־רעניעוו לאכענדיג, — דו וועסט דאך ניט !... נאריש מיידעל, — זאגט ער און פרעסט זייגע קניהען צו איהרע פולע רונדע פיס, און זיין גאנצער קערפער ציטערט פאר ליידענשאפט.

ליזא קוקט אויף איהם מיט טרויעריגע אויגען און שווייגט.

קארעניעוו לעגט איהר ווי א קינד אויפ'ן בעט, קושט איהר ווייסען האלז, דריקט זיך צו צו איהר ווייכען ווארעמען בוזעם און פערגעהט אזש פאר ליידענשאפט....

ליזא וועהרט זיך ניט און גיט זיך איהם שווייגענדיג אזוי ווי שטענדיג איבער... דערנאך שטעהט זי אויף, קוקט ווי פעסט און ערענסט אין זיינע אויגען, אזוי ווי זי זאל עפעס זוכען אין זיי און בלייבט שטעהן נאכדענקענדיג...

— נא, וואס איז... ווילען מיר אפשר טעה טרינקען ? — פרעגט קארעניעוו א ביסעל דערהיצט און גליקליך.

— איך געה... — ענטפערט ליזא שטיל.

— פאר וואס אזוי שנעל ?

— אזוי, — ענטפערט ליזא טרויריג־שמערצליך, און נעהמט צעגערענד און ריהרענד־צערטליך זיין האנד.

קארעניעוו ציהט מיט די אקסעל.

— ביזט עפעס היינט זאנדערבאר... — זאגט ער— איך פערשטעה דיך ניט. נא, ווי דו ווילסט.

ליזא לאזט שטיל זיין האנד אב, קוקט פערטראכט צום באָ־דען, נעהמט אויף זיך מעכאניש די יאקע. ביי די טיהר בלייבט זי נאכאמאל שטעהן און ווארפט א טרויעריג שמערצליכען בליק אויף קארעניעוו'ן.

— איך דאנק דיר וואָס דו ביזט געקומען... — זאָגט קארע־ניעוו, נים וויסענדיג אליין צו האָט ער רעכט וואָס ער זאָגט.

ליזא זיפצט שוואר און געהט ארוים. קארעניעוו הערט ווי די ווירטהין זאָגט צו איהר אין קארידאר:

—אזא ארומטרייבערין... און דאָס איז נאָך א פריילין, א סטודענטקע

עלפטעס קאפיטעל

ליזא געהט גאָס אוים גאָס איין, ביז ס'פאנגט שוין אָן נאכט צו ווערען. די לאמפּטערען ווערען שוין אָנגעצונדען. זי געהט שנעל און לייכט אביסעל איהר קאָפּ געבויגען און קוקט אויף די פייכט־קייט פון'ם פּלאסטער; פּלוצלונג איבעריאגט זי ווער, א קליין ווייס הינטעל דרעהט זיך נעבען איהרע פיס, ליזא דערשרעקט זיך און הויבט אויף איהרע אויגען.

א יונגער, קליינער גימנאזיסט געהט מיט לאנגזאמע טריט פערהילט אין א גרויען מאנטעל און אין א גרויס סטודענטען־היטעל וואָס פאסט זיך ניט צו זיין קליינעם קערפּער, און דאָס ווייסע הינטעל לויפט איהם נאָך פון הינטען און יערער ווייל שמעקט ער מיט זיין נאָז צו דעם אינגעלס פיס.

איין אויסערגעוועהנליכעם הארציגעם געפיהל לויפט דורך ליזאס ברוסט, און איהרע אויגען ווערען פייכט. זי דערמאנט זיך אין סאָריאָשע מיט'ן ליעבען קליינעם הינטעל... איהר טרויעריגע פערצווייפלונג טרעט אב, און זי פיהלט עפּעס א צערטליכע שטילע זיסקייט אין איהר נשמה. זי געהט אוועק פון איהר וועג און געהט נאָך דעם קליינעם סטודענט מיט'ן הינטעל. אזוי געהט זי א לאנ־גע צייט, א ווײלע ווערט זי טרויעריג און א ווײלע לוסטיג. זי פערגעסט אז זי מוז באלד א היים געהן, און זי געהט נאָך מיט איהר מוח צו די ברוסט צוגעדריקט. ניט אוועקנעהמענדיג איהרע אויגען פון דעם גרויען מאנטעל און דאָס גרויסע היטעל פון'ם

יונגען סטודענט. פון צייט צו צייט קוקט זיך דער קלײנער סטו־דענט אום, און פערוואונדערט זיך וואס אזא הויכע קרעפטיגע דאמע געהט איהם נאך. זי שמייכעלט קוים בעמערקענדיג צו איהם; ער אבער דרעהט זיך אוועק און רופט, כדי זיין זעלבסטשטענדיג־קייט צו צייגען מיט א פייפעדיגער שטימע דאס הינטעל.

— פארספיק! אהער!... ניט אוועקלויפען!... נא ווארט!...

דאס קלײנע הינטעל שטעלט אויף זײנע ווייסע אויערן און שפרינגט אזוי ווי א צוזאמענגעוויקעלטע ווייסע קנויל אויף דעם קלײנעם סטודענט.

ליזא לאכט שטיל.

— א היים, א היים! — זינגט עפעס זיס און פרעהליך אין איהר ברוסט.

דער קלײנער סטודענט בלייבט פלוצלונג שטעהן ביי א גאר־טען־טהירעל, קוקט זיך נאך אמאל אום צו ליזא און שרייט: „פארס־פיק, אהער!

דאס ווייסע הינטעל שפרינגט אריבער די שוועל און דאס אייזערנע טיהרעל פערמאכט זיך נאך זיי.

ליזא איז ווידער אליין. און אזוי שנעל ווי די הארציג־זיסע היימליכקייט איז געקומען, אזוי שנעל איז עס פערשוואונדען. די גאסען זעהען אויס שמוציג און לעהר, דאס ליכט פון די לאמפטערען זעהן אויס געל און טרויעריג, א פאר מענשען געהען דורך. איהר אין טונקעלהייט פערהילטע געשטאלט שפיגעלט זיך אן אין די נאסע שטיינער פון גאס.

ליזא שטעהט נאך א ווײלע נאכדענקענדיג, און געהט דער־נאך מיט שווערע מידע שריט צוריק.

סעריאשא, דאס הויז, דער פאטער, אלץ קומט פלוצלינג אזוי ווי פערנעבעלט אין איהר קאפ און ווערט באלד ווידער פערשוואונ־דען. נאר דער איינער טרויעריגער געדאנק בעהערשט איהר, אז זי קען ניט מעהר צוריק געהן... זי קען פון דער היים ניט מעהר דענקען... זי איז שוין ניט מעהר דיזעלבע ליזא ווי א מאל, וואס

איז פרעהליך און ריין אין דעם אלטען הויז מיט סאריאשא און דעם הינטעל רוהיג און לוסטיג ארומגעשפרונגען... זי וועט שוין יענע ליזא מעהר קיינמאל ניט זיין...

איהר דאכט זיך, אזוי ווי זי זאל ערגעץ אין א טיעפען שמוציג גרינעם וואסער זיך טרינקען... דאס וואסער רוישט אין איהרע אויערן, מאכט וואס אמאל טונקעלער איהרע אויגען, און אלץ — אלץ! ווערט פערשוואונדען פון איהר נשמה...

איהרע אויגען ווייט אויפגעריסען,ביידע הענד פאר שרעק אויפגעהויבען, דריקט זי פערצווייפעלט די מוח צו איהרע שלייפען און בלייבט שטעהן.

אלץ איז אויס!... רופט עס אין איהר נשמה, אלץ!... אלעס ווערט פערלאשען אין איהר און פערזינקט אין פוסטקייט און טוים...

צוועלפטעס קאפיטעל

ווען ליזא איז א היים געקומען, איז דארא געלעגען אין בעט מיט'ן פנים אין קישען איינגעגראבען, ווען זי האט דערהערט דאס גערויש פון אויפמאכען און צומאכען די טיהר, איז זי אויפגעשפרונגען פון בעט, געקוקט מיט פייערדיגע אויגען אויף ליזא.

— אח, דו ביזט עס... — זאגט זי מיט אן אונזיכערער שטימע — דו האסט מיך אזוי דערשראקען...

ליזא נעהמט פון זיך ארונטער די יאקע, צינדט אן דעם לאמפ, זי געפינט אויף'ן טיש ליגענדיג א בויגען פאפיער, וואס דארא האט אנגעשריבען און א שווארצען רעוואלווער, וועלכער גיט ארויס פון זיך א שרעקליך העסליכען גלאנץ.

דארא הויבט זיך אויף פון בעט און געהט צו צו ליזא.

— זעה וואס איך האב געשריבען... — זאגט זי מיט אוננאטירליך טראגישען טאן, צייגענדיג אויפ'ן פאפיער.

ליזא לעהנט זיך מיט איין האנד אן אויפ'ן טיש און לעזט שווייגענדיג:

— „אין אונזער טויט איז קיינער נישט שולדיג. מיר שטארבען" „ווייל דאס לעבען האט איבערהויפט נישט קיין ווערט צו לעבען".

— איך דענק, אז דאס איז גענוג, — זאגט דארא מיט א גע־צוואונגענע ענטשלאסענהייט, ווייל זי פיהלט, אז אלץ וואס זי זאגט איז קינדיש און נישט אמת.

ליזא שווייגט, בלייבט שטעהן אזוי מיט איין האנד אויפ'ן טיש אנגעלעהנט. איהר צאפ פאלט אריבער איבער איהר אקסעל און קוי־לערט זיך צוזאמען אויפ'ן טיש, אז אויגענבליק וויל זי די פעדער נעהמען און נאך צושרייבען ד א ס וואס דריקט אונגעהייער שרעקליך איהר נשמה... זי טהוט עס אבער נישט, לאנגווייליג שטעלט זי זיך אויף, בעריהרט מעכאניש דעם רעוואלווער מיט די פינגער און לאזט איהם ליגען.

— יא, גוט... מיר איז אלץ איינס... — זאגט זי שטיל.

ס'פאלגט א דריקענדע שטילקייט, מען מוז דאך עפעס טהאן...

— טראכט דארא, ווי אלץ קומט אזוי דום און קינדיש ארויס.—

— מען מוז די טיהר פערשליסען. — זאגט דארא אזוי ווי ניט ענטשלאסען און רויט־ווערענדיג.

ליזא געהט שטיל צו צו די טיהר און פערשליסט איהר.

ווידער ווערט א דריקענדע שטילקייט אין צימער און ס'ווערט זיי שווער אויפ'ן הארץ... ליזא שטעהט ביי די טיהר און דארא ביים טיש. עפעס אויסערגעוועהנליך שרעקליכעס קריכט ארויס פון אלע ווינקעלעך און פילט אן דאס גאנצע צימער... דארא דאכט זיך, אז דער לאמפ פערלעשט זיך...

— יא, וואס וועט דען דא זיין? — וויל זי ארויסשרייען, אבער אנשטאט דעם פרעגט זי: — וואו ביזטו געווען? — זי פרעגט עס מיט אזא טאן אזוי ווי ס'זאל איהר נוער ביים האלז שטיקען.

ליזא קוקט אויף איהר מיט א טיעף־טרויעריגען בליק און ענט־

פערט גאר נישט.

— נו, וואס איז דען... מען מוז דאך אן ענ...דע מאכען — זאגט דארא מיט א שטאמעלדיגען טאן.

ליזא ענטפערט קאלט: — יא...

דארא שטרעקט אויס איהר האנד און ניט געגוג פערטרויענדיג איהר מוטה, נעהמט זי דעם רעוואלווער. א קאלטער ציטערן לויפט דורך איהר גאנצען קערפער. זי פאנגט פלוצלינג אן צו פיבערען, אלע טענער קלינגען פלוצלונג פערשטיקט און הערען זיך אזוי פון ערגעץ אן אונענדליכע ווייטקייט. פון אלע זייטען דאכט זיך, אז א נעבעל גיסט זיך ארויס, און דער נעבעל צושיידט זי פון דער וועלט... און ווען זי לעגט צו דעם רעוואלווער צו איהר שטערען, און דאס קאלטע אייזען דרינגט אריין אין איהר גאנצען קאפ, פערציהט זיך איהר פנים שמערצליך און זי ווערט אהנמעכטיג...

— דערנאך וועט ליזא זיך ניט שיסען, און מיך פאר א נאר האלטען! — געהט איהר אין קאפ אויף א געדאנק... נאך מעהר... איז דאס נישט אן אונזין... טראכט זי, זיך טויטען... פאר וואס?

זי הערט פלוצלינג אזוי ווי דורך א וואנד אז ליזא זאגט עפעס, זי נעהמט שנעל דעם רעוואלווער אוועק פון'ם שטערען, ס'ווערט איהר אביסעל לייכטער אויפ'ן הארצען, אבער א שוואכקייט בעהערשט איהר און זי פאלט צו צו א שטוהל.

— צוערשט... איך... — זאגט ליזא רעזיגנירט אין פולער הארץ־וועהטאג.

דארא שווייגט און קוקט אויף איהר מיט ווייט אויפגעריסענע אויגען. עס קלאפט איהר א צאהן אין א צאהן.

— דערנאך וועסט דו... — זאגט ווייטער ליזא.

זי געהט צו נעהנטער צום טיש, נעהמט ארויס דעם רעוואלווער פון דאראס שוואכע האנד, לעגט איהם רוהיג און געגוי צו דער לינקער ברוסט און דריקט צו איהר ווייכען קערפער צו איהם...

דארא זעהט דורך דעם האלב־טונקלען צימער ווי ליזאס פנים ווערט בלייך און פערצויגען, און עס קומט איהר פאר, אז זי איז

שולדיג אין דעם... זי האט צו דעם יעצטיגען מאמענט געברענגט. ס'איז דאך א שענדליכער אונזיניגער שפאס... וואס האט זי געטהאן? מאטערט איהר די פראגע. פלוצלינג דערהערט זי א שרעקליכען קלאפ; א קלאנג פון א צובראכען גלאז. ליזא שאקעלט זיך, כאפט זיך אןביים טיש, איהרע אויגען ווייט אויפגעריסען... שלעפט מיט דאס גלאז טהע, און פאלט מיט א שמערץ געשריי אויפ'ן רוקען... א שטוהל רוקט זיך פון ארט און פאלט אוועק אין מיט צימער...

— איי! — שרייט דארא מיט אן אונגעהייערען שרעק און כאפט זיך מיטביידע הענד ביים קאפ... ליזא!!

עטוואס אזוי ווי א בלוטיגע מאסע שווינדעלט פאר איהרע אויגען... אלץ דרעהט זיך ארום איהר אזוי ווי א משוגענער קאראהאר, זי לויפט צו די טהיר.

— א — א — א — אה! — שרייט זי ענטזעצליך און שרעקליך. רייסט די פערשלאסענע טיהר אזוי ווי א וואהנזיניגע. די טיהר ווערט אויפגעריסען און פיעלע מענשען מיט צושראקענע געזיכטער און ציטעריגע שטימען קומען אריין אין צימער.

דרייצעהנטעס קאפיטעל

אויף די גאס איז נאך ליכטיג געווען, און דאך האבען לאמפטערען געברענט און זייער גאלדען ליכט האט זעלטען שעהן געשימערט דורך די בלויע לופט פון'ם זומער אווענד.

א דריקענדע שטילקייט הערשט אין דער גאנצער וואהנונג, נאר אין עם צימער ברענט שוין דער לאמפ; אונבעוועגליך הענגט ער איבער'ן ווייס-געדעקטען טיש, און זעהט אויס ווי א גרויסע שמעטערלינג מיט אויסגעשפרייטע פליגעל. ערגעץ וואו קלאפט דער זייגער אן איינטאניגען טיק-טאק און צעהלט פאר לאנגוויילינקייט די שטענדיג גלייכע צייט. אלע פארהאנגען זיינען ארונטערגעלאזען און עס זעהט אויס, אזוי ווי אונטער די שווארצע מויערן זאל

הערשען א געדיכטע פינסטערע נאכט.

דאָרא ליגט איינגעהילט אין א גרויס ווארעם טוך אויפ'ן בעט פון'ם קליינעם שלאָף־צימער און קלערט.

שוין א יאָהר איז אוועק זייט ליזא טשומאקאווא איז טויט, אויף איהר קבר וואקסט שוין אודאי דאָס צווייטע גראז, פאר דאָרא איז דאָס יאָהר געווען אזוי ווי א שווארצער פלעק, קראנקהייט און חרטה האָט איהר הארץ אויפגעגעסען. איהר פנים איז נאָך מאָגערער געווארען, איהרע אויגען פאנגען אן קרענקליך צו גלאנצען. דער קאָפּ זעהט אויס גרעסער און דער קערפּער קלענער... אבער אין איהר נשמה איז נאָך פעסט דער רצון און עס ברענט אין איהר הארץ נאָך שטארקער דער ווילען צו זיין גרויס און שטארק, מו־טהיג און שטאָלץ. אין דעם איינעם יאָהר, איז זי גאנץ רוסלאנד אויסגעפאָהרען, פיעל געפאהר אויסגעשטאנען, צום סוף האָט זי זיך דאָ אין דעם גרויסען אונהיימליכען הויז בעזעצט; וואו ס'איז פאר־בערייטעט געווארען א גרויסע פערשווערונג.

דער געדאנק וואָס מארגען וועט געשעהן, געהט דורך א קאלט ציטערען דורך איהר קערפּער, און ס'לעגט זיך זעהר שווער אויף איהר הארץ, פון דעסטוועגען, ווייסט זי, אז זי וועט מארגען אהין געהן און אלעס טהאָן. זי ווערט פון דעם בעגייסטערט, אז גראדע איהר האָט מען אזא אונגעהייער געפעהרליך גרויסע ראלע איבער־געגעבען. די גאנצע פערשווערונג און די פיעלע ארבייט וואס איז געטהאָן געווארען, פערשווימט פון איהרע אויגען; זי זעהט נאָר זיך אליין, און שטעלט זיך פאר ווי שטאלץ און מוטהיג זי וועט עס דאמאָלס צווישען די גאנצע מענגע קליינליכע מענשען שטעהן.

זי ליגט שטיל און צופריעדען און איהרע אויגען גלאנצען אין דער טונקעלהייט, אזוי ווי פון א בעהעלטעניש א מויז.

פון'ם שכן'ס שטוב הינטער די וואנד פאלט עטוואס צו דער ערד, און דער קלאַפּ וועקט אין איהר שמערצליכע עראינערונג וואס זיינען א גאנץ יאהר ווי א שווערער שטיין געלעגען אויף איהר ברוסט. ווידער פייניגט איהר דער געדאנק: פאר וואָס זי האָט ניט געקענט

אזוי איינפאך און שעהן ווי ליזא שטארבען, שוין צום הונדערסטען מאל פּרואווט זי זיך די אורזאך צו ערקלעהרען, און שוין צום הונ־דערטסטען מאל געפינט זי קיין ענטפער ניט. די נאָך ניט פער־היילטע וואונד רייסט זיך ווידער אויף און צופּט אזוי שטארק ביי איהר הארץ....

שרעק, שאנדע, איינזאמקייט און שמערץ ליגט נאָך אויף איהר אזוי ווי פריהער...

עס הערט זיך א קלינגען, און דער טאָן פון'ם גלאָק מאכט פול די גאנצע וואהנונג. צוערשט שטיל, דערנאָך שטארקער און אבגע־האקט, און א ווײלע שפּעטער ווידער שטיל און אויסגעצויגען, אזוי ווי עס זאָל זיך ווער בעטען מען זאָל איהם אריינלאָזען...

ס'ציטערט עטוואס אין דאָראס ברוסט. אלע עראינערונגען פערשווינדען און ס'ווערט איהר לייכטער אויפ'ן הארץ. זי שטעהט שנעל אויף, געהט אריין אין פאָדער־צימער, דער שאטען אויף די וואנד געהט איהר נאָך און ווערט צוזאמען פערשוואונדען מיט איהר אין קארידאר.

אויף די טרעפ איז ליכטיג. אנדרעיעוו'ס געשטאלט אין מאנ־טעל או זבריטען הוט ערשיינט דורך די טיהר פון קארידאר.

— אה, איהר זייט דאָס? — פרעגט דאָרא שטיל, — און די איבעריגע?

ניט איילענדיג זיך צו ענטפערען, פערמאכט אנדרעיעוו די טיהר, טהוט זיך אוים דעם מאנטעל מיט'ן הוט, דאן ענטפערט ער ביין א זייגער וועלען זיי אלע קומען, ניעסנאמאוו מוז עסען האָבען. ער וועט דאָ נעכטיגען.

— ביי מיר איז אלץ אָנגעגרייט — ענטפערט דאָרא.

זיי געהען ביידע אין עס־צימער, דאָרא זעצט זיך אויף די זאפא און הילט זיך ווידער איין אין דעם טוך. אנדרעיעוו ברענגט אריין פון פאָדער־צימער אן איינגעוויקעלטע זאך, עפענט דעם שראנק און לעגט עם פארזיכטיג אוועק; אזוי ווי ס'זאָל זיין עפּעס פון גלאָז.

— גיט אכטונג אויף דעם, דאָרא... — ווארענט אנדרעיעוו.

זיי שווייגען ביידע. אנדרעיעוו געהט שטיל אין צימער אויף און אב. דארא קוקט איהם נאך שווייגענד מיט די אויגען. עס דאכט זיך איהר, אז עפּעס א שווערקייט ליגט אויף די גאנצע וואהנונג און דריקט צו איהר קאָפּ און איהר ברוסט.

— נא, ווי... איז אלץ גרייט? — פרעגט זי, כדי צו אונטער־ברעכען דאס שווערע שווייגען.

אנדרעיעוו ענטפערט ניט.

— ווער איז דאס דער ניעסנאמאוו? — פרעגט ווידער דארא.

אנדרעיעוו בלייבט פּלוצלונג נעבען איהר שטעהן, הערט אויף זיינע וואנצען צו דרעהען און שמייכעלט.

— איך קען אייך דאס ניט זאגען... דאס איז אייך גאנץ גלייכ־גילטיג... אן אמת... גוטער מענש... דאס איז די הויפּטזאך.. איבע־ריגענס וועל איך אייך זאגען, אז ער איז א סטודענט...

ער פאנגט אן ווידער צו געהן אויף און אב אין צימער און זיי־נע וואנצען צו דרעהען.

— איך ווייס נישט ווי אזוי דאס אלץ וועט זיך ענדיגען... — זאגט ער נאכדענקליך, — נאר ווען איהר זאלט פערלוירען געהן, וואלט געווען א שאנד... אזעלכע מענשען קען מען אזוי לייכט ניט ווידער האבען... אין אן אנדער לאנד וואלטען זיי גרויסע זאכען אויפגעטהאן, און דא וועלען זיי פאר ג א ר נ י ש ט אונטער־געהן.

— ווי אזוי פאר גאר נישט? — פרעגט דארא.

— איהר מיינט אפשר, אז איך וועל אייך פאר עפּעס א הויי־כען אלטען געארדעלטען אָפּ אוועקגעבען?

דארא שמייכעלט.

— איהר רעדט אזוי ווי איהר אליין וואלט דאס נ י ש ט וועלען טהאן, — זאגט זי מיט א שמייכעלדיגען טאָן.

אנדרעיעוו ווינקט מיט די האנד.

— ניין, וועגען מיר... מיין ראלע וועט מיך העכסטענס ברענ־גען קיין שליסעלבורג, אבער איהר דריי געהט דירעקט צום גאלגען...

דאס טהוט מיר באנק, איך קען דאך אייך אלע אזוי גוט... און איך האב איך אזוי ליעב... פון מיינעטוועגען וואלט איך געגאנגען...

— פאר וואס זשע געהט איהר נישט?

— ס'קענען דאך נישט אלע מיט אמאל געהן... — שמייכעלט אנדרעיעוו, — איך וועל אויך קומען אין די רייהע...

— אזוי, קענט איהר הייסט דאס ניעסנאמאוו'ען?

— יא, איך קען איהם... אויך קארעניעוו — איז א שטארקע נאטור... ער איז א קעמפפער פון די נאטור... פון זיין טעמפעראמענט... ער האט זיך צו דעם דאזיגען קאמפף איבערגעגעבען, ווייל אין דער איצטיגער צייט איז נישט דא קיין העכערע אידעאליסטישע זאך, ווי די רעוואלוציאנערע בעוועגונג!...

— נאר אין קאמפף פאר פרייהייט, ווען אלע מענשליכע קרעפטע זאלען זיך אנשטרענגען, אדער מען וועט די קייטען צוברעכען אדער אונטערגעהן... דאס איז גרויס!... ערהאבען און הייליג. קארעניעוו איז אמת'דיג א הארטהערציגער מענש... ער איז פערביטערט, אבער אזוי איז ער דער בעסטער מענש וואס קען נאר זיין. אלע אמת'ע אנארכיסטען זיינען גוטע פיהלענדע מענשען. נאר די גרויסע מאסע בייזהייט, רויהייט און אונגערעכטיגקייט פון דער וועלט, וועלכעס בעדריט נאר פאר אונז בלויז א טרויעריגע זאך... איז פאר זיי אנגעהייער שרעקליך און עס מאכט פול זייער הארץ מיט האס און עקעל...

אנדרעיעוו בלייבט שטעהן נאכדענקליך, און פון זיינע אויגען קוקט ארויס א מין צארטער ווייכער געפיהל.

— ס'איז דא אזעלכע נאטורען — זאגט ער ווייטער — וואס נעהמען אין זיך אלעס בייזע פון דער וועלט, און לעבען עס דורך אין דער טיעפקייט פון זייער נשמה... זיי האבען א בלוט-בעפלעקטע נשמה... עס איז זיי אונמעגליך מיטצופיהלען אויפגערעגט צו ווערען, ווייל עס פעהלט זיי דער מיטלייד צו יענעם, זיי בעטראכטען אלע ליידען פאר זייערע אייגענע נישט קיין אלגעמיינע... אזעלכע מענשען, אדער זיי בעגעהן זעלבסטמארד אדער זיי ווערען אין

גאנצען גלייכגילטיג צום לעבען... ניעסנאמאוו אבער, האט א ריינע נשמה !... א הייליגע !... א שאד ער זאל פערלוירען געהן..

אנדרעיעוו מאכט א טרויעריגע האנדבעוועגונג און געהט ווי־דער אין צימער אויף און אב.

עס הערט זיך ווידער דער לאנגווייליגער טיק־טאק קלאפען פון'ם זייגער; דארא זיצט פערזונקען אין עפעס פאר איהר געהיימ־ניספולע געדאנקען, און זי טראכט: זי איז אויך אזוי ווי יענער... אזוי ריין.... אזוי מוטהיג !... אויף איהרע דינע ליפען בעוועגט זיך א צופריעדענער שמייכעל...

— יא אזוי איז עס, דארא באראשקאווסקאיא — זאגט ווייטער אנדרעיעוו. — דענק נאר אין דעם: איהר וועט שטעהן אין עק גאס, כדי איהר זאלט קענען פון דארט זעהן דעם באהנהאף און די דורכלויפענדע גאס. ווען דער צוג וועט צום באהנהויף צופאהרען און דער פירשט וועט פון וואגאן ארויסגעהן, וועט די אקושערקע אויף די פאדערטרעפ ארויסקומען און וועט צורופען א דראשקע, אין דעם אויגענבליק מוזט איהר מיט אייער מאשענטוך פאכען. ס'זאל אויס־זעהן אזוי ווי איהר ווישט אייך דעם שווייס פון שטערען, דער צייכען וועט אין נעקסטען קאפע־הויז ווייטער געגעבען ווערען. ביים צווייטען צייכען וועט קאריאנאוו און ניעסנאמאוו אייך אקעגען קומען — אזוי...

— איך געדענק אלעס גאנץ גוט... גלויבט איהר דען, אז איך קען דאס פערגעסען ? — פרעגט דארא פערוואונדערט.

— ניין, דאס גלויב איך נישט — ענטפערט אנדרעיעוו רוהיג, אבער אויף מיר ליגט די פליכט צו קאנטראלירען. די הויפט זאך איז: נישט אויפגערעגט זיין.

דארא שאקעלט מיט'ן קאפ.

ס'איז שטיל געווארען. און די שטילקייט האלט אזוי לאנג אן ביז ס'הערט זיך ווידער א קלינגען אין קארידאר.

— נא, אט זיינען די אנדערע אויך שוין דא — זאגט אנדרע־יעוו רוהיג און געהט עפענען.

ס'הערט זיך א טיהר עפענען און דאָס אריינקומען פון מענ־שען. דאָרא הויבט אויף איהר קאָפּ און קוקט ערוואַרטענדיג צו די טיהר.

קאריענעוו זעהט אויס אזוי גרויס, שעהן און קרעפטיג אזוי ווי פריהער. ניעסנאמעוו איז אויך גרויס, אבער א ביסעל מאגערער און עלעגאנטער, ער האָט אַן ערעלען פּנים, גרויסע אויגען, בלאנדע ווייכע האָר און ער דערמאנט דאָרא אין פּאשא אפּענאסיעוו... זיי דריקעןביידע דאָרא'ס האנד.

ווען איהר ווילט אונז טעה געבען, געגאַסין באראשקאווסקאַ־יא — זאָגט קאריענעוו א ביסעל שפּאסיג מיט זיין פול־טענענדיגע שטימע. דאָרא פיהלט אזוי ווי א פרישער קוהלער הויך זאָל פון איהם ארויסגעהן, אזוי ווי ער זאָל קומען פון די ווינטער־לופט....

— גוט. — ענטפערט דאָרא מיט געמאכטע רוהיגקייט און געהט אין קיך אריין. דאָרט בעשעפטיגט זי זיך מיט'ן סאמאוואר, און איהרע נישט געוואהנטע הענד ציטערען און זי צוואווארפט קויהלען אויף דער ערד.

פון'ם עס־צימער הערט זיך קאריענעוו'ס קול, ער דערצעהלט וואָס פאַר א קונצען ער האָט געמוזט מאכען, כּדי אבצונארען דעם געהיים־פּאָליציסט וואס איז איהם נאָך געגאנגען, און ווען דאָרא איז צוריקגעקומען, זאָגט קאריענעוו, — מיר געפעלט די אקושערקע!... דאָס איז א מענש! זי וועט זיך אזוי רוהיג פערהאַלטען ביים בע־שאפען פון א גאנצע וועלט אזוי ווי ביים געבוירען ווערען פון א קינד! ווייסט איהר, אין די לעצטע צוויי טאָג פיהל איך ערשט אז איך לעב... ס'איז נאָר א שאָד, אז באלד וועט אלץ צו ענדע זיין...

— וואַרט נאָר א ביסעל... — זאָגט אנדרעיעוו א ביסעל טרויריג.

— נייִן, ברודער, — לאכט קאריענעוו — מיר האָבען נאָך א י י ן טאָג דערנאָך — פּסטט...

דער בלאנדער ניעסנאמאוו קלאַפּט מיט זיינע דינע פינגער אויפ'ן עק טיש און קוקט פערטראַכט ערגעץ אויף איין פונקט, ביי

דעם קלאנג פון קאריענעווס פרעהליכע שטימע געהט א שוידער דורך דאראס רוקען. איהרע פיס ציטערען. עס ערפאסט זי א פלוצ־לינגע שוואכקייט. זי זעצט זיך אויף די זאפא און ווי דורך א נעבעל הערט זי קארעניעוו׳ס שטימע.

— ס׳איז נאר שלעכט, ווייל מיר האבען אזוי ווייניג מענשען...

— זאגט קארעניעוו, — צוערשט זיינען אלע דאפיר, און ווען עס קומט צו טהאטען, זיינען אזוי ווייניג פארהאן!..

דארא הויבט זיך אויף, פון תמיד פיהלט זי שמערצליך פאר־וואס דער הויך־געוואקסענער שעהנער סטודענט האט איהר נישט ליעב און אין זיין נעגענוואַרט נעהמט זי זיך אלע מאל צוזאמען.

זי שמייכעלט, ווארפט א בליק צו ניעסנאמאוו׳ן און פרעגט:

— איהר וועט טרינקען טעה מיט לימענע?

— איך?... יא... — ענטפערט ניעסנאמאוו מעכאניש.

ביים טעה, וועלכען ס׳טרינקט קיינער נישט, נאר קאריענעוו ווערט מעהר געשוויגען ווי גערעדט. און פון דער שטילקייט הערט זיך כמעט דער גאנג פון דער צייט, און דאס דערנעהנטערען פון דעם שרעקליכען מארגענדיגען טאג...

— נו, לאמיר געהן... — זאגט קארעניעוו אויפהויבענדיג זיך — צום ווידערזעהן מארגען.

— דארא וועט אייך צייגען וואו אלעס ליגט — זאגט אנ־דרעיעוו צו ניעסנאמאוו׳ן מיט אן ערענסטען טאן.

— גוט! זייט געזונד. — ענטפערט ניעסנאמאוו.

א מאמענט שווייגען זיי אלע, אזוי ווי זיי זאלען נים וויסען וואס זיי זאלען ווייטער טהאן.

— יא, — זאגט אנדרעיעוו שטיל — ס׳איז מעגליך, אז מיר וועלען זיך מעהר נישט זעהן...

ער געהט צו צו ניעסנאמאוו׳ן, נעהמט איהם ארום און דריקט איהם ליעבליך צו זיין ברוסט.

— זיי געזונד, מיין טייערער, — זאגט ניעסנאמאוו צערטליך.

דאס צערטליכע געזעגענען פון די צוויי ווירקט אזוי אויף דא־

ראָ'ס געמיטה, אז די טרעהרען פאנגען אָן פון איהרע אויגען צו רינען, ליפען איבער איהרע באקען און פאלען אויף איהרע ציטער־רענדע לפּען...

קארעניעוו דריקט ניעסנאמאוו'ס האנד שוויינענדיג און שמייכעלט טרויריג. ניעסנאמאוו ענטפערט איהם מיט דעם זעלבען טרוי־ריגען שמייכעל.

קארעניעוו און אנדרעיעוו געהען אוועק. דאַרא בעגלייט זיי ביז אין קאראדאר. האָרכט זיך צו, ביז ס'פערמאכט זיך הינטען דאָס טויער. זי פערשליסט די קאראדאר־טיהר און געהט צוריק אין עס־צימער.

ניעסנאמאוו שטעהט ביים פענסטער און קוקט אויף די גאס ארויס. ס'איז נאָך נאכט און די גאסען זיינען פוסט, אבער דער הימעל איז שוין אַ ביסעל ליכטיג פון'ם מארגען־שיין. דער לעצטער שטערן פאנגט שוין אָן בלאס צו ווערען... ס'ווערט שוין באלד טאָג..

— ס'טאָגט שוין... די נעכט זיינען ביי אייך קורץ — זאָגט ניעסנאמאוו שמייכלענדיג, ווען ער הערט דאַרא'ס שריט.

— יא! — ענטפערט דאַרא, און נעהמט מעבאניש דאָס גע־שיער פון'ם טיש אראב. א זעלטען געמישטע געפיהל קומט איהר אין הארץ: צום ערשטען מאָל קומט איהר אויף די געדאנקען אז זי איז גאר נישט פעהיג צו אַזא טהאט... און צוגלייך דענקט זי ווידער ווי שטאָלץ דאָס איז... זי פערברענגט די לעצטע נאכט צו־זאמען מיט א מענש, וועמענס נאָמען ס'וועט מארגען אין גאנץ רוסלאנד קלינגען, און אלע שטיינערנע הערצער פון די הערשער צי־טערען מאכען...

אין דרויסען ווערט וואס אמאָל ליכטיגער. דער טאג פון גרויסקייט קומט אָן... טראכט דאַרא, און איהר הארץ ציטערט פאר וועה און שטאָלץ...

ניעסנאמאוו זיפצט שווער, געהט אוועק פון פענסטער, און זאָגט ווייך און שמייכלענדיג צו דאַרא: — ס'איז מעגליך, אז דאָס

איז דער לעצטער מארגען וואס איך לעב... נאר דאס איינע טהוט מיר באנק... אפען געזאגט, בין איך א סענטעמענטאלער.... איך האב ליעב די זון, דעם הימעל, דעם הערבסט, און דעם פריהלינג... איך האב ליעב דאס גראז, אלע שעהנע זאכען, דאס שטילע לעבענס־פריידיגע... איך וויל קיינעם נישט טויטען.. און איך וויל אויך נישט שטארבען...

— פאר וואס זשע געהט איהר צום טויט ? — פרעגט דארא פערצאינטערעסירט, און ווידער טראכט זי אין׳ם שטאלצען בעוואוסט־זיין ; אז דאס איז איהר פראגע... די פראגע וואס זי פרעגט איצט וועט בלייבען היסטאריש...

— ווי זאל איך איך זאגען ?... — ענטפערט ניעסנאמאוו, — אפשר טאקע נאר דורכדעם, ווייל כ׳האב טאקע דאס לעבען אזוי ליעב, שמערצט מיך, פאר וואס אנדערע מאכען עס שלעכט...

ער שטעהט פאר דארא, שטאלץ, שעהן, איינגאנצען פון דער מארגענזון בעלויכטען, ער קוקט איהר אין די אויגען מיט זיין מילדען בליק, און שמייכעלט מיט זיינע דינע ליפען. דארא׳ן פרעסט עס די קעהל צו, און כדי זי זאל זיך נישט צואויינען, שטרעקט זי שנעל אויס די האנד, און נית קוקענדיג אויף איהם זאגט זי — זאל גאט געבען ס׳זאל זיך אלעס צו גוטען ענדיגען...

— ניין, וואס דען.. — ווענדעט ניעסנאמאוו איהר אב — אלץ איינס... איז נישט היינט, וועט זיין אנ׳אנדערם מאל... אלץ איינס... אלע די וואס האבען אונזער פאלק צו אזא טרויריגען צו־שטאנד געברענגט, זיינען מיינע פיינד, און ווען ס׳וועט איצט גע־לונגען זיך צו רעטען, וועל איך ווידער געהן און אן אנדערען טויטען... אלץ איינס...

דארא הויבט אויף דעם קאפ און קוקט איהם אין די אויגען : זיי זיינען העל און טרויריג, און עטוואס אונבעקאנטעם טייערעס געהט ארויס פון די דאזיגע אויגען אין איהר נשמה אריין... און זי זעהט זיך, אזוי קליין... אזוי קליין...

די פענסטער ווערען וואס א מאל העלער און העלער, און פון

דרויסען הערען זיך שוין איינצעלנע טענער פון'ם ערוואכטען לע־בען...

— האט איהר נישט פאפיער מיט טינט? — פרעגט ניעסנא־מאוו — איך וועל צו מיין מוטער שרייבען... שפעטער וועל איך נישט קענען.

דארא זאגט קייןווארט נישט, זי גיט איהם פאפיער, בלייבט א ווײלע שטעהן. זי וויל עפעס זאגען, און קען נישט... געהט זי אין שלאפצימער.

לאנג ליגט זי דארט, איינגעהילט אין איהר ווייסען טוך נישט ריהרענדיג זיך. זי הערט זיך צו צום קריצען פון די פעדער און צו ניעסנאמאוו'ס בעוועגונגען... איהר קליין־פערלאזען הארץ וויל זיך צוברעכען פאר רחמנות, עפעס א הייליגע הויך אידעאליסטישע ליעבע פיהלט זי פאר דעם מענש, זי וואלט גערן זיך אויפגעהויבען צו איהם געגאנגען, איהם ארומגענומען, און קושען אזוי הארציג... שיצען איהם אין איהרע ארעמס און איהם פערטיידיגען פאר דעם אנקומענדיגען שרעק.

זי בלייבט אונבעוועגליך שטיל ליגען אויף איהר פלאץ און וויינט שטיל ער זאל נישט בעמערקען...

פיערצעהנטעס קאפיטעל.

איבער דער שטאדט הענגט א שטויביגער און רויכיגער הי־מעל, און די לופט איז אזוי געדיכט, אז ס'פערבלענדעט אזש די אויגען.

אויף דער הויפט גאס פאהרען ארום די דראזשקעס הין און צוריק און זיי זעהען אויס אזוי עהנליך איינע צו די אנדערע און עס דאכט זיך, אז אבזיכטליך האט זיי ווער אבגעקויפט זיי זאלען אזוי ארומפאהרען, אויףביידע זייטען גאס געהען מענשען בע־שעפטיגט איינס אונטער דעם אנדערען און זיי זעהען אויס ווי

אז אונענדליכער פערשיעדען־פארבינגער שטרייף. די הייזער וואר־פען שאטענס און ס'איז אזוי הייס אז פערכאפט יעדען דעם אטהעם.

דארא'ן איז זעהר שווער צו שטעהען. די שלאפלאזע נאכט וואס זי האט פערבראכט, די קראנקהייט וואס זי האט ערשט דורכגעמאכט און די אויפרעגונגען וואס זי האט לעצטע צייט געהאט, האט איהר קערפער אזוי אבגעשוואכט, אז זי האט בעקומען קאפ־שווינדעל. זי שטערט אין עק גאס אונטער דעם שאטען און קוקט אנגע־שטרענגט איבער די קעפ פון די דורכגעהענדע צום באהנהאף.

אויף א ברייטען פלאץ שטעהען טרעגער מיט ווייסע שירצען, געהען און קומען מענשען, ס'פאהרען דראשקעס הין און צוריק, אויף א פראנט פון אן אייזערנעם סלופ שטעהט א גרויסער זייגער און עס זעהט אויס אזוי ווי ער זאל אכטונג געבען אויף אלעם וואס עס קומט פאר אין גאס.

דארא'ן דאכט זיך, אז זי שטעהט שוין דארט זייט תמיד. שוין לאנג קוקט זי אויף דעם זייגער, אויף די טרעגער מיט די ווייסע שירצען און אויף אלץ וואס ס'איז דא אין גאס. דאס אלטע בע־קאנטע באהנהויף שטעהט שוין לאנג אזוי פון דער גאנצער וועלט אבגעזונדערט און קוקט אונבעוועגליך אין די לופט אריין. ווען דארא זאל אפילו וועלען קען זי אויך נישט די אויגען פון דארט אוועק־נעהמען. עפעס ציהט זי נאר זי זאל דארט אהין קוקען.

די געדרוקטע אונרוהיגקייט וואקסט וואס אמאל שטארקער אין דאראס ברוסט. ס'איז איהר הייס, אבער אונטער איהר הארץ פיהלט זי א מין קאלטקייט, און איהרע קניה ציטערן לייכט, דאס ציטערן איז קוים צו בעמערקען. אבער דארא'ן דאכט זיך, אז יעדער מוז עס זעהען. ארום איהר איז א געדרודער. זי הערט פערשיעדענע שטימען אזוי ווי פון חלום. איהר איז דאס אלעם גלייכגילטיג. די אלע שטילע טענער שניידען אין איהר מוח אזוי ווי א וואר־נונג, מאכט שטורמיש קלאפען איהר הארץ און א קאלטער שוויס קומט ארויס אויף איהר שטערען; די מענשען געהען און קומען און טויזענדער אונבעקאנטע פנים'ער שווינדלען דורך איהרע אויגען

אפט בעפאלט איהר אזא שרעק, אז זי וואלט ערגעץ אין עק וועלט אנטלאפען, זיך אין א בעט ארייגגעווארפען, מיט'ן פנים צום וואנד צוגעקעהרט, אין א שטיל־שטילען איינזאמען צימער, לאנגע שטונדען... דאס גאנצע לעבען לאנג דארט ליגען און אייביג אויף ד'עם געפארבטען פאפיער פון דער וואנד קוקען.

ווען דאס איז אזוי שרעקליך, ווער צווינגט מיך דען צו דעם? — בליצט אויף א געדאנק אין איהר מח, און עס וויל זיך איהר אויסדרעהען און גלייכגילטיג אוועקגעהן פון דארט. זי מאכט אבער א פערצווייפעלטע אנשטרענגונג, אונטערדריקט אין זיך די שרעק, און אין איהר מח שטעלט זיך די פראגע: — בין איך ווירקליך אזוי שרעקענדיג?

ביי דיעזען טראכטען זעהט זי פאר זיך ניעסנאמאוו'ס פנים, זיינע שעהנע שמערצליך־פלוע אויגען, און עס ווערט איהר אויף אז אויגענבליק לייכטער; דאס ציטערן פערשווינדט פון איהר, איהרע פיס שטעהען פעסטער און איהרע אויגען קוקען שטארקער צו דעם פלאץ וואו זי דארף...

א הויך געוואקסענער הערר, מיט א שעהנעם אויסזעהענדען פנים, לאנגע האר און עלעגאנט געקליידעט, געהט גלייך מיט איינ־געהאלטענע טריט נעבען איהר פאראיבער. דארא קוקט אויף איהם אזוי ווי זי האט אויף אלע פאראיבערגעהענדע געקוקט, אבער פלוצלינג קומט ער איהר פאר בעקאנט, זי קוקט נאכאמאל אויף איהם שוין מיט מעהר אויפמערקזאמקייט, זי דערקענט קארעניעוו'ן. ער זעהט רוהיג און פרעהליך אויס, אבער זיין פנים איז אונבע־וועגליך אזוי ווי א שטיין...

ביים דורכגעהן, האט ער נישט קוקענדיג אויף איהר געזאגט:

— פאסט אויף... שוין באלד...

דאס לעצטע ווארט האט דארא ניט געהערט, נור זי פיהלט וואס ער האט געזאגט. קארעניעוו איז צווישען די אנדערע פער־שוואונדען. אבער אין דארא'ס אויערן זיינען די ווערטער געבליבען.

נאָך קארעניעוו׳ן קומט אן עלטערער הערר מיט א צילינדער און גלאַט ראזירטען פנים. דאַרא קוקט אויך אויף איהם, אבער איהם קען זי ניט, ער איז א פרעמדער.

די צייט געהט... דאַרא שטעהט נאָך אלץ. זי האלט זיך קוים אויף די פיס; יעדער נערוו איז אין איהר אַזוי אָנגעצויגען, אז עס דאכט זיך איהר אז איהר גאנצער קערפּער וועט צוזאַמענברעכען. צואוויילען וואלט זי זיך וועלען ביי דער וואנד אָוועקזעצען, איהר מיעדען קאָפּ דאָרט אנלעהנען און איהרע אויגען צושליסען...

— אַ, גאָט! ווען ס׳זאָל שוין שנעלער זיין... ווען ס׳זאָל שוין שנעלער זיין... — מורמעלט זי שטיל, און ווידער ווערט זי אַזוי ווי גלייכגילטיג און קוקט שטארק צום באַהנהויף.

אויף די גאַס געהט דאָס געוועהנליכע לעבען אַזוי ווי פריהער — פערד און מענשען בעוועגען זיך אויף אלע זייטען, געהען אוועק און קומען צוריק. דער הימעל איז נאָך אלץ אין רויך פערוויקעלט און די שטראהלען פון דער זון פינקלען מיט א היץ און פאלען צו דער ערד.

— וואָס שטעהסטו דאָ? — שרייט מיט כעס א יונגער דוואָר־ניק צו א קוטשער וואָס איז געבליבען שטעהן מיט די דראָזשקע.

— פאָהר ווייטער! דו טייוועל!...

דער קוטשער דערשרעקט זיך און פאָהרט אוועק. אבער דאָרא האָט שוין אין דעם קוטשער לאַריאָנעוו׳ן דערקענט...

וואָס טהוט ער!... ער האָט דאָרט נישט נעדארפט בלייבען שטעהן! — טראכט דאָרא מיט שרעק, און דערמאָנט זיך וואָס קארעניעוו האָט געזאָגט: „אַז אלע זיינען בערייט... אבער ווען עס קומט עפּעס צו טהאָן, ווערען זיי דערשראָקען און טהוען אלץ פערקעהרט“... זי איז דורכדעם אין כעס געוואָרען אויף קארע־ניעוו׳ן; ער דאַרף דאָס נישט זאָגען... אבער פּלוצלינג ווערט זי פערצווייפעלט, אפשר איז טאקע אמת וואָס ער זאָגט? אַז זיי ווערען דערשראָקען, טהאָן אלעס פערקעהרט, און דורכדעם פאלען זיי אריין צו די פּאָליציי.

דאראס גאנצער קערפּער בעדעקט זיך מיט קאלטען שווייס, מיט שרעקענדיגע אנשטרענגונג, הויבט זי אַן צוריקצורופען אלע איינצעלהייטען און עס דאכט זיך איהר אלץ, אז זי האָט עפּעס פערגעסען...

ווען די אקושארקע וועט פון באהנהויף ארויסגעהן, און וועט א דראָזשקע צורופען... דאמאָלס מוז... מוז איך... נאָ יאָ, יאָ...

— אזוי דרעהט זיך ניט פארעמדיג אבגעריסענע זאצען אין דאָראָ'ם געהירען... און ווען זי קוקט זיך פערטראַכט אום זעהט זי אָ פּאר נייגעריגע אויגען אויף איהר קוקען...

אן איינפאכער געקליידעטער מאן געהט איהר אריבער און קוקט שטארק אויף איהר, אבער אזוי ווי בעהאלטען, און ווען דאָרא דרעהט זיך צו איהם צו, געהט ער שנעל אוועק אויף דער צווייטער זייט גאס, און שפּאציערט הין און צוריק...

— א דעטעקטיוו... ענטדעקט! — געהט דורך מיט א שוידער־ליכע קאלטקייט דורך איהר קאָפּ.

באָטש ס'איז אלעס געווען אזוי ווי פריהער, דאָס בעוועגען אין גאס, די מענשען און יעדער זאך, אבער עפּעס א מין בעהאלטענע מורא און א שרעקען פאר עטוואס, אזוי עס זאל שטיל און גע־היימניספול קומען וואס א מאָל נעהנטער און נעהנטער.

דאָרא ציטערט פאר שרעק, און קוים זי האלט איהרע צעהן צוזאמען זיי זאלען ניט קלאפּען...

— נארישקייטען... פאר וואס עפּעס שרעקען? — זי בע־וועגט זיך הין און צוריק, קוקט אין אלע זייטען, זי זעהט אוים ווי א געפאנגענע חיה...

גראד אין דער מינוט קומט די אקושארקע פון באהנהויף ארוים און ווינקט צו אָ קוטשער...

דאָרא פיהלט פּלוצלינג אזוי ווי א שטאך אין קאָפּ. פאר איהרע אויגען דרעהט זיך אלץ אזוי ווי א מין טייוולישער ראד... איצט... טראכט זי מיט שרעק.

דערמאנענדיג וואס זי דארף טהאָן, נעהמט זי ארוים איהר

ווײס טאַשטשעך־טוך און פאַבעט דאַמיט אין די לופט קעגען די זון, זי בעמערקט נאָך ווי אַ שוואַרץ געדעקטער וואָגען פאָהרט צו צום באַהנהויף.

אָבער פּלוצלינג זעהט זי פאַר זיך דעם דיקען גלאַט־ראַזירטען מאַן מיט'ן צילינדער, מיט אַ דורכדרינגליכען בליק קוקט ער אויף איהר און מיט אַ שטרענגע שטימע פרעגט ער זי: — וואָס מאַכט איהר דאָ?

דאָרא קוקט זיך מיט שרעק צו איהם אום, פון איהר טויט־בלייכעם געזיכט קוקען ארויס איהרע דערשראַקענע שוואַרצע אוי־גען, און נישט בעגרייפענדיג וואס זי טהוט אבער דאָך וויסענדיג, אז עטוואס שרעקענדיגעס מוז דאָ געשעהן, נעהמט זי ארויס א רע־וואָלווער און שיסט צו דעם דיקען מאַן, מיט'ן גאַנצען פעטען קער־פּער פאַלט דער מאַן, דער צילינדער רוקט זיך אריבער זיינע אוי־גען, ער פאַלט אין מיט גאַס אריין, נעבען א פערד פון א דראָזשקע. דאָס פערד דערשרעקט זיך און שפּרינגט אוועק אין דער זייט.

ס'ווערט א צומישט געררויש, דאָרא זעהט נאָר פאַר זיך ווי דער צילינדער פליהט ארום אין דער גאַס. א ווילדער געררויש פון די פיעלע מענשען פילט אָן די לופט.

— פערלוירען! — בליצט עס אויף אין איהרע געדאַנקען און מאַכענדיג זיך א וועג צווישען די מאַסע מענשען אנטלויפט זי. אין עק גאַס, פערהאַוועקט זי זיך אין עפּעס. זי פיהלט, אז מען האָט איהר געכאַפּט, מיט עפּעס זעהר א שווערע זאַך אין איהר קאָפּ געשלאָגען, זי שליסט די אויגען און פאַלט מיט די הענד אויסגעשטרעקט אויפ'ן פלאַסטער...

— צ ענדע! — דאַכט זיך איהר, שרייט די גאַנצע לופט איבער איהר קאָפּ און זי בלייבט אין חלשות...

ווען זי עפענט ווידער די אויגען, שטעהן ביי איהר צוויי פּאָליציילייט, שלעפּען איהר צו א דראָזשקע און זעצען איהר אריין. עפּעס אין א מין משוגע'נעם וויר־וואַר דרעהט זיך אַלעס פאַר איהרע אויגען, אין איהרע שלעפען שטעכט און שניידט אונאויפהערליך,

און איבער איהרע ליפּען רינט דיק, ווארעם בלוט...

אין מיטען גאס זעהט זי לאריאנאוו'ן ווי ער זיצט אויף זיין ד'ראָזשקע אלס א קוטשער פערקליידעט. אייניגע מענשען האלטען איין זיין פערד. א שטארקער פּאָליציי־בעאמטער האלט איהם ביי זיין מאנטעל... אבער לאריאנאוו מיט ארויסגעסטארטשעטע אויגען, טרייבט אזוי ווי א משוגע'נער דאָס פערד און שלאגט עס ווילד מיט די בייטש, דאָס פערד שטעלט זיך אויף די אונטערשטע צוויי פיס.

— האלט איין! האלט איין! — שרייט עס פון אלע זייטען, און דער געשריי הערט זיך אזוי ווי פון טויזענדער טייוואָלים, אלעס שרייט... דאָרא'ן קומט אלעס אויס ווי א חלום...

דאָרא איז ווידער אין חלשות געפאלען...

די דראזשקע מיט דאָרא האָט זיך אנגעפאנגען בעוועגען; און ווען זי איז דעם באהנהויף דורכגעפאָהרען, האָט דאָרא די אויגען געעפענט, און ווי דורך א נעבעל זעהט זי ווי אייניגע דיקע לייטע אין יוניפארמס שטעהען רוהיג און קוקען זיך צו און אונטער זיי שטעהט די אקושארקע אין א זייל אָנגעלעהנט, שטארק און גרוים זעהט זי אוים, און קוקט מיט א בייזען בליק און פעראַכטונג אויף אלץ וואָס איז ארום איהר.

— פערלוירען! אלץ פערלוירען!... — טראכט דאָרא, און אין הארצען איז זי צופריעדען... וואָס ס'ועט באלד א סוף נעהמען...

ע נ ד ע.

איך האב איהר געגלויבט.

מיר זיינען געזעסען און געשמועסט וועגען אייפערזוכט און וועגען פאלשקייט און אונטריייהייט פון פרויען. א בעקאנטער אלטער ערצעהלונגס־שרייבער האט אונז דערצעהלט פאלגענדע געשיכטע :

דאס האט מיר דערצעהלט א קאווקאזער פרינץ, אן אינטעליגענטער מענש. דיעזער פרינץ האט געטוידטעט זיין פרוי אויס אייפערזוכט: ער האט איהר געכאפט כמעט ביים סאמע פערברעכען... שפעטער האט איהם דער געריכט בעפרייט : זיין אייפערזוכט איז אנגענומען געווארען פאר א גרינדליכע אורזאכע. ווען איך האב זיך מיט איהם בעקענט, האט ער שרעקליך געליטען, ניט אזוי פיעל פון דעם, וואס זי האט איהם פערראטהען, און אויך ניט פון דעם, וואס ער האט איהר געטוידטעט, נאר א שארפער, נאגענדער צווייפעל, צו זי איז גאר שולדיג, האט איהם געפרעסען דאס הארץ... די צייט פערגלעט אלעס! עס זיינען אריבער יאהרען, די ערמארדעטע איז שוין לאנג צופוילט געווארען אין קבר; איהר קערפער, וועלכער האט פעראורזאכט אזוי פיעל ליידען און שמערצען, איז פערוואנדעלט געווארען אין אש. דער מאן, איהר מערדער, האט שוין זאגאר ניט געקענט דייטליך זיך פארשטעלען איהר געזיכט, איהר פיגור, איהר שטימע... עס איז אבער ביי איהם פערבליעבען א שרעקליכע געהיימניספאלע פראגע: האט זי איהם טאקע פערראטהען?... צי האט ער אפשר גאר אומזיסט איהר גע'הרג'עט?... אפשר איז זי גאר ניט געוועזן א פעררעטהעריז, נאר א ריינע, אונשולדיגע, ליעבענדע פרוי?... אפשר האט ער גאר געטוידטעט זיין גליק?

דאס האט איהם שרעקליך געמאטערט, און ער איז צו זעקס

און דרייסיג יאהר שוין גרוי און אלט געווארען... און געליטען האט ער מורא׳דיג. דאס האב איך דייטליך געזעהן אן זיין ציטערנ־דע שטימע, אן זיינע ברענענדע אויגען, וועלכע האבען געקוקט אויף מיר מיט אזא מאטרענדען פראגענדען בליק.

פאסירט האט עס אזוי: צו זיין פרוי, וועלכע ער האט שטארק געליעבט, האט זיך צוגעשארט אן אפיציער, א שעהנער יונג, און גענומען זיך נאכשלעפען נאך איהר... דער פירסט איז אנפאנגס ניט געוועזען אייפערזיכטיג; ער האט אויף דעם געקוקט מיט א גוט־מוטהיגען שמייכעל. ער האט זיין פרוי היים געליעבט און געהאט צו איהר שטארקען צוטרויען. זי קאקעטעוועט בלויז, האט ער גע־טראכט. אט דאס איז דאך אויך א גיעדעריגער כאראקטער־שטריך ביי א פרוי: א מאנסביל, אז ער יאגט זיך נאך א פרוי, האט ער א בעשטימטען צוועק דערביי: ער וויל איהר בעזיצען... עס הייסט, די פרוי געפעלט איהם... א פרוי אבער קאקעטעוועט, רייצט אויף די פארשטעלונגס־קראפט ביים מאנסביל, פלאקערט פערנאנדער זיין תאוה אפילו דאן, ווען זי אליין דארף עס גאר ניט. זי האט הנאה בלויז פון דעם, וואס מען בעגעהרט איהר, מען וויל איהר האבען!.. נו, האט דעם פירסט׳ס פרוי אויך קאקעטעוועט... זי האט אבער קאקעטעוועט מיט אלעמען. קאוואליערען וואס האבען איהר פערגעטערט און זיך נאכגעשלעפט נאך איהר, האט זי געהאט א סך, ווארים זי איז געווען זעהר א שעהנע, א רייצענדע, און א בע׳טעם׳טע...

אין יענער צייט האבען זיי געוואהנט אין עפעס א קור־פלאץ אין קאווקאז, דאכט זיך אין קיסלאוואדסק... זי איז געווען זעהר פרעהליך, לעבעדיג און דעריבער טאקע איז זי געווען א סך אינ־טערעסאנטער ווי געוועהנליך. איהר מאן האט איהר דערפאר נאך מעהר ליעב געהאט. מעגליך, אז איהם איז אריין אין מח א גע־דאנק, דאס איהר לעבעדיגקייט און פרעהליכקייט האבען אזא צווי־בערליכען פראכט טאקע צוליעב דעם, וואס זי איז אויפגערייצט פון דער געזעלשאפט פון מאנסבילען, וועלכע שטעהען צו איהר צו

פון אלע זייטען און זוכען בלויז איהר קערפּער... מעגליך, אז דאָס איז איהם געווען אונאנגענעהם, ער האָט זיך פון דעם געפיהלט ערניעדריגט, אבער דערפאר איז זי געווען אזוי שעהן, אזוי ברע־נענדיג געשמאַק!...

דערנאָך זיינען זיי אוועקגעפאָהרען צוריק אהיים. דאָ האָט דער מאַן צופעליג געפונען ביי איהר א בריעף פון יענעם אָפיציער מיט א פייערדיגע ליעבעס־ערקלעהרונג, און אין דעם בריעף האָט דער אָפיציער צו איהר געשריעבען אויף „דו".

אזוי ווי א דונער וואָלט דעם פירסט געטראָפען! זי האָט אבער מיט א ריינעם, אונשולדיגען פּנים איהם געענטפערט, אז ס'איז גאָר ניט איהר שולד וואָס דער שוטה דער אָפיציער האָט זיך אין איהר פערליעבט, אז זי דאַרף איהם אויף כּפּרות; און דאָס, וואָס ער ווענדעט זיך צו איהר אויף „דו", איז עס בלויז אוים פּאָעטישער בעגייסטערונג!...

דער פירסט האָט איהר געגלויבט.

אין א קורצע צייט נאָכדעם איז צו איהר פון אָפיציער אָנגע־קומען א דעפּעשע, און ווידער אויף „דו" און אונטערגעשריע־בען „דיינער"...

האָט זי ווידער אמאָל ליידענשאַפטליך אומארמט איהר מאַן, היים געקושט איהם און פערזיכערט, אז נאָר איהם ליעבט זי.

— דענקסטו ד'ען — האָט זי גע'טענה'ט — אז איך קען דיר פערראַטהען אָט צו אזא אידיאָט? ווי אזוי קענסטו זיך שטעלען אויף איין שטופע מיט איהם?

ווען איך האָב געהערט דעם פירסט'ס ערצעהלונג, האָב איך געטראַכט, אז דאָס איז דער געוועהנליכסטער פּרויען־מיטעל: צו ווירקען אויף דעם מאַן'ס אייגען־ליעבע.

אי, ווי קומט עס, וואָס ער שרייבט „דו" און „דיינער"? האָט זי עס ערקלערט אזוי: אין די בערג, ביי א פּיק־ניק, האָט מען עפּעס אויף שפּאַס געטרונקען „לחיים"... און מען איז געוואָרען ווי אייי־גענע מענשען...

דאָס איז, פערשטעהט זיך, געווען נאַריש, און איצט האָט זי אויף דעם שטאַרק חרטה.. אייגענטליך, האָט זי אויף מאָר־גען אַן דעם אַלעמען גאַר פערגעסען, אבער דער אָפיציער, דער פערליעבטער אידיאָט, האָט געמיינט וואהרשיינליך אויף אַן אמת...

און זי איז געוואָרען צום מאַן ליעבליכער און ליידענשאַפט־ליכער ווי אירגענד ווען פריהער, און דער אונגליקליכער פירסט האָט איהר ווידער געגלויבט!

אין הארצען האָט ער אבער געקראַגען א וואונד: זיין צו־טרויען צו איהר איז צוריסען געוואָרען, און פון איצט אַן האָט זיך אנגעהויבען א סדרה פון צרות און ליידען.

איינמאָל האָט זי איהם אַליין דערצעהלט, אז זי האָט אין גאַס בעגעגענט יענעם אָפיציער, האָט מיט איהם גערעדט און געבעטען איהם, אז ער זאָל איהר צורוה לאָזען.

— שטעל זיך פאָר — האָט זי געזאָגט מיט א כלומרשט פער־עכטליכען געלעכטער, פון וועלכען עס איז אבער קענטיג געווען, אז זי פיהלט זיך געשמייכעלט — אָט דער שוטה איז געקומען צופאָהרען אהער בלויז צוליעב מיר! איך וועל זיך אָבער מיט איהם ניט זעהן, קענסט זיין רוהיג!... ער ווערט שוין פרעך, און ער האָט מיר דערעסען!...

דער פירסט האָט איהר ווידער געגלויבט. האָט אבער באַלד נאָכדעם געטראָפען, אז זי איז געקומען שפּעט אהיים. זי האָט ניט געוואוסט, אז דער מאַן איז שוין לאַנג אין הויז, און זי האָט איהם געזאָגט, אז זי איז ארוים בלויז אויף אַ פערטעל שעה זיך דורכשפּאַציערען. און זי איז ווידער געווען זעהר מונטער און לאַשצענד. דער פירסט האָט דיעזען מאָל ניט געגלויבט, וואָס זי זאָגט. די אייפערזוכט האָט זיך שוין פריהער אריינגע׳גנב׳עט צו איהם, האָט ער איצט אין איהר צופיעל ליעבליכקייט דערשפּירט עפּעס שלעכטעס, פאַסקודנעס. מען האָט זיך גענומען קריגען און ער האָט ביי איהר גע׳פועל׳ט, זי זאָל זיך מודה זיין, אז זי האָט זיך געזעהן מיט׳ן אָפיציער און זאָגאר געשפּאַציערט מיט איהם,

אבער, האָט זי ערקלערט, זי האָט די גאנצע צייט נאָר געבעטען איהם, ער זאָל איהר צורוה לאָזען. און זי האָט איהם זאָגאר גע־סטראשעט, אז זי וועט דערצעהלען דעם מאן. דער פירסט איז אן אויפגעקאָכטער געוואָרען און האָט געוואָלט גלייך לויפען צום אָפיציער, אבער זי האָט איהם אָבגעהאַלטען.

— ווילסטו דען ער זאָל דענקען, אז דו קענסט זיין אייפער־זיכטיג צו איהם? דו וועסט מיט דעם ערנידריגען אי מיר, אי זיך!

האָט ער איהר ווידער געגלויבט. איהרע לאַסקעס, איהר צערטליכקייט און ליידענשאַפט האָבען עס אויפגעטהאָן, און הויפט־זעכליך איז איהם געווען מורא׳דיג שווער זיך פאַרצושטעלען, צו אנערקענען, אז זי האָט איהם פערראַטהען.

און ענדליך האָט אויסגעבראָכען דער אונגליק:

געוואָהנט האָבען זיי אין א האָטעל. דער פירסט איז איינ־מאָל געקומען אהיים האָט פלוצלונג אן עפּען געטהאָן די טהיר און דערזעהן זיין פרוי ביים אָפיציער אין די ארמס. זי איז געווען בלויז אין אן אונטער־קליידעל און א העמדעל, וועלכע איז ארונ־טערגעפאַלען פון די פּלייצעס. דער אָפיציער האָט בעדעקט מיט קושען איהר געזיכט, די הוילע שולטערען, די נאַקעטע ברוסט...

א שרעקליכע אבשייליכע סצענע האָט זיך אָבגעשפּיעלט: אן עקעלהאַפטער געשלעגערייען צווישען צוויי מאַנסבילען, וואָס האָבען זיך פערוואַנדעלט אין חיות, די האַלב־נאַקטע פרוי האָט זיך פערדרוקט אין א ווינקעל... די בעדיענער פון האָטעל זיינען צוזאַמענגעלאָ־פען...

ענדיגען האָט זיך עס בעדאַרפט מיט א דועל צווישען דעם פירסט און דעם אָפיציער, אבער אין דערזעלבער נאַכט האָט דער פירסט דערשטיקט זיין פרוי.

ווען דער אָפיציער איז אנטלאָפען פון צימער, האָט דער פירסט צום ערשטען מאָל גוט אָנגעבראַכען די בייגער זיין פרוי, וואָרים ער איז געווען אין א ווילדען פערדיקטען צושטאַנד... זי האָט נאָר

געוויינט... און ווען ער איז מיעד געוואָרען און איז געבליעבען זיצען אין פערצווייפלונג, האלטענדיג זיך מיטביידע הענד פאר'ן קאָפּ, איז זי צוגעגאנגען און שטילערהייט זיך געשטעלט אויף די קניע פאר איהם... פון אָנפאנג האָט ער איהר א שטוים געטהאָן פון זיך, אז זי איז אומגעפאלען, אבער דערנאָך האָט ער זיך גענומען צוהערען צו דעם, וואס זי רעדט.

זי האָט געזאָגט, אז זי איז אין קיין זאך ניט שולדיג, אז דער אָפיציער האָט אויסגעשפּירט ווען איהר מאַן איז אין הויז ניטאָ און דאן האָט ער זיך אונערוואַרטעט אריינגעריסען אין צימער, ווען זי איז געשטאַנען אַן אויסגעטהאָנענע פאר'ן שפּיגעל און צוגעריכט די האָאר. ווען ער האָט איהר דערזעהן א האלב־נאַקעטע, איז ער צורייצט געוואָרען ווי א ווילדע חיה און געכאַפּט איהר קושען. דאָס איז אַלעס!

און דער פירסט האָט איהר צום לעצטען מאָל געגלויבט — געגלויבט מיט יסורים, מיט פעראכטונג צו זיך זעלבסט, מיט האַס צו איהר. ווארים ער האָט דאָך פאָרט געליעבט און עס איז געווען צו שווערליך ניט צו גלויבען.

אָבער טאַקע אין יענער נאַכט, נאָך די ליידענשאפטליכע לאַסקעס, וואָס זי האָט איהם אויסגעטהיילט, האָט ער דערפיהלט אז ער קען מעהר ניט גלויבען איהר, אז די יסורים פון צווייפעל וועלען שוין אויף אייביג פערבלייבען אין זיין נשמה, ווארים אויב ער זאָל איהר אַלעס גלויבען, קען זי דאָך אויסקומען אונשולדיג אפילו דאן, ווען ער וועט איהר כאַפּען מיט א פרעמדען מאַנסביל אין בעט: מען האָט איהר פערגוואַלטיגט, וועט זי דאן טענה'ן... ער האָט דערפיהלט ביי זיך אין הארצען א געוואַלד־רים אויפ'ן גאַנצען לעבען, און אזוי ווי איינער, וואָס טרינקט זיך, כאַפּט זיך אַן כאָטש פאַר א שטרויעלע, האָט ער זיך גענומען ביי איהר בעטען, זי זאָל אויסזאָגען דעם אמת. ער האָט שוין מעהר ניט געטראַכט וועגען גליק און רוהיגקייט: ער האָט געפיהלט, אז דאָס איז שוין אויף אייביג פערשוואונדען, ווארים אויב אפילו זי וועט זאָגען, אז

זי האָט איהם פערדראָסהען, וועט ער איהר סיי־ווי ניט גלויבען.. און ווען ער זאָל איהר היינט גלויבען, וועט ער מאָרגען ווידער נעה־מען צווייפלען און זיך מוטשען אויף דאָס ניי. האָט ער זיך גע־בעטען, אז זי זאָל זאָגען „יע“. וואָרים דאן, כאָטש דאָס וואָלט געווען א שרעקליכער אונגליק, וואָלט עס אבער געווען אן אמת. און דער שרעקליכסטער אמת וואָלט פאר איהם איצט געווען א סך לייכטער צו פערטראָגען, ווי יסורים פון ספק, פון אונבעשטימט־קייט. ווען ער וויים דעם אמת, האָט ער גע'טענה'ט, וואָלט ער גובר געווען אין זיך זיין ליעבע, ער וואָלט אוועק און זיך געסטאַ־רעט צו געפינען פערגעסענהייט אין עפּעס אנדערש, אבער מיט דעם צווייפעל אין הארצען מוז ער לעבען מיט איהר און ליעבען. אבער אָהן צוטרוי, אָהן אכטונג, פער'מיאוס'ענדיג זיך און האַ־סענדיג איהר.

און ער איז צו איהר אזוי צוגעשטאַנען מיט זיין בעטען זיך, אז ער האָט איהר כמעט פערמאַטערט. האָט זי ניט אויסגעהאלטען און א זאָג געטהאָן איין מאָל:

— אויב דו ווילסט עס ניט אנדערש, איז — יאַ!

האָט ער עס אָנגענומען, אז זי וויל מיט דעם „יאַ“ בלויז יוצא זיין, אָב'פּטר'ן איהם מיט אן ענטפער, צופריעדענשטעלען איהם: און ער האָט ווידער גענומען זיך בעטען ביי איהר, געפאָדערט זי זאָל זאָגען דעם אמת, כאָטש ער האָט געפיהלט, אז ער וועט שוין קיין טאָלק ניט דערגעהן, ער וועט דעם אמת ניט וויסען. ער האָט געוויינט, געשלאָגען זיך מיט'ן קאָפּ אָן וואנט... ענדליך האָט ער איהר אָנפאנגם גענומען די הענד ברעכען, מוטשען, און דערנאָך האָט ער איהר אָנגעכאפּט פאר'ן האלז און גענומען שטיקען, אזוי ווי א שרץ.

אַ טיעפער האס האָט זיך אין איהר דאַן אויפגעכאפּט פאר אזאַ טיראַניי: מיט פינסטערע בליקען, ווי ביי א חיה, האָט זי איהם אריינגעקוקט גלייך אין די אויגען און ארויסגערעדט בייז מיט גיפט:

— נו, יע, יע... פערראטהען, געמאכט חוזק פון דיר, און ניט נאר מיט איהם אליין... איך האב געהאט א סך געליעבטע, און אלע האבען עס געוואוסט... בלויז דו, אידיאט, האסט עס ניט גע־זעהן!... איך פערראטה דיר, איך קען דיר ניט אנקוקען, האסט מיר דערעסען!... אוועק פון מיר!...

דאס איז שוין געווען צופיעל פאר זיין צומאטערטער הארץ. ער איז געווארען א צומישטער, צי ער האט איהר עס געגלויבט צי ניט. א פערדריקטער פון צארן האט ער איהם אנגעכאפט און פערשטיקט, אליין ניט געדענקענדיג ווי אזוי און ווען.

צו זיך איז ער געקומען ערשט דאן, ווען זי האט אויפגע־הערט צו ציטערען אין די לעצטע קאנוואולסיעס, און פאר איהם איז געלעגען א צוקאליעטשעטער, נאקעטער, שרעקליכער, טוידטער קערפער.

דעם אמת האט ער זיך אבער אלץ ניט דערוואוסט.

יענער אפיציער איז באלד אוועקגעפאהרען אויף מלחמה, יען דער פירסט איז נאך געזעסען אין טורמע. צוריק איז ער ניט גע־קומען.

ווען דער פירסט האט מיר געענדיגט דערצעהלען די געשיכ־טע, האב איך אין זיינע אויגען געזעהן מאוים'דיגע יסורים. ער האט ביי מיר געפרעגט:

— איהר זייט דאך א שרייבער, איהר פערשטעהט דעם מענשענס נשמה, זאגט מיר: האט זי מיר פערראטהען? זאגט! איך האב איהם גאר ניט געקענט זאגען... איך ווייס ניט!

ע נ ד ע.

פארלאג מאקס יאנקאוויטץ

179 EAST BROADWAY, NEW YORK, N. Y.

	בראשירט	געב.
דער ענגלישער פלירט (The Flirt) — — — —	.25	
ליטעראַרישער דעקלאַמאַטאָר און פּאַרלעזער — —	.30	$ .70
ברוך שפינאָזאַ:		
טעאָלאָגישער פּאָליטישער טראַקטאַט — — — — —		2.25
ארטור שאָפּענהאוער:		
די חכמות פון לעבען און אַנדערע עסעים — — — —		2.25
טאָמאַס פּעין:		
די צייט פון פאַרשטאַנד — — — — — — — — — —		2.00
דר. מוזיקאנט:		
דאָס נייע אָפּערא בוך מיט 40 אָפּעראָס — — — — —		2.25
מ. ארציבאַשעוו:		
סאַנין — — — — — — — — — — — — — —		1.50
מיליאָנען — — — — — — — — — — — — —		1.00
פרויען — — — — — — — — — — — — — —		.80
אייפערזוכט — — — — — — — — — — — —	.35	.70
דער לעצטער שטריך (אין 2 בענדער) — — — — —		3.50
אָסקאַר ווײַלד:		
דאָס בילד פון דאָריאַן גרעי — — — — — — — — —		1.50
פ. דאָסטאָיעווסקי:		
אָרעמע מענשען — — — — — — — — — — — —		1.00
ערנידעריגטע און באַליידיגטע (אין 2 בענדער) —		3.00
פאַרברעכען און שטראָף (אין 2 בענדער) — — — —		3.50
אידיאָט (אין 3 בענדער, 1,000 זייטען) — — — —		6.00
וויקטאָר הוגאָ:		
דער מענש וואָס לאַכט (אין 2 בענדער) — — — —		3.00
אויגוסט סטרינדבערג:		
דער רויטער צימער — — — — — — — — — — —		1.50
געזאַמעלטע דראַמען (אין 2 בענדער) — — — — —		3.00
פר. א. פּאָרעל:		
די געשלעכטס-פראַגע, קאָמפּליט, אין 2 בענדער —		4.00
סט. פּשיבישעווסקי:		
דעם טויפעל'ס קינדער — — — — — — — — — —		1.50
ווינטשעווקאָ:		
עהרליך צו זיך אַליין — — — — — — — — — —		2.00